

ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ

Брюссель, 01.02.2023
SWD(2023) 30 final

РОБОЧИЙ ДОКУМЕНТ ПЕРСОНАЛУ КОМІСІЇ

Аналітичний звіт

до

**Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та
Ради**

**Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в
Європейському Союзі**

UA

UA

А.	ВСТУП	3
1.	Зміст цього аналітичного звіту	3
В.	СПРОМОЖНІСТЬ ВЗЯТИ НА СЕБЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЧЛЕНА ЄС	3
	Кластер 1. Основні принципи процесу вступу	3
	Глава 23. Судова влада та фундаментальні права	3
	Глава 24. Правосуддя, свобода та безпека	3
	Глава 5. Публічні закупівлі	8
	Глава 18. Статистика	10
	Глава 32. Фінансовий контроль	12
	Кластер 2. Внутрішній ринок	15
	Глава 1. Вільне переміщення товарів	15
	Глава 2. Свобода переміщення працівників	17
	Глава 3. Право на підприємницьку діяльність та свобода надання послуг	19
	Глава 4. Вільний рух капіталу	21
	Глава 6. Корпоративне право	22
	Глава 7. Право інтелектуальної власності	24
	Глава 8. Антимонопольна політика	25
	Глава 9. Фінансові послуги	26
	Глава 28. Захист прав споживачів та охорона здоров'я	30
	Кластер 3. Конкурентність та інклюзивне зростання	32
	Глава 10. Цифрова трансформація та медіа	32
	Глава 16. Оподаткування	34
	Глава 17. Економічна та монетарна політика	36
	Глава 19. Соціальна політика та зайнятість	38
	Глава 20. Політика у сфері підприємництва та промисловості	40
	Глава 25. Наука та дослідження	42
	Глава 26. Освіта та культура	43
	Глава 29. Митний союз	45
	Кластер 4. «Зелений» порядок денний та стала конективність	46
	Глава 14. Транспорт	46
	Глава 15. Енергетика	48
	Глава 21. Транс'європейські мережі	51
	Глава 27. Довкілля та зміна клімату	52
	Кластер 5. Ресурси, сільське господарство та згуртування	56
	Глава 11. Сільське господарство та розвиток сільських територій	56

Глава 12. Безпечність харчових продуктів, ветеринарна та фітосанітарна політика	58
Глава 13. Рибальство	61
Глава 22. Регіональна політика та координація структурних інструментів	62
Глава 33. Фінансові та бюджетні положення	64
Кластер 6. Зовнішні відносини	65
Глава 30. Зовнішні відносини	66
Глава 31. Зовнішня, безпекова та оборонна політика	67

A. ВСТУП

1. Зміст цього аналітичного звіту

Цей аналітичний звіт доповнює Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі, ухвалений 17 червня 2022 року¹. У ньому оцінюється загальна спроможність країни дотримуватися зобов'язань, пов'язаних із членством, тобто повного зведення норм права ЄС, встановлених у Договорі, вторинному законодавстві та політиках ЄС (*acquis* Європейського Союзу).

Аналітичний звіт являє собою структурне оцінювання на основі критеріїв, встановлених Європейською Радою в Копенгагені у 1993 році та в подальших висновках Європейської Ради. Він ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих у ході довготривалої тісної співпраці ЄС з Україною, і на відповідях України на детальні опитувальники, які вона отримала 08 та 13 квітня 2022 року. Угода про асоціацію, включаючи Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (Угода про асоціацію/ ПВЗВТ), охоплює значну частину *acquis* ЄС. В Угоді про асоціацію передбачена комплексна інституційна структура для двостороннього діалогу та моніторингу процесу поступового наближення законодавства України до *acquis* ЄС. З 2016 року імплементація *acquis* ЄС в Україні висвітлюється у щорічних звітах ЄС про виконання Угоди про асоціацію. Уряд України також складає власний звіт. Цей аналітичний звіт не охоплює ситуацію на непідконтрольних Уряду України територіях.

Він зосереджується на узгодженні Україною свого законодавства з *acquis* ЄС у 33 главах *acquis*, за винятком сфер, які були детально висвітлені у Висновку. Після ухвалення переглянутої методології розширення² для цілей політики розширення ЄС *acquis* ЄС було структуровано у шість тематичних кластерів.

Цей звіт містить огляд ситуації в липні 2022 року, коли Комісія опублікувала свій Висновок. У цьому звіті використовується така шкала оцінювання для опису стану справ: початковий рівень підготовки, певний рівень підготовки, середній рівень підготовки, добрий рівень підготовки та дуже добрий рівень підготовки.

За запитом Європейської Ради, яка була скликана 24 червня 2022 року, Комісія звітуватиме про здійснення кроків, визначених у Висновку, у рамках регулярного пакету розширення.

B. СПРОМОЖНІСТЬ ВЗЯТИ НА СЕБЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЧЛЕНА ЄС

Кластер 1. Основні принципи процесу вступу

Цей кластер охоплює: судову владу та фундаментальні права (глава 23); правосуддя, свободу та безпеку (глава 24); публічні закупівлі (глава 5); статистику (глава 18); та фінансовий контроль (глава 32).

Глава 23. Судова влада та фундаментальні права

Зміст цієї глави охоплюється Висновком Комісії.

Глава 24. Правосуддя, свобода та безпека

¹ COM (2022) 407 final.

² COM (2020) 57 final.

У ЄС існують спільні правила, які регулюють прикордонний контроль, візи, дозволи на проживання та працевлаштування, зовнішню міграцію та притулок. Співпраця в рамках Шенгенської зони передбачає скасування прикордонного контролю в межах ЄС. Держави-члени ЄС також співпрацюють з Україною у сфері боротьби проти організованої злочинності, корупції та тероризму, а також у судових, поліцейських і митних справах за підтримки агентств юстиції та внутрішніх справ ЄС.

Співпраця у сфері правосуддя, свободи та безпеки є важливою частиною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. У розділі III «Правосуддя, свобода та безпека» передбачена співпраця у широкому спектрі сфер, включно з управлінням кордонами, притулком і міграцією, відмиванням грошей та запобіганням злочинності та тероризму. Механізм призупинення безвізового режиму також охоплює прикордонний контроль, візи, зовнішню міграцію та притулок.

Боротьба проти організованої злочинності

Ця секція охоплюється Висновком Комісії.

Співпраця у сфері наркотиків

Інституційна структура та правове узгодження

Правові рамки боротьби проти наркотиків в Україні включають спеціальне законодавство та положення Кримінального кодексу, у яких передбачені кримінальні та адміністративні санкції. Вони частково узгоджені з *acquis* ЄС. Україна є стороною відповідних конвенцій у сфері міжнародного контролю наркотичних засобів, у тому числі Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин.

Строк дії останньої національної політичної стратегії щодо наркотиків завершився у 2020 році, і Україна досі не ухвалила нову стратегію. Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю виконує функції європейського контактного пункту з питань наркотиків згідно з Регламентом (ЄС) 1920/2006. Існує певний рівень міжвідомчої співпраці, яку координує Міністерство охорони здоров'я. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками є центральним органом виконавчої влади, який реалізує національну політику у сфері наркотиків. В Україні відсутня національна система раннього попередження стосовно психоактивних речовин.

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

Територію України все частіше використовують для контрабанди героїну за південно-кавказьким маршрутом та як пункт транзиту до ЄС. Як свідчать результати окремих арештів і розслідувань, чорноморські порти України все частіше використовуються для контрабанди кокаїну.

У 2021 році було виявлено 10 244 кримінальних правопорушень за основною статтею Кримінального кодексу України, що передбачає покарання за правопорушення, пов'язані з наркотиками, що на 27% більше, ніж за аналогічний період у 2020 році. У 2021 році 2,4 тонн наркотичних засобів і психотропних речовин було вилучено з незаконного обігу, 195 особам було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з наркотиками, і 40 осіб було засуджено за незаконну торгівлю наркотиками, 27 з яких — до позбавлення волі.

У 2010 році був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Європейським центром моніторингу наркотиків та наркозалежності (EMCDDA) і Міністерством охорони здоров'я України, у якому передбачені рамки для співпраці з Центром психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю МОЗ України. У 2018 році він був переглянутий і підписаний EMCDDA, проте досі не підписаний Україною.

Боротьба проти тероризму

Інституційна структура та правове узгодження

Служба безпеки України (СБУ) є основним органом, що відповідає за боротьбу проти тероризму. Антитерористичний центр СБУ координує діяльність різних суб'єктів у сфері боротьби проти тероризму.

Існують стратегії національної безпеки, а також Концепція боротьби з тероризмом в Україні від 2019 року. Україна має комплексне законодавство у сфері боротьби проти тероризму та є стороною відповідних конвенцій і протоколів ООН та Ради Європи.

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

Україну використовують для транзиту іноземних бойовиків-терористів до Сирії та Іраку. У 2021 році 601 іноземцю, яких підозрюють в участі в діяльності міжнародних терористичних організацій, було заборонено в'їзд в Україну, 27 осіб було затримано і 101 особу було примусово повернено до їхніх країн походження.

З 2017 року діє Угода між Україною та Європолем про оперативне та стратегічне співробітництво. Ця Угода також охоплює боротьбу проти тероризму.

Судова співпраця у цивільних і кримінальних справах

Україна має 87 двосторонніх угод/ договорів про співпрацю у цивільних і кримінальних справах із 50 країнами, Євроюстом і ООН. Угоди про правову допомогу в цивільних справах охоплюють питання взаємного визнання судових рішень у цивільних і комерційних справах, вручення документів і збирання доказів.

У 2021 році було опрацьовано 2 087 заяв щодо співпраці у сфері цивільного судочинства. Упродовж останніх років ця цифра залишається відносно незмінною. Пряма комунікація між судовими органами регулюються низкою двосторонніх договорів. У січні 2021 року двоє українських суддів стали членами Міжнародної гаазької мережі суддів.

З 2003 року Україна є членом Гаазької конференції з міжнародного приватного права та договірною стороною дванадцяти конвенцій, у тому числі конвенцій про викрадення дітей, захист дітей, утримання дітей, вручення документів та збирання доказів. 29 серпня 2022 року Україна ратифікувала Конвенцію про судові рішення від 2019 року — у той самий день, коли до неї приєднався ЄС.

Національне законодавство та двосторонні і міжнародні угоди, стороною яких є Україна, містять правила щодо врегулювання правових колізій, юрисдикції, визнання та забезпечення виконання рішень і судових рішень, дрібних скарг, вручення документів та збирання доказів, передачі осіб, засуджених до позбавлення волі, боротьби проти тероризму та інших форм організованої злочинності (включно з кіберзлочинністю), екстрадиції та взаємної правової допомоги. Спеціальні положення частково узгоджені з *acquis* ЄС.

Налагоджено судову співпрацю із Євроюстом у кримінальних справах, що є результатом підписання угоди про співробітництво 2016 році, і співпрацю між українським прокурором-координатором та Євроюстом, а також між Україною та державами-членами ЄС. Хоча українське законодавство саме по собі не дозволяє українським органам співпрацювати з Європейською прокуратурою (ЕППО), Україна висловила готовність розглядати та виконувати запити ЕППО про надання взаємної правової допомоги у формі запитів судового органу держави-члена ЄС за умови, що така держава-член повідомила ЕППО як компетентний орган для цілей Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах та протоколів до неї. 18 березня 2022 року Офіс Генерального прокурора України підписав робочу угоду з Європейською прокуратурою.

Легальна та нелегальна міграція

Інституційна структура та правове узгодження

Державна міграційна служба України (ДМС) є основним національним органом регулювання міграції. Існує стратегія міграційної політики на 2017–2025 роки, а у Стратегії інтегрованого управління кордонами (ІУК) України визначені заходи для протидії нелегальній міграції. У серпні 2022 року Україна приєдналася до Європейської міграційної мережі в якості спостерігача.

Правові рамки включають правила возз'єднання сім'ї, загальну схему та окремі категорії у сфері трудової міграції, а також адміністративні штрафи для працевлаштованих, якщо їхні працівники не мають дозволу на працевлаштування. Такі правила частково узгоджені з *acquis* ЄС. Надання дозволів на в'їзд для цілей возз'єднання сім'ї та працевлаштування здійснюється в межах імміграційних квот. Відсутнє спеціальне законодавство про надання дозволів на в'їзд студентам і науковцям із третіх країн. Крім того, відсутнє спеціальне законодавство про довгострокове проживання, єдину процедуру або єдині дозволи на працевлаштування чи проживання. Існує законодавство про добровільне та примусове повернення, що включає принцип *заборони примусового видворення чи примусового повернення*. Процедуру добровільного повернення рідко використовують у зв'язку з дефіцитом фінансування. Відсутні правила, що встановлюють обов'язки перевізників, які здійснюють перевезення іноземних громадян на територію України.

ДМС відіграє провідну роль у здійсненні стандартної процедури реадмісії, а Державна прикордонна служба України (ДПСУ) відповідає за прискорену процедуру реадмісії. Існує електронна система управління справами про реадмісію для ДМС і ДПСУ.

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

У загальному, імплементація **Угоди про реадмісію між Україною та ЄС**, що діє з 2017 року, перебуває на належному рівні, що було підтверджено державами-членами на останньому засіданні Спільного комітету з питань реадмісії, яке відбулося в листопаді 2021 року. У 2021 році кількість рішень про повернення, виданих стосовно громадян України, скоротилася на 17% (17 780 у 2021 році порівняно з 21 540 у 2020 році). Кількість здійснених повернень була на 70% вищою, ніж у 2020 році (9 015 у 2021 році порівняно з 5 550 у 2020 році). Україна також має чинні угоди про реадмісію з іншими третіми країнами, такими як Білорусь, Грузія, Ісландія, Молдова, Норвегія, Російська Федерація, В'єтнам, Туреччина, Туркменістан та Узбекистан, проте угоди з Російською Федерацією та В'єтнамом не застосовуються на практиці. Існують три пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, що можуть прийняти до 566 осіб. Існує інтегрована інформаційна система управління міграцією, що включає автоматизовані бізнес-процеси та міжвідомчу співпрацю, зокрема між ДМС, ДПСУ та Міністерством закордонних справ. Однак таку систему неможливо використовувати в повному обсязі без ухвалення законодавства про опрацювання біометричних даних в Україні.

Відсутній затверджений механізм міжвідомчої координації та співпраці на випадок міграційної кризи.

Притулок

Інституційна структура та правове узгодження

ДМС та її територіальні органи відповідають за ухвалення рішень за заявами про надання міжнародного захисту. **Законодавство** про притулок загалом відповідає *acquis* ЄС, зокрема, у розрізі строку опрацювання заяв і прав шукачів притулку, таких як право на доступ до працевлаштування, середньої освіти, возз'єднання сім'ї та додатковий захист. Законодавством передбачена психологічна та соціальна допомога. Однак на практиці надається обмежена підтримка у зв'язку із браком спроможності. Крім того, доступна безкоштовна правова допомога. Існують процедурні гарантії щодо заяв неповнолітніх без

супроводу. Україна є стороною відповідних міжнародних конвенцій, у тому числі Женевської конвенції про статус біженців від 1951 року та Протоколу до неї від 1967 року.

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

У 2017–2021 роках було подано 3 782 заяв про надання міжнародного захисту. 567 заявникам був наданий захист. Існують три пункти тимчасового розміщення заявників і осіб, яким наданий міжнародний захист. Загальна місткість становить 321 місце. Чисельність персоналу загалом є достатньою з огляду на кількість заяв, поданих в Україні.

В Україні відсутня дорожня карта двосторонньої співпраці з Агентством Європейського Союзу з питань притулку.

Візова політика

Візова політика України загалом відповідає *acquis* ЄС у розрізі опрацювання заяв, критеріїв надання захисту та процесів видачі різних типів віз, однак перелік третіх країн, з якими Україна має безвізовий режим, не повністю відповідає візовій політиці ЄС. До країн, для яких вимагається віза згідно з переліком ЄС, проте які мають безвізовий режим з Україною, належать Вірменія, Азербайджан, Бахрейн, Білорусь, Еквадор, Казахстан, Кувейт, Киргизстан, Монголія, Оман, Катар, Саудівська Аравія, Таджикистан, Туреччина та Узбекистан.

Захисні елементи віз і проїзних документів загалом відповідають стандартам ЄС. З 2015 року в Україні видають біометричні паспорти. Востаннє небіометричні паспорти видавали у 2016 році, а їх повне вилучення заплановане на 2026 рік, коли завершиться їхній строк дії. В Україні існує національний електронний реєстр/ база даних віз, що включає біометричні ідентифікатори.

Україна не має угод з іншими країнами про консульську співпрацю та співпрацю у сфері оформлення віз, а також угод про спільні пункти або представництва для видачі віз.

Імплементація **безвізового режиму** з ЄС, що діє з 2017 року, здійснюється без жодних перешкод. Завдяки посиленню прикордонного контролю та проведенню інформаційно-роз'яснювальних кампаній, протягом останніх років знижується тенденція до подання українськими громадянами необґрунтованих заяв про надання притулку в ЄС та країнах Шенгенської зони. У 2020 році кількість заяв про надання міжнародного захисту, поданих українцями в державах-членах, становила 6 020 заяв, що на 37% менше, ніж у 2019 році. Відсоток визнання дещо зріс — з 10,2% у 2019 році до 11,0% у 2020 році.

Кордони Шенгенської зони та зовнішні кордони

Інституційна структура та правове узгодження

ДПСУ відповідає за управління кордонами України. Існує стратегія інтегрованого управління кордонами (ІУК) на 2020–2025 роки та план заходів на 2020–2022 роки.

Нормативно-правова база прикордонного контролю, зокрема правила проведення перевірок і нагляду, а також стратегічні рамки ІУК, частково узгоджена з політикою та найкращою практикою ЄС. В Україні існує законодавство щодо запитування попередньої інформації про пасажирів (API) в авіалінії для рейсів, які прибувають або відбувають на/з її території. Система API була впроваджена в Міжнародному аеропорту «Бориспіль».

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

Загальна чисельність персоналу ДПСУ складає 60 000 осіб. Агентства ІУК мають недостатню спроможність у зв'язку з відсутністю відповідної інфраструктури та технічних ресурсів. Перевірки на кордоні відповідають мінімальним стандартам. Однак існує потреба в додаткових технічних ресурсах для підвищення якості перевірок на кордоні. Наприклад, необхідне обладнання для виявлення людей, які переховуються у транспортних засобах або

контейнерах. Імплементация угод України про місцевий прикордонний рух із сусідніми країнами перебуває на задовільному рівні. Проте нагляд за кордонами не повністю ефективний. Технічні ресурси потребують модернізації. Механізми нагляду за кордонами на основі аналізу ризиків перебувають у задовільному стані. У загальному, бракує інфраструктури пунктів пропуску через кордон. Крім того, унаслідок російської агресії була зруйнована значна кількість об'єктів інфраструктури в пунктах пропуску через кордон на північних, східних і південних ділянках кордону.

Поступово буде забезпечена відповідність аналізу ризиків ДПСУ спільній моделі інтегрованого аналізу ризиків (CIRAM). Рівень ситуаційної обізнаності та реагування на українських кордонах потребує вдосконалення шляхом зміцнення оперативної міжвідомчої співпраці та обміну інформацією. Програма підготовки ДПСУ частково гармонізована зі спільними основними програмами підготовки Європейської агенції прикордонної та берегової охорони (EBCGA, Frontex).

В Україні відсутній національний центр **міжвідомчої співпраці**. Натомість відповідні агентства управління кордонами мають координаційні центри в рамках їхніх відповідних організаційних структур для забезпечення внутрішньовідомчої та частково міжвідомчої координації та співпраці. Крім того, відсутній структурований механізм реагування на кризові ситуації.

З 2007 року ДПСУ має робочу угоду з EBCGA. Співпраця включає обмін інформацією, спільний аналіз ризиків, обмежену участь у спільних операціях (участь у якості спостерігача без здійснення європейськими прикордонниками виконавчих повноважень на території України) і підготовку персоналу. Працює зв'язковий офіцер Frontex, що має регіональний мандат у країнах Східного партнерства (наразі базується в Молдові). Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM) надає підтримку обох країнам із 2005 року, у тому числі допомагає їм вдосконалити ІУК.

У сфері **оперативної співпраці із сусідніми країнами** Україна має з ними низку угод⁴, у тому числі угоди про спільні патрулі, спільні координаційні центри та місцевий прикордонний рух. Окремі заходи для боротьби проти корупції на кордонах включають запобіжні заходи та заходи внутрішнього контролю, які здійснюються ДПСУ та Державною митною службою.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у частині імплементации *acquis* ЄС у сфері правосуддя, свободи та безпеки. Існує ряд стратегій, зокрема стратегії міграційної політики та ІУК. Законодавство у сфері візової політики та притулку загалом узгоджене з *acquis* ЄС. Інституційна співпраця та координація перебувають на слабкому рівні, особливо у сферах міграції та прикордонного контролю, що призводить до незадовільної реалізації політик.

Глава 5. Публічні закупівлі

Правила ЄС забезпечують прозорість і відкритість публічних закупівель товарів, послуг і робіт в будь-якій державі-члені для всіх суб'єктів господарювання із ЄС на основі принципів недискримінації та однакового ставлення.

Згідно із главою 8 та додатком XXI до Угоди про асоціацію, Україна повинна поетапно забезпечити приведення її законодавства у відповідність до більшої частини норм законодавства ЄС про публічні закупівлі в рамках п'яти етапів, реалізація яких триватиме кілька років. Це відкриє постачальникам і надавачам послуг з України та ЄС взаємний доступ до ринку, за винятком оборонних закупівель.

Інституційна структура та правове узгодження

⁴ Зокрема, з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією.

Нормативно-правова база у сфері публічних закупівель спрямована на гармонізацію правил здійснення публічних закупівель з *acquis* ЄС. У Законі України «Про публічні закупівлі» (ЗПЗ) від 2019 року визначені принципи здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг. Він включає аспекти Класичної директиви, Директиви про комунальні послуги та директив про засоби правового захисту. Державно-приватні партнерства, у тому числі концесії, регулюються Законом України «Про державно-приватне партнерство», ухваленим у 2010 році. Існує окремий закон про концесії, ухвалений у 2019 році, а також закон про оборонні закупівлі. Часто здійснюються спроби внесення змін до законодавства про публічні закупівлі.

З 2016 року Україна є стороною Угоди СОТ про державні закупівлі.

Українське законодавство потребує подальшого узгодження з *acquis* та практикою ЄС у сфері публічних закупівель. Зокрема, мова йде про звільнення від застосування положень ЗПЗ, які виходять за рамки сфери застосування директив ЄС, використання критерію «найбільш економічно вигідної пропозиції», електронні аукціони, конкурси проектів, динамічні системи закупівель, інноваційні партнерства та доступні засоби правового захисту.

У 2016 році Україна ухвалила Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту»), а також план заходів на період до 2022 року. На сьогоднішній день Україна досягла значного прогресу в реалізації перших двох етапів плану згідно з Угодою про асоціацію.

У липні 2022 року набув чинності ЗПЗ зі змінами, у якому передбачені тимчасові вимоги щодо ступеня локалізації виробництва на 10 років для публічних закупівель певних видів машин і обладнання. Однак публічні закупівлі в рамках міжнародних зобов'язань України, тобто згідно з Угодою СОТ про державні закупівлі та Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, звільнені від застосування вимог щодо ступеня локалізації виробництва.

Постанова КМУ № 169, ухвалена щодо закупівель в умовах воєнного стану, який діє з моменту початку російської воєнної агресії, дозволяє не застосовувати процедури публічних закупівель у ряді випадків, визначених у ЗПЗ. Наразі публічні закупівлі можна проводити шляхом прямого укладення договору (переважно для замовників у сферах оборони та безпеки) і в рамках спрощених процедур (або придбання безпосередньо на основі електронних каталогів) на повний розсуд замовника. Дія законодавства про оборонні закупівлі була тимчасово зупинена на період дії воєнного стану.

Спроможність у сфері імплементації та забезпечення виконання

У розрізі спроможності у сфері імплементації та забезпечення виконання Міністерство економіки є «Уповноваженим органом, що здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель». Міністерство виділяє недостатньо ресурсів на реалізацію політики у сфері публічних закупівель.

ЗПЗ вимагає використовувати електронну систему закупівель ProZorro для присудження всіх договорів, вартість яких дорівнює або перевищує 50 000 грн. Моніторинг публічних закупівель покращився завдяки функції пошуку та аналізу і даним, що їх генерує ProZorro, які певною мірою дають змогу НУО та громадськості здійснювати моніторинг операцій. У серпні–вересні 2022 року у системі ProZorro було оголошено 8 095 процедур відкритих торгів.

Після введення режиму воєнного стану та протягом періоду його дії публічні закупівлі можна проводити шляхом прямого укладення договору (переважно для органів або організацій, які є замовниками у сферах оборони та безпеки) і в рамках спрощених процедур (або придбання безпосередньо на основі електронних каталогів) на повний розсуд замовника. У серпні–вересні 2022 року у системі ProZorro було оголошено 8 095 процедур відкритих торгів.

Ефективна система засобів правового захисту

Антимонопольний комітет України (АМКУ) є незалежним державним органом зі спеціальним статусом при Президенті України, підзвітним Парламенту. У лютому 2021 року до закону про АМКУ були внесені зміни, згідно з якими була переглянута організація роботи АМКУ в контексті розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Зокрема, АМКУ, як орган оскарження у сфері публічних закупівель, повинен створювати комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель у складі уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Добір уповноважених ще не розпочався.

Резюме

У загальному, Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері публічних закупівель. Необхідне подальше узгодження законодавства у цій сфері з *acquis* ЄС, особливо щодо концесій і державно-приватних партнерств, оборонних закупівель, а також окремих положень про виключення, відбір суб'єктів господарювання та використання критерію найбільш економічно вигідної пропозиції, згідно з яким пріоритет надається ціні. Контроль у сфері публічних закупівель складний і слабкий через брак персоналу, дублювання обов'язків, неналежну якість контролю та забезпечення виконання. Здійснення публічних закупівель в умовах воєнного стану повинне забезпечувати безперешкодне та швидке, а також прозоре, справедливе і конкурентне призначення договорів про закупівлю та ефективне управління укладеними договорами і нагляд за ними. Необхідність прискорення процесу закупівель не повинна негативно впливати на правовий захист у рамках процедур публічних закупівель. Необхідно завершити відбір і призначення уповноважених у сфері публічних закупівель.

Глава 18. Статистика

Правила ЄС вимагають, щоб держави-члени були здатні виробляти статистику на основі принципів професійної незалежності, неупередженості, надійності, прозорості та конфіденційності. Існують спільні правила стосовно методології збору, вироблення та розповсюдження статистичної інформації.

Співпраця у сфері статистики охоплюється главою 5 «Статистика» (статті 356–359) Угоди про асоціацію/ПВЗВТ.

Що стосується **статистичної інфраструктури**, Законом України «Про державну статистику» передбачені правові рамки в галузі національної статистики та регулюються права і функції національних органів статистики. З 01 січня 2023 року очікується набуття чинності Законом України «Про офіційну статистику», яким передбачено зміцнення координаційної ролі Державної служби статистики України (Держстату) і створення Національної ради з питань статистики. Правові рамки потребують подальшого узгодження із принципами Кодексу практики європейської статистики. Програма розвитку державної статистики України діятиме до кінця 2023 року, а нова програма, що перебуває на етапі розроблення, розрахована на 2024–2029 роки.

Державна служба статистики є центральним органом виконавчої влади з питань статистики та основним виробником офіційної статистики. Вона координує роботу національної статистичної системи, яка також включає Національний банк України та Міністерство фінансів.

Реєстр статистичних одиниць частково узгоджений з відповідними нормами ЄС. Державна служба статистики розробляє національні статистичні класифікації з використанням міжнародних і європейських класифікацій. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) та Основна номенклатура продукції відповідають NACE (Rev. 2) (статистичній класифікації видів економічної діяльності в Європейському Співтоваристві) і CPA (статистичній класифікації продукції за видами економічної діяльності). Наразі не

впроваджені останні версії Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO) та Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО).

Україна співпрацює з Євростатом і регулярно передає йому на добровільній основі обмежені дані в ряді галузей статистики. Вона також бере участь у щорічному зборі даних під керівництвом Євростату. Для цілей Міжнародної програми порівняння Україна проводить майже всі обстеження, які вимагаються згідно з відповідним законодавством, використовуючи методології, визначені в Посібнику Євростату-ОЕСР з визначення паритетів купівельної спроможності.

Згідно із Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи мають право не подавати статистичні та фінансові звіти у період дії воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення. У зв'язку із цим органи державної статистики призупиняють публікацію статистичної інформації у період дії воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення, за деякими винятками.

У галузі **макроекономічної статистики** національні рахунки ще не повністю узгоджені з *acquis* ЄС. Підготовка річних і квартальних секторних рахунків здійснюється з використанням Класифікації інституційних секторів економіки України (KICE). Річні та квартальні показники валового внутрішнього продукту (ВВП) і його складові розраховують із використанням виробничого методу, за категоріями доходу та за категоріями кінцевого використання. Розподіл річного ВВП здійснюють за 19/24 видами діяльності згідно з NACE (Rev. 2) у фактичних і постійних цінах. На цьому етапі неможливо оцінити відповідність Регламенту про Європейську систему національних та регіональних рахунків (ESA 2010) через відсутність передачі або обмежену передачу даних Євростату для проведення валідації даних і аналізу методологічних аспектів.

Статистика цін частково узгоджена з місячним індексом споживчих цін і квартальним індексом цін на житло, які підлягають виробленню, проте не узгоджена з індексом цін на житло, яке займають власники. Україна дотримується методології та концептуальних основ складання платіжного балансу, як визначено у відповідному посібнику. Місячний і квартальний платіжний баланс та дані про міжнародну інвестиційну позицію відповідають строкам, встановленим Європейською Комісією.

Що стосується Міжнародної програми порівняння, Україна проводить майже всі обстеження, які вимагаються згідно з відповідним регламентом, використовуючи методології та класифікації, встановлені в Посібнику Євростату-ОЕСР з визначення паритетів купівельної спроможності.

Міністерство фінансів виробляє державну фінансову статистику згідно з Посібником із державної фінансової статистики від 2014 року, що значною мірою відрізняється в розрізі представлення від Системи національних рахунків (2008 р.) і ESA 2010. Національна державна фінансова статистика не охоплює процедуру щодо надмірного дефіциту. На цьому етапі дані державної фінансової статистики та дані стосовно процедури щодо надмірного дефіциту не передають до Євростату для проведення валідації даних і аналізу методологічних аспектів згідно з ESA 2010. Україні необхідно розпочати подавати до Євростату таблиці стосовно процедури щодо надмірного дефіциту та дані державної фінансової статистики. Крім того, слід ретельно переглянути інституційні механізми, щоб забезпечити статистичну незалежність при визначенні загального державного сектора та його операцій.

У галузі **статистики підприємств** для забезпечення узгодження з *acquis* ЄС необхідно врахувати нові вимоги до даних, встановлені у Регламенті про європейську статистику

підприємств⁵ та у відповідному імплементаційному регламенті Комісії. За оцінками Уряду України, показники для вироблення структурної та короткострокової статистики підприємств демонструють середній рівень відповідності і Україна досягла високого рівня відповідності в галузі статистики промислового виробництва (PRODCOM). Підготовка даних здійснюється відповідно до Номенклатури продукції промисловості (НПП), яка гармонізована із CPA та складена на основі PRODCOM 2021.

У галузі **соціальної статистики** останній перепис населення був проведений у грудні 2001 року. Наступний перепис населення був запланований на 2011 рік, проте він неодноразово відкладався. Україна регулярно бере участь у двох заходах зі збору демографічних даних — статистики населення (POPSTAT) і демографічної статистики (DEMOBAL) — проте дані надаються лише з розподілом за віком і статтю та без метаданих. До теперішнього часу Україна не надавала даних і метаданих стосовно іншої соціальної статистики.

У галузі **сільськогосподарської статистики** у 2012 році був проведений пілотний сільськогосподарський перепис. Рішення про дату наступного сільськогосподарського перепису поки що не ухвалено. Використовуються Номенклатура продукції сільського господарства та Номенклатура продукції рибальства й аквакультури. Це дає змогу здійснювати порівняння з категоріями CPA (CPA, ред. 2.1-2015), проте відсутні обстеження структури сільськогосподарських підприємств.

У галузі **транспортної статистики** дані про транспорт не надаються в рамках регульованої статистики. Незважаючи на деякі проблеми з якістю даних, Україна загалом демонструє відповідність *acquis*, визначеному у збірнику статистичних вимог щодо **статистики у галузі енергетики**, згідно з його положеннями, ухваленими Енергетичним Співтовариством за погодженням з Європейською Комісією. У галузі **екологічної статистики** в Україні виробляють певні статистичні дані щодо відходів і складають чотири екологічні рахунки, тобто її статистика в цій галузі частково узгоджена з *acquis*. Статистика в галузі **внутрішнього туризму** узгоджена з відповідними положеннями *acquis* ЄС, проте періодичність отримання даних відрізняється. Не проводиться національне обстеження у сфері туризму.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері статистики. Вона вжила початкових заходів для узгодження з окремими положеннями *acquis* ЄС, включно з ухваленням законодавства, що інтегрує Кодекс практики європейської статистики, для гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами. Необхідно зміцнити адміністративну спроможність відповідних установ і покращити координацію їх діяльності.

Глава 32. Фінансовий контроль

ЄС сприяє реформуванню національних систем управління для покращення управлінської підзвітності, розсудливого управління фінансами в розрізі доходів і витрат та зовнішнього аудиту публічних коштів. Правила фінансового контролю забезпечують додатковий захист фінансових інтересів ЄС від шахрайства у сфері управління коштами ЄС, а також захист євро від підроблювання.

Сфера фінансового контролю охоплюється главою 3 Угоди про асоціацію/ПВЗВТ. Державний внутрішній фінансовий контроль

⁵ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/2152 від 27 листопада 2019 року про європейську статистику підприємств і про скасування 10 правових актів у галузі статистики підприємств, ОВ L 327, 17.12.2019, с. 1.

Стратегічна рамка розвитку державного внутрішнього фінансового контролю передбачена у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плані заходів з її реалізації. Переважною формою фінансового контролю в Україні залишається фінансова перевірка, що перешкоджає розвитку внутрішнього державного фінансового контролю.

Управлінська підзвітність ще не повністю впроваджена в законодавство та адміністративну практику. Організаційно-методологічні засади внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту визначаються Кабінетом Міністрів. За відсутності спеціального закону Кабінет Міністрів уповноважив Міністерство фінансів регулювати ці питання шляхом ухвалення постанов. Кабінет Міністрів ухвалив Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, які застосовуються до діяльності розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів, включно з керівником установи, що відповідає за фінансове управління, проте зазначені засади не містять детальних положень щодо керівництва та працівників нижчих рівнів управління. Впровадження основних механізмів управлінської підзвітності у центральних органах влади характеризується обмеженою ефективністю.

Згідно з Бюджетним кодексом, основні обов'язки у сфері управління бюджетом, включно із середньостроковим бюджетним плануванням і управлінням продуктивністю, покладаються на близько 100 основних розпорядників бюджетних коштів.

Внутрішній контроль у державних органах поки що недостатньо інтегрований в управлінський цикл планування, виконання, контролю, моніторингу та звітування. Відповідна діяльність спрямована на забезпечення відповідності нормативним та адміністративним документам і використання коштів та майна, замість того, щоб орієнтуватися на ефективність, дієвість і досягнення результатів згідно із цілями.

Вимога щодо впровадження децентралізованого **внутрішнього аудиту** регулюється постановою Кабінету Міністрів, а не законом. Створення підрозділів внутрішнього аудиту вимагається в міністерствах, центральних органах виконавчої влади та інших основних розпорядниках бюджетних коштів (центральний рівень), проте лише рекомендується в органах місцевого самоврядування. Здатність забезпечити ефективне впровадження функції внутрішнього аудиту обмежується недостатньою кількістю внутрішніх аудиторів і високою плінністю кадрів.

За відсутності чітких правових рамок Державна аудиторська служба (ДАС) одночасно виконує завдання внутрішнього аудиту та фінансового інспектування.

У Міністерстві фінансів був створений структурний підрозділ — Департамент гармонізації державного внутрішнього фінансового контролю (**Центральний підрозділ гармонізації**) — для підготовки річних звітів про стан фінансового управління та контролю і внутрішнього аудиту.

Зовнішній аудит

Що стосується **конституційних і правових рамок**, згідно з Конституцією, Рахункова палата України наділена обмеженими повноваженнями з проведення аудиту державних органів і ресурсів та здійснення контролю за надходженнями до державного бюджету та їх використанням. Рахункова палата не має повноважень здійснювати аудит, наприклад, місцевих бюджетів, бюджетів державних підприємств та інших позабюджетних витрат. У Конституції не закріплено статус або незалежність Рахункової палати, проте вони офіційно закріплені в секторальному законі. Проте Рахункова палата підзвітна Міністерству фінансів. Це підриває її автономію.

Що стосується **інституційної спроможності** Рахункової палати, згідно із Законом України «Про Рахункову палату», вона зобов'язана застосовувати основні принципи Міжнародної організації вищих органів аудиту (INTOSAI), Європейської організації вищих органів аудиту

(EUROSAI) та Міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI) у частині, що не суперечить Конституції та законам України. Це створило умови для застосування неналежних практик, які не відповідають міжнародним стандартам, як-от можливість оскаржувати рекомендації Рахункової палати в адміністративному суді.

Що стосується **якості здійснюваного нею аудиту**, Рахункова палата має єдині валідовані методології та процеси згідно зі стандартами INTOSAI. Рахункова палата зосереджується радше на проведенні перевірок установ, а не аудитів, як визначено міжнародними стандартами аудиту для публічного сектора. Крім того, має місце дублювання повноважень Рахункової палати та Державної аудиторської служби: ДАС наділена широкими повноваженнями, включно з проведенням нечітко визначених державних фінансових аудитів та IT-аудитів.

Аудиторська діяльність Рахункової палати має **незначний вплив**. Ефективність роботи вимірюють на основі кількості проведених аудитів, а не впливу рекомендацій, наданих за їх результатами. Відсутня затверджена процедура моніторингу виконання рекомендацій Рахункової палати. Що стосується прозорості, звіти за результатами аудиту публікують на вебсайті Рахункової палати, проте не передбачене планове звітування та проактивна комунікація зі ЗМІ та громадськістю для роз'яснення результатів аудиту. Крім того, відсутні офіційні парламентські процедури розгляду звітів вищої аудиторської установи або моніторингу виконання рекомендацій за результатами аудиту.

Захист фінансових інтересів ЄС

Згідно з Угодою про асоціацію, сторони повинні співпрацювати для захисту фінансових інтересів України та ЄС, як визначено в розділі VI та додатках XLIII та XLIV до Угоди про асоціацію.

Що стосується узгодження з *acquis* ЄС, українське законодавство охоплює частини Директиви 2017/1371 та попереднього правового акта (Конвенції про захист фінансових інтересів Європейських співтовариств і протоколів до неї), такі як активні та пасивні корупційні правопорушення, відмивання грошей та незаконне привласнення, хоча й не завжди використовуються терміни Директиви. Необхідно встановити та забезпечити відповідальність за шахрайство, що впливає на бюджет ЄС. Потрібно ухвалити національну стратегію боротьби проти шахрайства для захисту фінансових інтересів ЄС. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки не охоплює аспекти боротьби проти шахрайства.

Поки що не створена служба координації боротьби із шахрайством (AFCOS) для сприяння співпраці з Комісією. Однак Державна аудиторська служба призначена національним контактним пунктом для цілей співпраці з Європейським бюро боротьби із шахрайством (OLAF) і Європейською Рахунковою Палатою. Крім того, відсутня відповідна мережа AFCOS, які здійснюють захист фінансових інтересів ЄС, проте організовано національний механізм шляхом створення Міжвідомчої координаційної ради.

Українські органи не здійснюють безпосереднє управління коштами ЄС, тому Україна не звітує перед Комісією про правопорушення в рамках системи повідомлень про правопорушення. Однак Державна аудиторська служба розробила процедуру запобігання порушенням, помилкам і шахрайству, відстеження виявлених порушень, помилок і підозр у шахрайстві, а також повідомлення про них Європейській Комісії та іншим відповідним органам і звітування про них перед Комісією та іншими відповідними органами.

Що стосується співпраці України з Європейською Комісією в ході проведення розслідувань, співпраця між OLAF і відповідними установами здійснюється в індивідуальному порядку. Було створене Бюро економічної безпеки — центральний орган виконавчої влади, наділений повноваженнями виявляти, попереджати та розслідувати правопорушення, які посягають на

фінансові інтереси України. Фактичну сферу та вплив його діяльності з проведення розслідувань, спрямованих на захист фінансових інтересів ЄС, ще необхідно встановити.

Захист євро від підроблювання

Україна підписала та ратифікувала Женевську Конвенцію від 1929 року щодо боротьби з підробкою грошових знаків. Центр протидії розповсюдженню підроблених банкнот і монет Національного банку України здійснює централізацію, технічний аналіз і опрацювання інформації про вилучення українськими банками з обігу підроблених банкнот євро та інших іноземних валют. Національний банк України обмінюється конкретною інформацією щодо підроблення з національними правоохоронними органами та Європейським Центральним Банком. Бюро економічної безпеки, Міністерство внутрішніх справ і Служба безпеки України, а також прокуратура відповідають за боротьбу проти підроблення грошових знаків. Однак потребує уточнення розподіл їхніх обов'язків.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері імплементації *acquis* ЄС і застосування європейських стандартів фінансового контролю. Повне узгодження з *acquis* ЄС вимагає реформування Рахункової палати з метою чіткого закріплення її незалежності в Конституції, розширення її повноважень і застосування міжнародних стандартів у рамках її процедур аудиту. У загальному, в Україні поки що не зовсім налагоджений внутрішній аудит. Бракує послідовного визначення повноважень суб'єктів, які здійснюють контроль і аудит публічних коштів, згідно з концепцією державного внутрішнього фінансового контролю. Це підтримує підзвітність у сфері використання публічних коштів.

Плановий перегляд додатка XLIV до Угоди про асоціацію вимагає узгодження національного законодавства із цілями захисту фінансових інтересів ЄС, і Україні необхідно продемонструвати результати її співпраці з OLAF у сферах проведення розслідувань і звітування про правопорушення.

Кластер 2. Внутрішній ринок

Цей кластер охоплює вільне переміщення товарів (глава 1); свободу переміщення працівників (глава 2); право на підприємницьку діяльність та свободу надання послуг (глава 3); вільний рух капіталу (глава 4); корпоративне право (глава 5); право інтелектуальної власності (глава 7); антимонопольну політику (глава 8); фінансові послуги (глава 9) і захист прав споживачів та охорону здоров'я (глава 28).

Глава 1. Вільне переміщення товарів

Вільне переміщення товарів забезпечує можливість вільної торгівлі більшістю продуктів на всій території ЄС на основі спільних правил і процедур. Якщо продукти регулюються національними правилами, принцип вільного переміщення товарів запобігає створенню такими правилами невиправданих бар'єрів для торгівлі.

Із січня 2016 року Україна та ЄС тимчасово застосовують Угоду про ПВЗВТ, що є частиною Угоди про асоціацію. В Угоді про ПВЗВТ передбачені обов'язки України узгодити своє законодавство щодо продуктів у ключових секторах з *acquis* ЄС. Зокрема, в Угоді про ПВЗВТ передбачена можливість укладення угоди про оцінювання відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) у певних секторах, як тільки відповідне законодавство, установи та стандарти України будуть встановлені та узгоджені з відповідними структурами ЄС. Це дасть змогу Україні брати участь у роботі єдиного ринку певних категорій нехарчових продуктів.

Україна та ЄС уже кілька років працюють, щоб почати процес укладення Угоди про оцінювання відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА). Вони погодили двохетапне зовнішнє попереднє оцінювання, щоб оцінити, чи Україна досягла повного узгодження з правилами та практиками горизонтального *acquis* ЄС щодо продуктів, зокрема у трьох вибраних пріоритетних секторах. За результатами заходів із попереднього правового та функціонального оцінювання будуть надані рекомендації щодо подальшого узгодження перед оцінюванням АСАА з боку ЄС⁶.

Загальні принципи

Що стосується загальних принципів, частково існують законодавчі та інституційні рамки для вільного переміщення товарів згідно із зобов'язаннями за Угодою про ПВЗВТ, зокрема в секторах, які можуть підпадати під дію АСАА⁷.

Негармонізована сфера

Україні необхідно провести аналіз законодавства та адміністративної практики в негармонізованій сфері, щоб забезпечити їх відповідність зобов'язанням, передбаченим у статтях 34–36 ДФЄС, і відповідній практиці Суду ЄС. У Законі України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» передбачені повноваження Міністерства економіки надавати повідомлення.

Гармонізована сфера: інфраструктура якості

Існує правова основа та адміністративна структура для технічних регламентів, стандартів, оцінювання відповідності, акредитації, метрології та ринкового нагляду, що частково узгоджена з *acquis* ЄС.

Стандартизація регулюється Законом України «Про стандартизацію», яким передбачене створення національного органу стандартизації. Він вважається органом-партнером, який нещодавно отримав статус афілійованого члена Європейського комітету зі стандартизації (CEN) і Європейського комітету зі стандартизації в електротехніці (CENELEC). Він має керівну раду, що формується із представників різних стейкхолдерів на паритетних засадах, і комісію з апеляцій. В Україні також існує організація, яка є членом ETSI (Європейського інституту телекомунікаційних стандартів). Однак існують деякі проблеми зі стандартами (застарілі стандарти/ розбіжності між стандартами/ узгоджена недостатня кількість стандартів).

Рамки щодо **акредитації** в Україні регулюються Законом України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності», до якого були внесені зміни у 2015 року для часткового узгодження з *acquis* ЄС. Національне агентство з акредитації України (НААУ), єдиний національний орган акредитації, є державною організацією, створеною Міністерством економіки, що здійснює некомерційну діяльність. Воно є асоційованим членом Європейського співробітництва з акредитації (EA) та підписантом Двосторонньої Угоди про визнання (EA VLA) у галузях сертифікації продукції, сертифікації органів з інспектування, калібрування, випробування, сертифікації систем менеджменту, сертифікації персоналу та медичного обстеження.

Правовою основою **оцінювання відповідності** є Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» та ряд імплементаційних актів законодавства, які частково узгоджені з *acquis* ЄС. Цей Закон регулює обов'язкові вимоги до продукції, які повинні бути встановлені в технічних регламентах.

В Україні правові рамки в галузі **метрології** включають ряд законів і 40 імплементаційних актів законодавства. Існують чотири метрологічні центри, які частково відповідають *acquis* ЄС — по одному в Києві, Харкові, Львові та Івано-Франківську — і 24 державні організації в

⁶ Стаття 57(3) Угоди про асоціацію/ПВЗВТ.

⁷ Наразі в додатку III до Угоди про асоціацію/ПВЗВТ вказано 27 секторів.

кожній області України, які здійснюють метрологічну діяльність. Триває інституційна реструктуризація згідно з рекомендаціями. Україна перебуває на шляху до інтеграції в західноєвропейське співробітництво з метрології (Європейське співробітництво із законодавчої метрології (WELMEC), Міжнародна організація із законодавчої метрології (OIML)).

Ринковий нагляд в Україні здійснюють сім органів ринкового нагляду, кожен з яких відповідає за конкретні технічні регламенти. Загальну координацію та оцінювання функціонування системи ринкового нагляду здійснює Міністерство економіки. Наразі відсутній рамковий закон про ринковий нагляд, що імплементує Регламент (ЄС) 1020/2017. Крім того, залишається відкритим питання фінансування органів ринкового нагляду.

Гармонізована сфера: секторальне законодавство

У контексті **«нового і глобального підходу до законодавства щодо продуктів»** Україна ухвалила законодавство для узгодження з *acquis* ЄС (підлягає перевірці) щодо електромагнітної сумісності, низьковольтного обладнання, радіоблабднання, іграшок, косметичних засобів, прогулянкових суден, вибухових матеріалів цивільного призначення, машин, обладнання, що працює під тиском, і засобів індивідуального захисту. Частково узгоджено з *acquis* ЄС законодавство щодо ліфтів, канатних доріг, газових приладів, обладнання для потенційно вибухонебезпечних середовищ, простих посудин високого тиску, шумового випромінювання у доквіллі від обладнання, що використовується ззовні приміщень, піротехнічних виробів. Необхідно докласти більше зусиль у сферах екодизайну, енергетичного маркування (з 2011 року Україна є стороною Договору про заснування Енергетичного Співтовариства), вимірювальних інструментів, неавтоматичних зважувальних інструментів і медичних виробів. У галузі будівельної продукції Україна ухвалила законодавство для повного узгодження з *acquis* ЄС (підлягає перевірці), проте відповідне законодавство ще не набуло чинності.

У контексті **«старого підходу до законодавства щодо продуктів»** Україна досягла часткового узгодження з *acquis* ЄС щодо моторних транспортних засобів (затвердження ЄС-типу) та дво-/триколісних моторних транспортних засобів, добрив, фасування та одиниць вимірювання. Не досягнуто узгодження щодо тракторів або позашляхової рухомої техніки. Крім того, не узгоджено з *acquis* ЄС законодавство щодо хімічних речовин, у тому числі щодо реєстрації, оцінювання, авторизації та обмеження хімічних речовин (Регламент REACH), маркування хімічних речовин (CLP) або належної лабораторної практики (GLP), мийних засобів, прекурсорів наркотичних засобів або аерозольних розпилювачів. Також необхідно зміцнити адміністративну спроможність для забезпечення ефективної імплементації *acquis* щодо хімічних речовин. Крім того, не досягнуто узгодження щодо мийних засобів, прекурсорів наркотичних засобів або аерозольних розпилювачів.

В Україні існує законодавство для узгодження з *acquis* щодо маркування взуття та текстильних виробів. Не узгоджено з *acquis* законодавство щодо пов'язаної з обороною продукції та оборонних закупівель. Не досягнуто узгодження щодо скла кришталевого або вогнепальної зброї, встановлення цін на лікарські засоби або повернення предметів культури, незаконно вивезених з території держави-члена ЄС.

Резюме

Україна демонструє **середній рівень підготовки** у сфері вільного переміщення товарів. Вона вжила початкових заходів для узгодження з окремими актами *acquis* ЄС у сфері застосування «нового і глобального підходу до законодавства щодо продуктів», проте ці заходи потребують завершення. Зокрема, вона повинна завершити узгодження з *acquis* ЄС відповідної нормативно-правової бази, тобто у сфері стандартизації, акредитації, оцінювання відповідності, метрології та ринкового нагляду (відомих як «інфраструктура якості»). Необхідно зміцнити адміністративну спроможність усіх відповідних установ і покращити

координацію їх діяльності.

Глава 2. Свобода переміщення працівників

Громадяни однієї держави-члена мають право працювати в іншій державі-члені, і їм повинні надаватися такі самі умови роботи та соціальні умови, як і іншим працівникам.

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС відсутня згадка про цю главу *acquis* ЄС.

У статті 26 Конституції та в Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» вимагається, щоб іноземні громадяни користувалися тими самими правами і свободами, а також несли такі самі обов'язки, як і громадяни України. В Україні відсутнє узгоджене з *acquis* ЄС законодавство у сфері **доступу до ринку праці та вільного переміщення працівників**⁸. Бракує основних частин *acquis* ЄС, таких як усунення будь-яких правових або практичних перешкод для працевлаштування, забезпечення такого самого ставлення в розрізі умов роботи та пільг, як і до місцевих працівників, можливість перенесення додаткових пенсійних прав або повний доступ до освіти для працівників всіх рівнів і членів їхніх сімей. Для працевлаштування або самозайнятості в Україні громадянам ЄС необхідно мати паспорт, візу та дозвіл на працевлаштування. Крім того, застосовується мінімальне порогове значення заробітної плати для отримання дозволу на працевлаштування. Іноземці не можуть бути державними службовцями. Право працівників із ЄС на проживання в Україні може бути скасоване через вимушене безробіття, хворобу чи нещасний випадок (у випадку будь-якого припинення трудової діяльності).

Відсутні спеціальні положення щодо недискримінаційного доступу працівників з ЄС до працевлаштування та умов роботи, включно з допомогою та соціальними пільгами. Відповідне національне законодавство також містить спеціальне положення, що забороняє іноземцям створювати профспілки, проте вони можуть приєднуватися по профспілок, якщо це дозволено їхніми статутами. І нарешті, діти іноземців, у тому числі працівників із ЄС, мають вільний і рівний доступ до вищої освіти, як і громадяни України, тільки якщо вони постійно проживають в Україні.

Що стосується положень права ЄС щодо **додаткових пенсійних прав** мобільних працівників, в Україні відсутня схема професійного пенсійного забезпечення, існує тільки добровільна схема приватного пенсійного забезпечення на додаток до державних пенсій. Таким чином, у національній правовій системі не закріплені принципи однакового ставлення до місцевих працівників і працівників із ЄС, періоди очікування та набуття права, перенесення виплат (професійної пенсії) тощо, які передбачені в директивах 98/49/ЄС та 2014/50/ЄС.

В Україні відсутнє спеціальне агентство для забезпечення реалізації права на вільне переміщення працівників. Існують правоохоронні механізми та механізми оскарження на адміністративному та судовому рівнях, проте відсутня спеціальна структура або орган, що відповідає за сприяння та підтримку працівників-мігрантів із ЄС. На додаток до законодавства, існують інструменти підтримки працівників і забезпечення здійснення їхніх прав, проте їхні повноваження не включають захист працівників-мігрантів або працівників з ЄС. Крім того, відсутній національний орган з протидії дискримінації.

Україна ще не підготувалася до приєднання до **Європейської мережі служб зайнятості (EURES)**.

Україна має угоди угоди щодо координації **соціального забезпечення** з Болгарією, Естонією, Латвією, Литвою, Іспанією, Чехією, Словаччиною, Португалією та Польщею. В українському законодавстві передбачені майже всі види соціального забезпечення, зазначені в Регламенті (ЄС) № 883/2004, зокрема пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою

⁸ Регламент (ЄС) № 492/2011

втратою працездатності, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, страхування на випадок безробіття, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, допомога сім'ям з дітьми та допомога на поховання (допомога у зв'язку зі смертю). Відсутня допомога у зв'язку із втратою годувальника або допомога у зв'язку з достроковим виходом на пенсію. Існує спеціальна схема для постраждалих від війни. Що стосується загальних принципів координації соціального забезпечення, забезпечується дотримання принципів однакового ставлення та закону місця роботи (у цьому випадку — України) (*lex loci laboris*).

Згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», передбачені такі **пенсії**, як пенсія за віком, пенсія по інвалідності та пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Крім того, існують соціальні послуги, які надаються за рахунок Пенсійного фонду України. Особам, які не мають права на страхову пенсію, доступна державна соціальна допомога та державна соціальна допомога на догляд.

В Україні схеми допомоги сім'ям із дітьми та допомоги по безробіттю не відповідають вимогам Регламенту (ЄС) № 883/2004 у розрізі скасування правил щодо місця проживання.

Питаннями соціального забезпечення займаються кілька установ, зокрема Міністерство соціальної політики (центральний орган виконавчої влади), Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування та Національна соціальна сервісна служба України.

В Україні поки що не впроваджена картка національного медичного страхування. У зв'язку із цим можуть виникнути труднощі із впровадженням **європейської картки медичного страхування (ЕНІС)**.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері вільного переміщення працівників. Необхідне комплексне узгодження законодавства з відповідними положеннями *acquis* ЄС і судовою практикою ЄС. Крім того, потрібно зміцнити адміністративну спроможність, міжвідомчу співпрацю та здатність до міжнародної координації. Між іншим, існує потреба в розбудові спроможності в розрізі координації соціального забезпечення в межах ЄС та розмежування між соціальним забезпеченням і соціальною допомогою.

Глава 3. Право на підприємницьку діяльність та свобода надання послуг

У ЄС фізичні та юридичні особи мають право на здійснення підприємницької діяльності в будь-якій державі-члені, а також на надання транскордонних послуг. Для певних регульованих професій діють правила взаємного визнання кваліфікацій. Поштові послуги відкриті для конкуренції з 2017 року.

Угода про асоціацію, включаючи Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), містить положення про забезпечення іноземцям таких самих прав на підприємницьку діяльність (з деякими обмеженнями), як і для громадян. Це також стосується транскордонного надання послуг, за винятком деяких секторів, для яких органи влади вимагають, щоб надавач послуг мав українське громадянство або отримав ліцензію. Окремі сектори повністю виключені з Угоди, наприклад у секторах аудіовізуальних послуг, внутрішніх морських перевезень і внутрішніх та міжнародних повітряних перевезень встановлені обмеження щодо кількості надавачів послуг. У сфері послуг додаток XVII, у якому наведений перелік актів *acquis* ЄС для гармонізації в секторах телекомунікаційних послуг, поштових і кур'єрських послуг та міжнародних морських перевезень, у яких Угодою про ПВЗВТ передбачена можливість взаємного забезпечення єдиного ринкового режиму, був офіційно оновлений на шостому засіданні Комітету асоціації у торговельному складі в листопаді 2021 року.

Наразі у контексті **свободи підприємницької діяльності та вільного руху послуг**

підприємства повинні бути зареєстровані в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Онлайндова реєстрація недоступна через брак визнання електронних підписів. Компанії набувають правосуб'єктності після реєстрації та присвоєння унікального ідентифікаційного номера. Цей номер також слугує ідентифікаційним податковим номером.

У рамках загального режиму ліцензування визначений вичерпний перелік видів діяльності, які підпадають під дію такого режиму. Він встановлює єдину процедуру ліцензування, нагляду та контролю діяльності, а також відповідальність за порушення законодавства про ліцензування (наприклад, для освітньої діяльності; діяльності з криптографічного та технічного захисту інформації; будівництва певних видів споруд; виробництва лікарських засобів тощо). Деякі види діяльності підпадають під дію спеціальних правил ліцензування (банківська діяльність, інші фінансові послуги, азартні ігри, діяльність на ринках електроенергії та природного газу, використання атомної енергії тощо).

Для деяких видів діяльності з надання послуг (будівництво, туроператорські послуги) вимагається наявність осідку в Україні. Це не відповідає Директиві 2006/123/ЄС про послуги на внутрішньому ринку.

Існують значні відмінності між режимом для дочірніх компаній іноземних компаній в Україні та режимом ЄС. Гарантується створення дочірніх компаній і філій/ представництв на таких самих сприятливих умовах, як і для українських юридичних осіб (як гарантовано в Угоді про асоціацію). Українські філії іноземних фінансових установ підпадають під дію тих самих норм і правил, що й аналогічні суб'єкти, зареєстровані згідно з українським законодавством.

У контексті свободи надання транскордонних послуг у законодавстві відсутнє належне розмежування між вимогами, які застосовуються до операторів, які базуються в Україні, і операторів, які не мають осідку в Україні, але надають транскордонні послуги на її території.

Фізично відсутній єдиний контактний пункт, який надає в електронній формі централізовану інформацію про вимоги або можливість електронного оформлення. Для фізичних або юридичних осіб — нерезидентів із технічних причин не доступна онлайндова реєстрація. З 2020 року існує «єдине вікно» для отримання всієї необхідної інформації про створення та розвиток власного бізнесу. В 11 областях і містах України працює мережа центрів офлайндової підтримки бізнесу.

Правові рамки надання **поштових послуг** демонструють певний рівень узгодженості з *acquis* у поштовому секторі (тобто із трьома директивами про поштові послуги та Регламентом (ЄС) 2018/644 про послуги транскордонного доставляння посилок). Україна не досягла повного узгодження з положеннями Третьої директиви про поштові послуги.

Наприклад, ринок поштових послуг не відкритий для конкуренції. Призначений надавач універсальної послуги, який є державним підприємством, має виключне право надавати універсальну поштову послугу, включно з пересиланням простих листів масою до 50 грамів і простих листівок. Україна взяла на себе зобов'язання із забезпечення відповідності Регламенту (ЄС) 2018/644 до 2024 року і у 2021 році оновила додаток до Угоди про асоціацію/ПВЗВТ стосовно правил, які застосовуються до поштових і кур'єрських послуг, згідно з Регламентом про послуги транскордонного доставляння посилок.

Надання поштових послуг в Україні не потребує ліцензування, а здійснюється на основі повідомлення національному регуляторному органу. До Єдиного державного реєстру операторів поштового зв'язку включено 166 суб'єктів господарювання. Національний регуляторний орган (НКЕК), що є юридично відокремленим і операційно незалежним, здійснює регуляторний нагляд, моніторинг і забезпечення виконання обов'язків, які виникають із законодавства про поштові послуги. Спостерігається брак персоналу з належною підготовкою.

У сфері **взаємного визнання професійних кваліфікацій** Україна ухвалила ряд нормативно-правових актів для створення загальних правових рамок і сприяння визнанню іноземних кваліфікацій, які спрямовані на узгодження з *acquis* ЄС про визнання професійних кваліфікацій.⁹ В Україні діють змішані підходи до визнання професійних кваліфікацій у зв'язку з новизною, нетривалим застосуванням визнання на основі оцінювання відповідності професійним стандартам і недостатнім розвитком мережі кваліфікаційних центрів У квітні 2022 року Парламент України ухвалив закон про внесення змін до Кодексу законів про працю України згідно з Директивою про визнання професійних кваліфікацій¹⁰.

У червні 2021 року Кабінет Міністрів ухвалив Постанову КМУ «Про затвердження Порядку визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах». Управління реєстром кваліфікацій здійснює Національне агентство кваліфікацій, створене у 2019 році.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у зазначеній сфері. Режим, який застосовується до іноземних надавачів послуг, у розрізі свободи підприємницької діяльності та свободи надання послуг загалом відповідає загальним принципам законодавства ЄС. В Україні відсутнє чітке розмежування між вимогами, які застосовуються до операторів, що надають послуги і мають осідок в Україні, і вимогами, які застосовуються до операторів, що мають осідок за межами України і надають транскордонні послуги в Україні. Більше того, оскільки Директива 2006/123/ЄС застосовується до широкого спектра видів діяльності з надання послуг, узгодження з її положеннями вимагає ретельного аналізу та оцінювання секторального законодавства України. Україна досягла часткового узгодження з *acquis* ЄС у секторах професійних кваліфікацій і поштових послуг.

Глава 4. Вільний рух капіталу

У ЄС передбачений безперешкодний рух капіталу та інвестицій, а також діють спільні правила здійснення транскордонних платежів. Банки та інші суб'єкти господарювання застосовують певні правила для протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму.

Згідно з главою 7 Угоди про асоціацію «Поточні платежі та рух капіталу», Україна повинна поступово лібералізувати рух капіталу. З цією метою вона адаптує свої правові рамки та готує фінансову систему для узгодження зі структурами ЄС.

Згідно з дорожньою картою валютної лібералізації, розробленою спільно з експертами Міжнародного валютного фонду (МВФ), Національний банк України вживає заходів для поступового переходу до режиму вільного руху капіталу з урахуванням темпів покращення макроекономічних умов в Україні. Однак на процесі узгодження негативно позначилася російська воєнна агресія.

У сфері **руху капіталу та платежів** лібералізація руху капіталу регулюється Законом України «Про валюту і валютні операції» від 2019 року та вісьмома імплементаційними актами. Законом України «Про валюту і валютні операції» впроваджено нову ліберальну та прозору модель валютних операцій для забезпечення можливості вільного руху капіталу. Оскільки цей Закон гарантує свободу здійснення валютних операцій, вони здійснюються без обмежень, крім випадків, коли застосовується законодавство про боротьбу з відмиванням грошей і зобов'язання за міжнародними договорами.

Процес лібералізації поступовий, тому досі діють окремі обмеження, зокрема стосовно (деяких) валютних операцій, проте Законом України «Про валюту і валютні операції» передбачене їх поступове скасування. Для подальшого сприяння процесу лібералізації Україна спільно з МВФ розробили дорожню карту скасування валютних обмежень, які не

⁹ Директива 2005/36/ЄС

¹⁰ Директива 2005/36/ЄС, зі змінами внесеними Директивою 2013/55/ЄС.

узгоджуються з лібералізацією капіталу. Конкретний строк скасування валютних обмежень не передбачений. У зв'язку з російською збройною агресією та відповідним введенням воєнного стану НБУ тимчасово заборонив торгівлю іноземною валютою та транскордонні валютні платежі до скасування воєнного стану.

Валютний нагляд в Україні здійснюється НБУ, що здійснює нагляд за уповноваженими установами (банками, небанківськими фінансовими установами та операторами поштового зв'язку, ліцензованими НБУ згідно з валютним законодавством), і Державною податковою службою України, що здійснює нагляд за іншими резидентами та нерезидентами.

Україна має 76 чинних двосторонніх інвестиційних угод з іншими країнами та з однією міжнародною організацією (ОПЕК), включно з 24 державами-членами.

У сфері **платіжних систем** ухвалення у 2021 році Закону України «Про платіжні послуги», який набув чинності в серпні 2022 року, стало важливим кроком на шляху до узгодження з *acquis* ЄС у сфері платіжних послуг і забезпечило транспозицію в національне законодавство переглянутої Директиви ЄС про платіжні послуги та Директиви про електронні гроші. Закон України «Про платіжні послуги» відкриває Україні шлях до приєднання до єдиного платіжного простору в євро (SEPA), що надасть можливість її фінансовим установам дотримуватися платіжних схем, якими управляє Європейська платіжна рада.

Україна повинна надати додаткову інформацію про транскордонні платежі, зокрема щодо прозорості комісій за конвертацію валют, щоб оцінити, чи вона має намір імплементувати правила, відображені в Регламенті 2021/1230.

Необхідна додаткова інформація, щоб оцінити, чи Україна має намір імплементувати правила, відображені в Регламенті 2021/1230 про транскордонні платежі, зокрема, стосовно прозорості комісій за конвертацію валют.

У сфері **боротьби проти відмивання грошей** у квітні 2020 року набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 2020 року. Закон зміцнює інституційні, законодавчі, організаційні та практичні рамки для кращої протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Щоб забезпечити застосування Закону в повному обсязі, необхідно ухвалити відповідні імплементаційні акти. Цей Закон був розроблений з метою імплементації основних положень Четвертої директиви про протидію відмиванню грошей і частково положень П'ятої директиви про протидію відмиванню грошей. У листопаді 2022 року було ухвалене додаткове законодавство, яке, між іншим, стосується публічних посадових осіб і підлягає оцінюванню в річному звіті про розширення за 2023 рік.

З огляду на недоліки у сфері боротьби з відмиванням грошей з вересня 2015 року МАНІВЕЛ (Комітет експертів Ради Європи з оцінювання заходів боротьби з відмиванням грошей) включив Україну до переліку країн, до яких застосовується спеціальна процедура контролю, що передбачає посилений контроль. Згідно з останнім звітом (серпень 2020 року), статус України у двох ключових сферах поліпшився з «часткової відповідності» до «високого рівня відповідності».

Державна служба фінансового моніторингу України розробила План дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу. Уряд також ухвалив національну стратегію розвитку системи запобігання та протидії відмиванню грошей/ фінансуванню тероризму на період до 2023 року.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у частині узгодження з вимогами ЄС у сфері

вільного руху капіталу: було ухвалено більшість законів, однак вони ще не повністю виконуються або не набули чинності. Наразі в центрі уваги перебуває валютне законодавство та нагляд, а також валютні операції. Операції зі здійснення прямих іноземних інвестицій в Україну (фінансові запозичення, позики для резидентів, нерухомість, цінні папери) лібералізовані, проте діють обмеження щодо позик і платежів для нерезидентів. Можна здійснювати купівлю іноземної валюти та перекази іноземної валюти за межі України для повернення іноземному інвестору доходів від іноземних інвестицій, проте це обтяжливо з адміністративної точки зору.

Глава 6. Корпоративне право

У ЄС діють спільні правила щодо вимог до створення, реєстрації компаній і розкриття інформації про них, а також додаткові правила щодо бухгалтерського обліку, фінансової звітності та обов'язкових аудитів.

У сфері **корпоративного права** існує єдиний державний реєстр з електронним доступом, який містить інформацію про юридичних осіб і приватних підприємців. Перелік даних, які підлягають розкриттю, відповідає вимогам законодавства ЄС. Однак, незважаючи на адміністративні санкції за неподання фінансової звітності, юридичні особи не зобов'язані розкривати в національному реєстрі фінансову звітність, а також відсутній будь-який офіційний вісник, у якому публікують документи та реквізити компаній. В окремих випадках документи про створення компанії можуть бути визнані нікчемними на підставі судового рішення. Триває законодавча робота для узгодження українського корпоративного права з *acquis* ЄС про реєстрацію та розкриття інформації про іноземні філії. Відсутня мінімальна вимога до капіталу для створення публічних товариств з обмеженою відповідальністю.

У контексті **прозорості** у 2020 році був ухвалений Кодекс корпоративного управління, розроблений відповідно до принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Законодавство про акціонерні товариства містить положення, у яких відображені рекомендації Комісії щодо незалежності та винагороди директорів, а також підхід «дотримуйся або поясни». Забезпечується певний рівень захисту акціонерів та кредиторів, подібний до рівня, передбаченого в *acquis* ЄС, проте відсутні спеціальні положення для захисту інтересів працівників, якщо тільки вони не є акціонерами компанії. Часткове узгодження з *acquis* ЄС досягнуто для компаній з одним учасником, злиття та поділу публічних товариств з обмеженою відповідальністю на національному рівні, прав акціонерів і пропозицій про поглинання. Залишаються деякі прогалини, зокрема, у контексті узгодження з нещодавно ухваленими актами *acquis* ЄС про права акціонерів, використання цифрових засобів і процесів та розкриття фінансової звітності. Крім того відсутні положення, які би забезпечували узгодження українського корпоративного права з *acquis* про транскордонні злиття та поділи, а також відсутні правила про статут європейської компанії або європейської групи з економічних інтересів.

У сфері **звітності компаній** досягнуто часткового узгодження з *acquis* ЄС щодо основних правових вимог, у тому числі щодо річної фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та пов'язаної звітності певних суб'єктів господарювання, розкриття нефінансової інформації, інформації про управління та різноманітність і застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Залишаються деякі питання щодо обсягу розкриття інформації в управлінських звітах і розміру штрафів за порушення вимог щодо публікації та обов'язкових аудитів. У загальному, необхідне подальше узгодження з *acquis* у сфері бухгалтерського обліку, у тому числі стосовно розміру компаній і застосування стандартів фінансової звітності до малих компаній, а також щодо звітності в розрізі країн дуже великих багатонаціональних компаній та санкцій за недотримання вимог щодо фінансової звітності. Таким чином, у певних випадках режими звітування для українських компаній не повністю відповідають режимам ЄС.

У сфері **обов'язкового аудиту** досягнуто часткового узгодження з *acquis* ЄС стосовно основних правових вимог, зокрема щодо затвердження та реєстрації зовнішніх аудиторів, а також незалежності, об'єктивності та конфіденційності аудиторів, розслідування та санкцій.

Однак необхідно вдосконалити інституційну структуру, щоб забезпечити ефективне виконання зазначених правових вимог. Зокрема, відсутній компетентний орган, який несе повну відповідальність. Хоча Рада нагляду за аудиторською діяльністю має певні наглядові повноваження стосовно Аудиторської палати України, відносини між ними, а також їхня адміністративна спроможність не досить чітко зрозумілі.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері корпоративного права. Хоча в рамках Угоди про асоціацію —

та ПВЗВТ — були підтримані початкові кроки для поступового узгодження законодавства України з *acquis* ЄС у багатьох сферах, залишається ще багато роботи, зокрема, пов'язаної з нещодавно ухваленими актами *acquis* ЄС. Залишаються певні проблеми з адміністративною спроможністю та практичною імплементацією, особливо у сфері публічного нагляду.

Глава 7. Право інтелектуальної власності

У ЄС діють гармонізовані правила щодо правового захисту прав інтелектуальної власності, а також авторських та суміжних прав. Правила щодо правового захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, охоплюють патенти та торговельні марки, промислові зразки, біотехнологічні винаходи та фармацевтичні препарати. Правила щодо правового захисту авторських та суміжних прав, зокрема, охоплюють книги, фільми, комп'ютерні програми та телерадіомовлення.

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС вимагається, щоб Україна забезпечила кращий захист і реалізацію прав інтелектуальної власності та виправила ситуацію з гармонізацією у сферах авторського права та суміжних прав, торговельних марок, географічних зазначень, топографій напівпровідників, патентів, сортів рослин і забезпечення виконання у цивільному порядку та у транскордонному вимірі. Основними відповідальними органами у сфері права інтелектуальної власності є Міністерство економіки (Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності), що відповідає за розроблення та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, і Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ), що здійснює певні публічні функції для реалізації державної політики.

У сфері **авторського права та суміжних прав** нормативно-правова база включає Цивільний кодекс України та два спеціальні закони. Україна визнає, що певні терміни та норми потребують узгодження з директивами 96/9/ЄС, 2001/29/ЄС, 93/83/ЄС, 2001/84/ЄС та 2009/24/ЄС. Крім того, залишаються проблеми у сфері забезпечення дотримання чинного режиму авторського права, які стосуються колективного управління правами, зокрема організацій суспільного мовлення, які не платять роялті виконавцям і виробникам фонограм.

У сфері **патентів** у 2020 році в Україні був ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства» для узгодження законодавства зі стандартами ЄС. Цим Законом впроваджуються критерії обмеженої патентоздатності, що виключають захист певних і нових застосувань відомих лікарських засобів, якщо заявник не надасть докази того, що така речовина гарантує вищу ефективність. Він не повністю відповідає міжнародним стандартам або Європейській патентній конвенції, Договірною Стороною якої є Україна.

У 2021 році Управління інтелектуальної власності ЄС (EUIPO) підписало Меморандум про взаєморозуміння з відповідним національним органом для забезпечення можливості розвитку тісніших двосторонніх зв'язків, обміну досвідом і практиками у сфері управління

інтелектуальною власністю та підтримки користувачів інтелектуальної власності.

Захист **прав промислової власності** забезпечується положеннями кримінального, адміністративного та цивільного права. Повноваження у сфері забезпечення реалізації прав промислової власності розподілені між Національною поліцією, Бюро економічної безпеки, Службою безпеки України, прокуратурою та Державною митною службою. Передбачено створення спеціалізованого суду інтелектуальної власності. Судові органи можуть видавати постанови про знищення підроблених або піратських товарів.

Залишаються серйозні проблеми у сфері забезпечення реалізації прав промислової власності, особливо пов'язані з тим, що Україна є одним із чотирьох основних пунктів транзиту партій підробленої продукції до ЄС.

Резюме

У загальному, узгодження законодавства України з *acquis* у сфері права інтелектуальної власності перебуває на **початковому етапі підготовки**. Країні необхідно продовжувати узгоджувати своє законодавство з *acquis* ЄС, зокрема зміцнити забезпечення виконання у цій сфері. Необхідно посилити боротьбу всіх правоохоронних органів проти підробленої продукції. Україна повинна скористатися перевагами своєї співпраці з EUIPO для зміцнення інституційної спроможності та кращого захисту прав інтелектуальної власності.

Глава 8. Антимонопольна політика

Правила ЄС забезпечують захист вільної конкуренції. До них належать антимонопольні правила щодо обмежувальних договорів між компаніями та зловживання домінуючим становищем, а також правила щодо концентрацій компаній, які можуть істотно перешкодити конкуренції. У правилах ЄС також визначена система контролю державної допомоги. Урядам дозволено надавати державну допомогу тільки в разі дотримання обмежувальних умов для запобігання викривленню конкуренції.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить положення, які впливають з *acquis* ЄС у сфері захисту конкуренції. Зокрема, у них вимагається часткова гармонізація із правилами та практиками забезпечення виконання у сфері антиконкурентної поведінки та контролю злиттів. Угода про асоціацію також містить положення про орган захисту конкуренції та правила щодо державних підприємств і підприємств зі спеціальними та виключними правами. У сфері державної допомоги в Угоді про асоціацію вимагається, щоб в Україні до кінця 2019 року була впроваджена система контролю державної допомоги, подібна до системи ЄС, яка застосовується до нових заходів допомоги, а також до чинних заходів допомоги — до кінця 2022 року.

Антимонопольна діяльність та злиття

Законодавство України в цій сфері загалом узгоджене з *acquis* ЄС. Зокрема, у Законі України «Про захист економічної конкуренції» загалом відображені положення Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) про обмежувальні договори та зловживання домінуючим становищем. У ньому також передбачений контроль *ex ante* впливу на конкуренцію злиттів понад певне порогове значення обороту, що загалом відповідають принципам Регламенту ЄС про злиття. Існує імплементаційне законодавство, що містить додаткові правила, спрямовані на ширше узгодження з *acquis* ЄС. Пропозиція про внесення змін до Закону України «Про захист економічної конкуренції», спрямованих на подальше узгодження з *acquis* ЄС, була ухвалена Парламентом у першому читанні в липні 2021 року, проте через російську війну проти України поки що не визначена дата другого читання.

Незважаючи на істотну узгодженість правових рамок у цій сфері з *acquis* ЄС, залишаються деякі важливі прогалини. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» не передбачене чітке розмежування між економічною та неекономічною діяльністю, а також

чітке правило *de minimis* (звільнення від контролю державної допомоги для незначних сум допомоги, що, як вважається, не впливають на конкуренцію або торгівлю на єдиному ринку). Звільнення від застосування заборони узгоджених дій, поняття «зловживання», визначення «домінуючого становища» та положення про контроль злиттів (наприклад, «концентрація», «контроль» та «розрахунок обороту») потребують подальшого узгодження з правилами ЄС.

Що стосується **інституційної рамки**, Антимонопольний комітет України (АМКУ) відповідає за імплементацію Закону України «Про захист економічної конкуренції». Він є операційно незалежним органом, що фінансується з державного бюджету. Нагляд за АМКУ здійснює Президент України, і АМКУ подає щорічні звіти до Парламенту. Він не має права визначати пріоритети або відхиляти скарги з підстав пріоритетності та має обмежені повноваження для здійснення ефективних перевірок. Деякі фундаментальні права, як-от права на доступ до матеріалів справи та на справедливий розгляд, не повністю відповідають правилам ЄС. Жодна особа не може безпосередньо подати до українського суду позов про відшкодування збитків та припинення антиконкурентної поведінки у зв'язку з можливим порушенням правил про захист конкуренції, що посягає на її інтереси, оскільки спочатку вона повинна звернутися до АМКУ та отримати його рішення. Таким чином, українські суди не мають повноважень щодо прямого застосування антимонопольного законодавства.

Державна допомога

Що стосується **нормативно-правової бази**, у Законі України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» загалом відображені статті 107 та 108 ДФЄС. Імплементаційне законодавство частково узгоджене з *acquis* ЄС тільки в ряді сфер. Після початку російської війни проти України був введений воєнний стан, що призвело до призупинення застосування Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Однак АМКУ продовжує працювати над наближенням українського законодавства про державну допомогу до *acquis* ЄС.

Що стосується **інституційної рамки**, АМКУ також розробив і ухвалив критерії сумісності для надання державної допомоги з різних підстав і удосконалив практики розгляду справ. АМКУ розробив і подав на розгляд Парламенту критично важливі зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Їх ухвалення значною мірою допоможе Україні наблизити своє законодавство в цій сфері до *acquis* про державну допомогу. Що стосується **спроможності у сфері забезпечення виконання**, забезпечення виконання правил надання державної допомоги залишається проблематичним, оскільки міністерства та інші великі органи, які надають допомогу, непослідовно повідомляють АМКУ про заходи державної допомоги. У сфері **імплементації** Україні необхідно вжити заходів для підвищення прозорості операцій між державою та державними підприємствами, щоб забезпечити більш повне узгодження свого законодавства з Директивою про прозорість фінансових відносин між державами-членами та публічними підприємствами та прозорість чинних заходів допомоги (реєстр державної допомоги).

Лібералізація

Законодавство України про захист конкуренції та державну допомогу повністю застосовне до державних підприємств і підприємств зі спеціальними або виключними правами. Однак згідно із Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», послуги загального економічного інтересу не вважаються державною допомогою. Відповідно, Україна повинна узгодити Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» із режимом послуг загального економічного інтересу в *acquis* ЄС.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері антимонопольної політики. Вона повинна продовжувати узгодження своєї нормативно-правової бази у сферах захисту

конкуренції та державної допомоги з відповідними частинами *acquis* ЄС. Ухвалення проєктів змін до законів про захист конкуренції та державну допомогу значною мірою покращить стан справ.

Глава 9. Фінансові послуги

Правила ЄС спрямовані на забезпечення добросовісної конкуренції між фінансовими установами та стабільності фінансових установ, зокрема, у сферах банківської діяльності, страхування, додаткових пенсій, інвестиційних послуг і фондових ринків. Вони включають правила авторизації, діяльності та нагляду за такими установами.

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС визначені основи співпраці у сфері фінансових послуг для створення повністю функціональної ринкової економіки, які спрямовані на поступове наближення до міжнародно визнаних стандартів регулювання та нагляду за фінансовими послугами та створення сприятливих умов для торговельних обмінів між Україною та ЄС. Положення щодо нормативно-правового наближення визначені у правилах, що застосовуються до фінансових послуг (доповнення XVII-2).

Згідно з наявним законодавством, відповідальність за регулювання та нагляд за фінансовим сектором покладається на Національний банк України (НБУ) і Національну комісію з цінних паперів та фондових ринків (НКЦПФР).

У секторі **банків і фінансових конгломератів** банківська система України складається з НБУ та інших банків, а також філій іноземних банків, які створені та діють на території України. Основним елементом банківської системи є державні банки. В Україні чотири державні банки утримують 52% усіх активів. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» та Конституцією, НБУ здійснює функції регулювання банківської діяльності та нагляду за нею. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» визначені вимоги щодо створення банку у формі акціонерного товариства або кооперативного банку. У ньому також визначена процедура отримання банківської ліцензії суб'єктом, який має намір здійснювати залучення депозитів та інші види банківської діяльності.

У Законі передбачене право іноземних банків відкривати філії та представництва в Україні після проходження процедури авторизації в НБУ, відомої як «акредитація».

НБУ дотримується рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, Європейської ради із системних ризиків, Регламенту ЄС про вимоги до банківського капіталу (CRR) і Директиви про вимоги до капіталу (CRD), з якими узгоджене українське законодавство. НБУ перебуває у процесі реалізації комплексної дорожньої карти імплементації положень CRD V і CRR II згідно зі Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Положення про достатність капіталу по відношенню до ризиків ґрунтується на принципах Базеля III. З 2024 року встановлений законом норматив мінімального розміру капіталу становитиме 200 млн грн (6,6 млн євро за фіксованим обмінним курсом НБУ до війни в розмірі 29,25 грн). Необхідно докласти додаткових зусиль з імплементації для узгодження з *acquis* ЄС і вимогами Базельського комітету, зокрема для імплементації CRR II та CRD V.

Системою гарантування депозитів на основі Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» управляє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує вкладникам комерційних банків, які сплачують внески до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, кошти в повному розмірі вкладу, включаючи нараховані відсотки, протягом строку дії воєнного стану та трьох місяців з дня припинення воєнного стану та не менше 600 000 грн на одного вкладника і на один рахунок після припинення воєнного стану. До його повноважень належить виведення неплатоспроможних банків з ринку та їх ліквідація. Ліквідація є основним методом врегулювання неплатоспроможності банків. Успішне відновлення банків відбувається досить рідко у зв'язку зі значним розмивання бази активів банків до настання неплатоспроможності

та кредитуванням пов'язаних осіб. Рамки відновлення переважно орієнтовані на бюджетні кошти. Україні необхідно узгодити своє законодавство про відновлення та врегулювання з Директивою про відновлення та врегулювання банків (BRRD).

Після ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» (далі — Закон про «спліт») НБУ здійснює регулювання та нагляд за суб'єктами, які надають страхові послуги. Згідно з положеннями Закону про «спліт» і Закону України «Про Національний банк України», НБУ здійснює державне регулювання та нагляд на індивідуальній і консолідованій основі на ринках небанківських фінансових послуг.

НБУ також має повноваження видавати ліцензії суб'єктам, які мають намір здійснювати страхову діяльність. Процедура реєстрації, ліцензування, нагляду, застосування коригувальних заходів і ліквідації дочірніх компаній страховиків-нерезидентів визначена у Законі України «Про страхування» від 2021 року та в постановах НБУ.

У сфері **страхування та професійних пенсій** фінансовий сектор України характеризується низьким рівнем проникнення страхування, що переважно належить до видів страхування, інших ніж страхування життя. Частка страхування життя в загальному обсязі страхових премій складає трохи більше 11%.

У липні 2021 року обсяг активів на ринку страхування (страхування життя та видів страхування, інших ніж страхування життя) становив 65,7 млрд грн (2,2 млрд євро), тобто трохи більше ніж 1% ВВП України. У Законі України «Про страхування» визначені основні правові рамки функціонування ринку страхування, що розпочне функціонувати в повному обсязі тільки у 2024 році. Іноземним надавачам страхових послуг, у принципі, дозволено здійснювати страхову діяльність в Україні, як безпосередньо (за умови дотримання вимог Закону України «Про страхування»), так і через дочірні компанії (філії), які мають ліцензію на надання страхових послуг в Україні. Однак іноземні страховики можуть надавати тільки транскордонні страхові послуги в обмеженій кількості сфер, визначених у Законі України «Про страхування».

У країні необхідно створити міцний і варті довіри ринок страхування з належним захистом прав споживачів, контролем ринкової діяльності та дотриманням вимог Директиви про платоспроможність II. НБУ перебуває у процесі розвитку необхідної спроможності та розроблення регулятивних рамок для ефективного регулювання та нагляду за ринком страхування.

Після набуття чинності Законом про «спліт» Національна комісія з цінних паперів та фондових ринків (НКЦПФР) відповідає за здійснення фінансового нагляду за професійними пенсійними фондами. НКЦПФР підпорядкована безпосередньо Президенту України. Згідно із Законом про «спліт», регулювання ринків цінних паперів і деривативів, регулювання професійної діяльності на фондовому ринку та діяльності у системі накопичувального пенсійного забезпечення здійснює НКЦПФР. У Законі України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 2020 року, зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» (далі — Закон про ринки капіталу), визначена правова основа державного регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків і контролю за емісією фінансових інструментів і операціями з ними.

НКЦПФР відповідає за державне регулювання та нагляд за центральним депозитарієм, центральним контрагентом, торговим репозиторієм та іншими установами національного ринку капіталу. Вона уповноважена видавати ліцензії інвестиційним фірмам, які мають намір здійснювати професійну діяльність на ринку капіталу. Необхідно чіткіше визначити такі види діяльності на рівні вторинного законодавства.

Україна досягла узгодження з основними положеннями *acquis* ЄС у секторі **інфраструктури фінансового ринку**. Закон про ринки капіталу відповідає Регламенту про інфраструктуру фінансового ринку (EMIR). Закон України «Про депозитарну систему України» відповідає Регламенту про центральних депозитаріїв цінних паперів (CSDR). У Законі про ринки капіталу імплементовані положення Директиви про фінансове забезпечення (FCD). Наразі триває імплементація зазначених актів законодавства. Поки що відсутні рамки щодо відновлення та врегулювання центральних контрагентів і положення, які імплементують Регламент про прозорість операцій фінансування з цінними паперами (SFTR). Необхідно ухвалити імплементаційне законодавство про НБУ та регуляторів ринків капіталу та товарних ринків України.

НКЦПФР відповідає за здійснення нагляду за регульованими ринками, багатосторонніми торговельними майданчиками (БТМ) і організованими торговельними майданчиками (ОТМ), а також за ліцензування інвестиційних фірм, які здійснюють професійну діяльність на фінансових ринках. Необхідно чіткіше визначити таку професійну діяльність. Державне регулювання банківських та інших фінансових послуг, які не належать до сфери компетенції НКЦПФР, здійснює НБУ. Міністерство фінансів і НБУ здійснюють певні повноваження у сфері емісії державних цінних паперів і ведення їх обліку. НБУ в координації з Міністерством фінансів встановив порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням облігацій внутрішніх державних позик.

Закон про ринки капіталу регулює відносини, які виникають у зв'язку з емісією, обігом і погашенням цінних паперів та виконанням інших договірних зобов'язань у цьому контексті, укладенням і виконанням деривативних контрактів, заміною сторони деривативного контракту та операціями з фінансовими інструментами на ринках капіталу, а також відносини, які виникають у зв'язку зі здійсненням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках. Зазначені правові рамки не повністю відповідають *acquis* ЄС.

В українському законодавстві не передбачено надання НКЦПФР повноважень з розслідування та інструментів для протидії зловживанням на ринку. Україна повинна привести своє законодавство в цій сфері у відповідність до актів *acquis* ЄС у сфері боротьби проти інсайдерської торгівлі та маніпулювання ринком капіталу, таких як Регламент про зловживання на ринку (MAR). У країні відсутній механізм компенсації за цінні папери для інвесторів. Законодавство, що регулює нагляд НКЦПФР за ринками капіталу, необхідно привести у відповідність до законодавства ЄС і принципів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO).

У сфері **фондових ринків та інвестиційних послуг** у Законі України «Про інститути спільного інвестування» від 2012 року визначені правові рамки створення, діяльності та припинення інститутів спільного інвестування, особливості управління активами, вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та погашення цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також процедура розкриття інформації про їх діяльність. У Законі про ринки капіталу визначена діяльність інвестиційних фірм з торгівлі фінансовими інструментами. Іноземні суб'єкти можуть торгувати фінансовими інструментами на підставі ліцензії, виданої НКЦПФР. Згідно із Законом про ринки капіталу, НКЦПФР відповідає за встановлення пруденційних стандартів для економічної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Існує потреба в кращому узгодженні національного законодавства з *acquis* ЄС у сфері колективного інвестування в переказні цінні папери. В українському законодавстві відображені окремі аспекти законодавства ЄС, що стосуються вимог до управлінських компаній колективного інвестування в переказні цінні папери (UCITS) і альтернативних інвестиційних фондів (АІФ), зокрема тих, які виконують депозитарну та

кастодіальну функції. Однак необхідно забезпечити чіткіше розмежування між продуктами, які регулюються як UCITS або АІФ, і нерегульованими продуктами. В українському законодавстві бракує положень стосовно правил щодо продуктів, які відповідають європейським довгостроковим інвестиційним фондам (ELTIF), європейським фондам венчурного капіталу (EUVECA) або європейським фондам соціального підприємництва (EUSEF).

Резюме

Україна демонструє певний рівень підготовки у сфері фінансових послуг. У загальному, частина її законодавства узгоджена з *acquis* ЄС на основі положень Угоди про асоціацію/ПВЗВТ. НБУ дотримується рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду та регулятивних і наглядових рамок ЄС. Завдяки зусиллям з реформування починаючи з 2014 року, банківський сектор продемонстрував свою стійкість, а фінансовий сектор залишається відносно стабільним у період кризи. У секторі інфраструктури фінансового ринку імplementовані основні положення *acquis* ЄС і триває імplementація додаткових законів. Необхідне подальше узгодження з правилами ЄС у сферах банківського регулювання та нагляду, відновлення та врегулювання банків, ринків страхування, пенсій і нагляду за ринками капіталу. У загальному, ринки страхування та ринки капіталу характеризуються недостатнім рівнем розвитку.

Глава 28. Захист прав споживачів та охорона здоров'я

Правила ЄС забезпечують захист економічних інтересів, у тому числі в розрізі безпечності продуктів, небезпечних імітацій та відповідальності за дефектні продукти. Забезпечуються високі спільні стандарти боротьби проти тютюну, щодо крові, тканин, клітин і органів, а також лікарських засобів для застосування людиною та у ветеринарії. ЄС також забезпечує високі спільні стандарти щодо дотримання прав пацієнтів у транскордонній системі охорони здоров'я та усунення серйозних транскордонних загроз здоров'ю, включаючи інфекційні захворювання.

В Угоді про асоціацію вимагається, щоб ЄС і Україна співпрацювали для забезпечення високого рівня захисту споживачів і досягнення сумісності їхніх систем захисту прав споживачів. Компетентним органом захисту прав споживачів є Міністерство економіки. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів є центральним органом влади, що відповідає за забезпечення безпеки споживачів і здійснення ринкового нагляду, а також за контроль відповідності законодавству про захист прав споживачів і правилам рекламної діяльності. Необхідно зміцнити її законні повноваження. Незрозуміло, хто відповідає за забезпечення реалізації прав споживачів: національний орган захисту прав споживачів чи інші державні органи? В Україні відсутня система альтернативного вирішення спорів, що відповідає *acquis* ЄС, щоб надати споживачам можливість позасудового врегулювання спорів з торговцями.

Захист прав споживачів

Правові рамки захисту прав споживачів закріплені в Законі України «Про захист прав споживачів», що доповнюється актами законодавства про фінансові послуги та електронні комунікації. Законодавство України про захист прав споживачів частково узгоджене з *acquis* ЄС про права споживачів, несправедливих умов договорів, недобросовісних комерційних практик, зазначень цін, пакетних подорожей та інших послуг, пов'язаних з організацією поїздок, продажу товарів, цифрового контенту та послуг. Воно також частково узгоджене з *acquis* ЄС у сфері безпечності продуктів. Не досягнуто узгодження з *acquis* ЄС щодо спільної оренди, кращого забезпечення виконання та оновлення правил про захист прав споживачів або репрезентативних дій.

У сфері **безпечності продуктів** правовою основою для здійснення ринкового нагляду є Закон

України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» і Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції», які частково узгоджені з *acquis* ЄС. В Україні методологія оцінювання ризиків в рамках ринкового нагляду була розроблена на основі попередніх Настанов щодо системи оперативного сповіщення (RAPEX).

Охорона здоров'я

У сфері **охорони здоров'я** в Угоді про асоціацію передбачене узгодження національного законодавства та стандартів у сфері охорони здоров'я із законодавством і стандартами ЄС. Міністерство охорони здоров'я є центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 2022 року частково узгоджений з *acquis* ЄС. У Законі визначені функції у сфері громадського здоров'я та їх розподіл між основними суб'єктами, тобто Міністерством охорони здоров'я, що є провідним органом, Центром громадського здоров'я та обласними центрами контролю та профілактики хвороб. Законом також впроваджена концепція «Єдине здоров'я», покликана покращити комунікацію між службою охорони здоров'я, ветеринарною службою та органами із забезпечення безпечності харчових продуктів. Незважаючи на певний прогрес, у Законі можна було краще врегулювати питання профілактики хвороб, чіткіше визначити, що має бути зроблено на політичному рівні та на рівні експертів, і приділити більше уваги неінфекційним захворюванням. Міністерство охорони здоров'я відповідає за впровадження та реалізацію Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року, у тому числі за розвиток послуг **електронної охорони здоров'я та електронної реєстрації**.

Україна досягла часткового узгодження з окремими положеннями *acquis* ЄС щодо крові, тканин, клітин і органів. Поки що не ухвалене необхідне імплементаційне законодавство щодо безпечності крові. Не досягнуто узгодження з *acquis* у сфері допоміжної репродукції або стандартів якості та безпечності органів людини, призначених для трансплантації. Законодавство у сфері **боротьби проти тютюну** частково узгоджене з відповідними актами *acquis* ЄС. Національна політика у сфері боротьби проти тютюну узгоджена з Рамковою конвенцією ВООЗ із боротьби проти тютюну. Конвенція не повністю імplementована у зв'язку з відсутністю систематичного моніторингу, і Україна не ратифікувала Протокол про ліквідацію незаконної торгівлі тютюновими виробами. Що стосується **алкоголю**, в Україні ухвалене законодавство, спрямоване на захист здоров'я громадян від шкідливого вживання алкоголю, проте відсутній механізм моніторингу.

Національне законодавство частково узгоджене з *acquis* щодо **транскордонних загроз для здоров'я, включно з інфекційними захворюваннями**. Системи епідеміологічного нагляду України інтегровані в систему раннього попередження та реагування ЄС. Створено центральний орган з контролю хвороб і охорони здоров'я, а також імplementовані відповідні положення *acquis* про інфекційні захворювання та пов'язані особливі проблеми у сфері охорони здоров'я, які повинні підпадати під епідеміологічний нагляд, а також про відповідні визначення випадків.

Національне законодавство демонструє низький рівень узгодженості з *acquis* ЄС щодо **транскордонної системи охорони здоров'я**. У ньому не передбачене відшкодування медичних витрат громадян на лікування за кордоном з власної ініціативи, якщо необхідні послуги неможливо отримати в закладах охорони здоров'я на території України. Іноземці, які постійно проживають в Україні, можуть отримувати такі самі послуги з охорони здоров'я, як і громадяни України, а іноземці, які проживають на законних підставах на території України, у відповідних випадках мають право на безплатну медичну допомогу.

Україна не досягла узгодження з *acquis* ЄС щодо ветеринарних **препаратів**, медичних виробів і клінічних випробувань, а також з нещодавно ухваленим законодавством про лікарські засоби. Міністерство охорони здоров'я відповідає за доклінічні дослідження, клінічні випробування та державну реєстрацію лікарських засобів. Воно також відповідає за

здійснення фармакологічного нагляду. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, підзвітна Міністерству охорони здоров'я, відповідає за відповідність якості та безпечності лікарських засобів, практик їх виробництва та розповсюдження. Україна ще не досягла відповідності міжнародним стандартам якості, безпечності та ефективності лікарських засобів.

У сфері **профілактичних заходів** в Україні існує Національний план дій щодо боротьби із стійкістю до протимікробних препаратів, який підлягає імплементації спеціальним підрозділом Міністерства охорони здоров'я. Крім того, існує Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку від 2018 року. Національна програма медичних гарантій для пацієнтів у пріоритетному порядку охоплює безкоштовну діагностику раку молочної залози, кишечника та простати. Згідно з Планом заходів на 2021–2023 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, вживаються заходи для розвитку надання послуг з охорони психічного здоров'я у громадах, підтримки психічного здоров'я та запобігання стигматизації, а також децентралізації та деінституціалізації надання послуг з охорони психічного здоров'я.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері захисту прав споживачів і охорони здоров'я. Необхідно звернути особливу увагу на узгодження законодавства про захист прав споживачів на всіх рівнях з *acquis* ЄС та забезпечення його належного застосування. Крім того, слід докласти додаткових зусиль для подальшого узгодження законодавства з *acquis* у сфері охорони здоров'я в усіх секторах, повного узгодження законодавства у секторах, де досягнуто часткове узгодження, і подальшої повної імплементації такого законодавства.

Кластер 3. Конкуренція та інклюзивне зростання

Цей кластер охоплює: цифрову трансформацію та медіа (глава 10); оподаткування (глава 16); економічну та монетарну політику (глава 17); соціальну політику та зайнятість (глава 19); промислову політику (глава 20), науку та дослідження (глава 25); освіту та культуру (глава 26); та Митний союз (глава 29).

Глава 10. Цифрова трансформація та медіа

ЄС підтримує безперервне функціонування внутрішнього ринку електронних комунікацій, електронної комерції та аудіовізуальних послуг. Відповідні правила забезпечують захист прав споживачів і підтримку універсального доступу до сучасних послуг.

В Угоді про асоціацію/ Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі передбачена найширша форма співпраці у вибраних секторах, включно із сектором телекомунікацій — взаємний режим внутрішнього ринку. Режим внутрішнього ринку може бути наданий, коли Україна забезпечить узгодження з актами *acquis* ЄС, зазначеними в доповненні XVII-3 до додатка XVII до Угоди про асоціацію/ПВЗВТ, а також належну адміністративну спроможність. Це включає встановлення загальних правових рамок у сфері електронних комунікацій, які, між іншим, охоплюють діяльність незалежного регулятора у сфері телекомунікацій і координації радіочастотного спектра, а також правових рамок електронної комерції, цифрової ідентифікації та довірчих послуг. У секторі аудіовізуальних послуг Україна взяла на себе зобов'язання з узгодження з *acquis* ЄС, що дає їй змогу брати повну участь у програмі «Креативна Європа».

Правові рамки у сфері електронних комунікацій в Україні включають Закон України «Про електронні комунікації» та Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне

регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» (далі — національний регуляторний орган (НРО)).

У Законі України «Про електронні комунікації», який набув чинності в січні 2022 року, визначені правові та організаційні засади політики у сфері **електронних комунікацій, інформаційно-комунікаційних технологій** та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність суб'єктів, які здійснюють відповідні види діяльності або використовують електронні комунікаційні послуги. У ньому передбачений розподіл основних повноважень у сфері електронних комунікацій між Кабінетом Міністрів і НРО. В Україні наразі триває розроблення численних актів вторинного законодавства.

У Законі про національний регуляторний орган, який набув чинності в лютому 2022 року, визначений правовий статус регулятора у сфері телекомунікацій, його завдання, компетенція, повноваження та процедури їх реалізації. Українська модель регулювання *ex ante* ґрунтується на переліку відповідних ринків, який нагадує перший перелік ринків ЄС, рекомендованих для регулювання.

У сфері **послуг інформаційного суспільства** в Законі України «Про електронні комунікації» відображені положення Директиви (ЄС) 2018/1972 про запровадження Європейського кодексу електронних комунікацій. У ньому передбачено, що використання радіочастотного спектра здійснюється на основі загальної авторизації або індивідуальних ліцензій. Щоб забезпечити регуляторну передбачуваність, у Законі передбачено, що строк дії ліцензій на користування радіочастотним спектром становить 20 років (для послуг широкосмугового доступу). Закон містить заходи для забезпечення конкуренції (наприклад, національний роумінг, резервування радіочастотного спектра для нових учасників ринку), а також визначає умови продовження строку дії та передачі прав. У зв'язку з російською воєнною агресією деякі положення зазначених вище законів наразі не застосовуються в умовах воєнного стану.

В Україні відсутні законодавчі інструменти щодо роумінгу. Однак, завдяки загальному узгодженню з цифровим *acquis* ЄС, Україна може інтегруватися до роумінгового простору ЄС. Це включає заходи для забезпечення конкуренції (наприклад, національний роумінг, резервування радіочастотного спектра для нових учасників ринку). Можливість подальшої інтеграції до роумінгового простору ЄС відіграватиме роль важливого стимулу до повного узгодження із законодавством ЄС у цій сфері. Приєднання до режиму ЄС «Роумінг як вдома» вимагатиме імплементації Регламенту ЄС про роумінг та інших відповідних актів законодавства, а також укладення угоди про подальше відкриття ринку. Закон України «Про електронні комунікації» містить широке визначення універсальних послуг. Усі споживачі мають право на отримання універсальних електронних комунікаційних послуг визначеної якості за доступною ціною. До них належать широкосмуговий доступ до мережі Інтернет і голосові електронні комунікації у фіксованому місці. Критерії покладення обов'язків з надання універсальних послуг ґрунтуються на якісних заходах, які забезпечують достатній доступ споживачів до різних послуг. Національний регуляторний орган встановлює критерії для універсальних послуг на основі доступності та розповсюдження. Кабінет Міністрів працює над встановленням процедури компенсації оператору за надання універсальних послуг. У зв'язку з російською воєнною агресією проти України уряд може не мати змоги виконувати свої обов'язки з надання універсальних послуг у повному обсязі.

У сфері захисту прав споживачів у Законі України «Про електронні комунікації» враховані різні аспекти Європейського кодексу електронних комунікацій. Передбачене право на отримання інформації до укладення договору, право подавати звернення (скарги) постачальнику електронних комунікаційних послуг щодо надання електронних комунікаційних послуг, рівний і безперешкодний доступ до електронних комунікаційних послуг для осіб з інвалідністю і доступ до служб екстреної допомоги.

Одним з основних напрямків роботи з узгодження законодавства України з актами *acquis* ЄС,

зазначеними в доповненні XVII-3, є подальше забезпечення незалежності регуляторного органу. З огляду на поточні обмеження безпеки, як тільки дозволятимуть обставини, Україна повинна забезпечити імплементацію актів, пов'язаних з регулятивними рамками радіоспектральної політики, зокрема щодо переведення смуги частот 700 МГц з телемовлення на мобільний зв'язок. Україна повинна впровадити заходи захисту вільного доступу до мережі Інтернет.

Україна загалом досягла узгодження свого законодавства про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних операцій і часткового узгодження у сфері електронної комерції з актами *acquis* ЄС, зазначеними в доповненні XVII-3.

Україна має розвинуту систему електронного врядування, у рамках якої громадяни можуть легко отримати доступ до державних послуг через онлайн-платформу та застосунок на мобільному телефоні, що використовується значною часткою населення. Цифрове врядування підвищило ефективність і прозорість діяльності уряду та сприяло розвитку діалогу між урядом і громадянами.

У сфері **державних онлайн-послуг** Україна має рішення для безпечної електронної ідентифікації (мобільний застосунок і портал) для всіх українців, що дає їм змогу підключитися до державних послуг.

Рада національної безпеки і оборони України реалізує національну **стратегію кібербезпеки**. Урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події України (CERT-UA) отримала міжнародну акредитацію та тісно співпрацює з CERT-EU. Кіберцентр UA30 є національним центром реагування на кіберінциденти та здобуття знань і навичок у сфері кібербезпеки. У Національному банку України також функціонує Центр кіберзахисту, у якому з 2018 року працює команда реагування на кіберінциденти в банківській системі (CSIRT-NBU). Україна вжила заходів для узгодження з вимогами рамки щодо мережевих та інформаційних систем, встановленої на рівні ЄС.

У сфері **аудіовізуальної політики** Закон України «Про медіа» гарантує редакційну незалежність ЗМІ. Він також включає механізми для забезпечення прозорості володіння ЗМІ та свободи прийому та ретрансляції у сфері телерадіомовлення, якщо контент відповідних програм відповідає вимогам Європейської конвенції про трансграничне телебачення та українському законодавству. Існують обмеження на ретрансляцію телепрограм, контроль контенту яких здійснюється резидентами країни, що визнана державою-агресором або державою-окупантом, або в разі систематичного порушення вимог українського законодавства. Основним регуляторним органом у сфері аудіовізуальних медіапослуг є Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.

13 грудня 2022 року Парламент України ухвалив основний акт законодавства для узгодження законодавства України у сфері аудіовізуальних медіа з *acquis* ЄС, що підлягає оцінюванню в річному звіті про розширення за 2023 рік. Особливу важливість мають положення про незалежність медіарегулятора, яка недостатньою мірою забезпечена чинними правовими рамками.

У сфері захисту неповнолітніх контент телерадіопрограм, який може завдати шкоди фізичному, психічному або моральному розвитку дітей і молоді, підлягає регулюванню. Пропоновані зміни забезпечать узгодження цього режиму з Директивою про аудіовізуальні медіапослуги, зокрема завдяки встановленню обов'язків для провайдерів платформ спільного доступу до відео. У політику захисту дітей не впроваджені принципи «безпека за задумом» і «приватність за задумом». Існують приклади ініціатив, започаткованих суб'єктами галузі або НУО, які спрямовані на врегулювання проблеми шкідливого контенту, включно із самостійно створеним контентом. Крім того, у рамках формальної освіти організовують інформаційно-просвітницькі заходи. Медіаграмотність є одним з основних компонентів, впроваджених у систему освіти.

Резюме

Україна демонструє **середній рівень підготовки** у сфері цифрової трансформації та медіа. Україна досягла значного прогресу у сфері надання цифрових послуг громадянам і підприємствам та використання інструментів інформаційного суспільства для підвищення прозорості та ефективності державного управління. Нормативно-правова база, у цілому, відповідає *acquis* ЄС, зокрема Європейському кодексу електронних комунікацій. Триває робота із забезпечення повної незалежності регулятора після набуття чинності, у цьому році, законом, що відіграє важливу роль у забезпеченні регуляторної незалежності.

Глава 16. Оподаткування

Правила ЄС у сфері оподаткування охоплюють податок на додану вартість і акцизні податки, а також аспекти корпоративного оподаткування. Вони також охоплюють співпрацю між податковими адміністраціями, у тому числі обмін інформацією для запобігання ухиленню від сплати податків.

У сфері **непрямого оподаткування** в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС вимагається, щоб Україна частково узгодила своє законодавство про непряме оподаткування із законодавством ЄС про податок на додану вартість (ПДВ) і акцизні податки. Більше того, очікується, що Україна забезпечить розвиток своєї податкової системи та адміністрування і зміцнить міжнародну адміністративну співпрацю. Законодавство про непряме оподаткування включене до Податкового кодексу України. Воно дотримується структури законодавства ЄС.

Положення законодавства України про податок на додану вартість загалом відповідають положенням Директиви ЄС про ПДВ. Зобов'язання України за Угодою про асоціацію не охоплюють усі положення Директиви ЄС про ПДВ (додаток XXVIII до глави 4 Угоди про асоціацію).

Україна дотримується структури законодавства ЄС у сфері акцизних податків. Необхідне подальше узгодження із законодавством ЄС щодо акцизних податків на спирт і алкогольні напої, тютюнові вироби та енергетичні продукти. Сфера застосування акцизного податку на енергетичні продукти наразі вужча, ніж вимагається *acquis* ЄС, і розмір податку, що застосовується до підакцизних товарів, нижчий за мінімальний розмір податку в ЄС.

В Україні діє система акцизних складів для спирту, тютюнових виробів і енергетичних продуктів. Однак ця система не відповідає системі відстрочення сплати акцизного податку в ЄС. Такі склади є приміщеннями на митній території країни, а також «пересувними» акцизними складами, у яких переміщується та зберігається пальне або спирт етиловий на митній території України під режимом відстрочення сплати акцизного податку. Відкриття та функціонування складів регулюються Митним кодексом України та постановами міністерства. Країна повинна привести свою систему акцизних складів у відповідність до *acquis* ЄС.

Нормативно-правова база у сфері **прямого оподаткування** включена до Податкового кодексу України. Що стосується податку на доходи фізичних осіб, у Податковому кодексі встановлені загальні правила оподаткування доходів і приросту капіталу. Резиденти сплачують податки на доходи, отримані з усіх джерел, у тому числі за межами України, тоді як нерезиденти сплачують податки тільки на доходи, отримані в Україні. Базова ставка податку в розмірі 18% застосовується до доходів, отриманих у формі заробітної плати та інших нарахувань за трудовими та цивільно-правовими договорами, доходів, отриманих за межами України та інших доходів, які не охоплюються іншими положеннями. Ставка в розмірі 18% також застосовується до всіх пасивних доходів, за деякими винятками. Що стосується податку на прибуток підприємств, він не повністю відповідає принципам Директиви про злиття, Директиви про материнські та дочірні компанії та Директиви про проценти та роялті. Транскордонна передача активів у межах тієї самої компанії може оподатковуватися податком

на прибуток підприємств згідно з правилами оподаткування постійних представництв. В Україні відсутні правила щодо податку на вихід з юрисдикції, які еквівалентні правилам, зазначеним у Директиві Ради (ЄС) 2016/1164, що встановлює правила протидії практикам ухилення від оподаткування, які мають безпосередній вплив на функціонування внутрішнього ринку (Директива про протидію ухиленню від оподаткування/ ATAD I). У країні досі не впроваджене загальне правило протидії зловживанням, що є частиною Директиви про протидію ухиленню від оподаткування.

У сфері **адміністративної співпраці та взаємної допомоги** Україна є членом Глобального форуму ОЕСР з прозорості та обміну інформацією. Як член Інклюзивної структури ОЕСР/G20, Україна підписала Багатосторонню конвенцію про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування. У жовтні 2021 року Україна приєдналася до Заяви про двоступеневе рішення для вирішення податкових проблем, що виникають у результаті цифровізації економіки.

Що стосується **операційної спроможності та комп'ютеризації**, декларації про ПДВ і акцизні податки подаються в електронній формі. З 2019 року у країні діє система електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового. Державна податкова служба працює над розробленням і реалізацією ІТ-системи для міжнародного автоматичного обміну інформацією згідно зі стандартами звітності у розрізі країн/ загальним стандартом звітності з використанням загальної системи передачі інформації ОЕСР.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері оподаткування. Країна досягла значного прогресу в узгодженні законодавства про ПДВ з *acquis* ЄС. Існують певні законодавчі прогалини, пов'язані з місцем постачання товарів і послуг та відсутністю схеми відшкодування ПДВ для оподатковуваних осіб, які не мають осідку. Законодавство України, у цілому, дотримується структури законодавства ЄС щодо акцизних податків. Перелік продукції, яка підлягає оподаткуванню акцизним податком, необхідно узгодити з *acquis* ЄС, включно з нормативно-правовою базою щодо енергетичних продуктів і електроенергії. Україні необхідно впровадити прийнятну в ЄС систему акцизних складів і відстрочення сплати акцизного податку, а також електронний контроль переміщення товарів під режимом відстрочення сплати акцизного податку.

Глава 17. Економічна та монетарна політика

Правила ЄС вимагають незалежності центральних банків і забороняють їм здійснювати пряме фінансування публічного сектора. Держави-члени ЄС координують свою економічну політику та підлягають фіскальному, економічному та фінансовому нагляду.

Угода про асоціацію/ Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі включає положення про співпрацю та обмін інформацією. Вони забезпечують поступове наближення політик України до орієнтованих на стабільність політик Економічного та монетарного союзу. Щорічні економічні діалоги є корисним форумом для обміну поглядами та моніторингу прогресу в узгодженні з *acquis* ЄС.

Згідно конституційними та правовими рамками, вироблення економічної політики в Україні координується Міністерством фінансів, Міністерством економіки та Національним банком України. Міністерство економіки здійснює нагляд за економічним прогнозуванням і загальною економічною політикою, а Міністерство фінансів відповідає за фіскальну політику. Існує позитивний досвід міжвідомчої співпраці, у тому числі в рамках успішного функціонування Ради фінансової стабільності та тристоронніх соціально-економічних рад для підтримки діалогу із соціальними партнерами.

У сфері **монетарної політики** єдиним органом випуску валюти, формування та реалізації

монетарної політики є НБУ, який також відповідає за банківський нагляд. Єдиним законним платіжним засобом у країні є гривня. Монетарна політика переслідує мету досягнення та підтримання цінової та фінансової стабільності у рамках системи інфляційного таргетування та режиму плаваючого обмінного курсу. Монетарна політика спрямована на досягнення середньострокового цільового показника інфляції в розмірі 5% (± 1 відсоток). Національний банк застосовує валютні інтервенції лише з метою згладжування надмірної волатильності на валютному ринку, що сприяє використанню трансмісії ключової ставки як основного інструмента монетарної політики. З моменту введення в Україні воєнного стану НБУ припинив реалізацію звичайної монетарної політики, зафіксував обмінний курс національної валюти до долара США, впровадив контроль капіталу та здійснює пряме монетарне фінансування держави з огляду на надзвичайну ситуацію та потреби у фінансуванні, що тимчасово нівелює ефект значної кількості його визначних досягнень починаючи з 2014 року.

Нормативно-правова база забезпечує функціональну, інституційну, кадрову та фінансову незалежність центрального банку. Існує явна заборона на пряме та непряме монетарне фінансування публічного сектора, що не має привілейованого доступу до фінансових попередників. Законодавство містить положення, згідно з яким центральний банк повинен виконувати свої завдання, управляти та використовувати свої інструменти без будь-якого зовнішнього та публічного втручання.

НБУ підзвітний Президенту України та Верховні Раді в межах їхніх конституційних повноважень. Органами управління Національного банку є Рада НБУ, наділена наглядовими повноваженнями, і Правління НБУ, що здійснює виконавчі функції. Правління НБУ забезпечує реалізацію монетарної політики згідно з Основними засадами грошово-кредитної політики, розробленими Радою НБУ. Членів Правління НБУ, у тому числі Голову, призначають і звільняють з посади за рішенням Парламенту та Президента України. Половину членів Ради НБУ призначає та звільняє з посади Президент, а іншу половину — Парламент. Положення законодавства, які регулюють звільнення з посади членів Правління, не повністю узгоджені з *acquis* ЄС.

У жовтні 2021 року, в Україні було ухвалено законодавство, яке ще більше зміцнило незалежність центрального банку. Між іншим, воно виключає можливість відвідання засідань Правління НБУ членами уряду з правом дорадчого голосу (що обмежує повноваження Ради НБУ). Крім того, впроваджується кодекс етики для працівників НБУ та уточнюються підстави звільнення з посади Голови НБУ та членів Правління. Однак було виявлено, що централізовані повноваження Голови та широкі повноваження Ради НБУ негативно впливають на інституційну незалежність центрального банку.

НБУ є економічно незалежним органом, який за законом уповноважений мати власний капітал, що в разі втрат підлягає відновленню Міністерством фінансів. Згідно із законодавством, НБУ може використовувати розподілюваний прибуток для підтримання загальних резервів на рівні 10% середньорічного обсягу його грошово-кредитних зобов'язань. Рада НБУ також може ухвалити рішення про використання розподілюваного прибутку для збільшення капіталу НБУ. Решта розподілюваного прибутку підлягає передачі до державного бюджету України. У сфері фінансового регулювання та нагляду НБУ здійснює нагляд за банками та регулює їхню діяльність, щоб сприяти надійності та фінансовій стабільності банківської системи.

У сфері **економічної та фіскальної політики** Міністерство фінансів встановлює політику прямого оподаткування та ставки адміністративних і судових зборів, платежів і штрафів. В країні впроваджено середньострокове бюджетне планування. У 2021 році була вперше ухвалена трирічна Бюджетна декларація на 2022–2024 роки на основі змін, внесених до Бюджетного кодексу у 2018 році. Вона містить інформацію про ключові макроекономічні показники, описує пріоритети фінансування різних сфер державної політики та

максимальний розмір видатків і визначає бюджетні ризики. Реалізація фіскальної політики ґрунтується на трирічній середньостроковій бюджетній рамці, що встановлює обмеження річного дефіциту бюджету (3% ВВП), консолідованого державного боргу (60% ВВП) і державних гарантій, які надаються протягом бюджетного року (3% планових бюджетних надходжень). Упродовж останніх кількох років послідовно забезпечувалася відповідність встановленим бюджетним правилам і бюджетним процедурам, що є значним прогресом у сфері бюджетної консолідації починаючи з 2014 року.

Прогнози економічного і соціального розвитку України на 3 роки розробляються на основі тісної співпраці між різними державними установами, включно з Міністерством економіки, Міністерством фінансів і НБУ. Наразі в Україні відсутня незалежна фіскальна установа, що забезпечує незалежне оцінювання вироблення фіскальної політики, оцінювання або складання макроекономічних прогнозів. Більше того, перевірки витрат систематично не інтегровані в бюджетний процес.

З 2014 року триває узгодження з вимогами щодо повідомлення даних публічного сектора згідно з Європейською системою національних і регіональних рахунків (ESA 2010). Державна фінансова статистика наразі не включає статистику стосовно процедури щодо надмірного дефіциту, що охоплює застосування Протоколу про процедуру щодо надмірного дефіциту.

Резюме

Україна демонструє **середній рівень підготовки** у сфері економічної та монетарної політики. Її законодавство про центральний банк лише частково узгоджене з *acquis* ЄС. Існують фіскальні рамки та середньостроковий бюджет, проте відсутня незалежна фіскальна установа. Державна фінансова статистика наразі не включає статистику стосовно процедури щодо надмірного дефіциту. У сфері фіскальної політики законодавство частково узгоджене з *acquis* ЄС, особливо щодо податкової політики. Залишаються проблеми з ефективною імплементацією та забезпеченням дотримання законодавства, зокрема з удосконаленням збору надходжень і забезпеченням впровадження середньострокового бюджетного планування та незалежності центрального банку, що також потребує зміцнення спроможності у сфері нагляду.

Глава 19. Соціальна політика та зайнятість

Правила ЄС у сфері соціальної політики та зайнятості включають мінімальні стандарти трудового права, рівності, охорони праці та техніки безпеки і недискримінації. Вони також сприяють соціальному діалогу на рівні ЄС.

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС передбачене зобов'язання України щодо наближення її законодавства до значної кількості директив ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей. Як член Міжнародної організації праці (МОП), Україна ратифікувала 71 конвенцію МОП, 61 з яких є чинною.

У сфері **трудового права** необхідні додаткові кроки для забезпечення відповідності стандартам ЄС, у тому числі тим, які застосовуються в конкретних секторах, як-от у транспортному секторі. Хоча в законодавстві закріплене загальне правило недискримінації різних форм зайнятості у приватному та публічному секторах принаймні для часткової зайнятості, необхідно приділити додаткову увагу захисту працівників, зокрема осіб, які мають нестандартну форму зайнятості (наприклад, фрілансерів) і виконують роботу за строковим договором. Що стосується молодих працівників і їхніх прав, українське законодавство загалом узгоджене з Директивою про захист молоді, що працює.

У липні 2022 року в Україні впровадили законодавчий акт з визначеною метою спрощення регулювання трудових відносин, зокрема для малих і середніх підприємств. Відповідний закон застосовується протягом строку дії воєнного стану та вимагає додаткового аналізу в

контексті поточних трудових реформ.

Компетентним органом із трудових питань є Міністерство економіки України.

У сфері **охорони праці та техніки безпеки** у Законі України «Про охорону праці» визначені основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на захист свого життя та здоров'я на робочому місці. Гармонізація з *acquis* у цій сфері, зокрема з Рамковою директивою ЄС, має обмежений характер.

Державна служба зайнятості відповідає за забезпечення дотримання трудового законодавства та норм охорони праці і техніки безпеки. Обмеження у сфері проведення трудових перевірок (стосовно вільної ініціативи інспекторів з питань праці проводити перевірки без попереднього повідомлення, періодичності перевірок) не відповідають відповідним конвенціям МОП щодо перевірок, які ратифіковані Україною. Ефективність трудових перевірок також підбивають брак персоналу, застаріла інформаційна система та недостатнє фінансування перевірок у віддалених районах.

У сфері **соціального діалогу** у Законі України «Про соціальний діалог в Україні» визначені загальні критерії репрезентативності, а на національному, галузевому, територіальному та місцевому рівнях застосовуються спеціальні критерії репрезентативності. У сфері тристороннього соціального діалогу у 2021 році після довгої перерви відновила свою роботу Національна тристороння соціально-економічна рада. Створено п'ять галузевих соціально-економічних рад, і тристоронні соціально-економічні ради працюють на обласному рівні та на рівні міст. У країні укладено три національні тристоронні угоди. Колективні угоди укладені на національному, галузевому, територіальному та місцевому (підприємство, установа та організація) рівнях.

В Україні застосовуються положення *erga omnes*, які розширюють дію колективних угод за межі кола підписантів. Необхідно приділити увагу наслідкам імплементації нового трудового законодавства про соціальний діалог. Слід зміцнити механізми проведення консультацій і спроможність соціальних партнерів для забезпечення ефективного соціального діалогу. Дві скарги стосовно свободи об'єднання очікують на розгляд Комітетом МОП зі свободи об'єднання.

У сфері **трудової політики** Державна служба зайнятості, у координації та під контролем Міністерства економіки, реалізує державну політику у сфері зайнятості, трудової міграції та соціального захисту від безробіття. Залишаються проблеми зі спроможністю, і надана інформація вказує на потенціал подальшого розширення сфери надаваних послуг. Узгодження трудових політик з *acquis* ЄС потребує подальшого розвитку, особливо в контексті настанов щодо трудових політик держав-членів.

Одним з пріоритетів Державної служби зайнятості є боротьба проти працевлаштування без оформлення. За даними України, у 2021 році неофіційно працевлаштовані особи віком 15 років і старше становили 19,5% загальної кількості зайнятого населення. Зберігається давня проблема із заборгованістю із заробітної плати, що порушує основні права працівників.

Відсутні правові рамки щодо прикомандирування працівників. Працедавець зобов'язаний отримати дозвіл на працевлаштування громадян ЄС як прикомандированих іноземних працівників.

В Україні поки що не почалася підготовка до використання **Європейського соціального фонду**, а також відсутні адміністративні структури для управління таким фондом.

До програмних документів у сфері **соціального захисту** в Україні належать Стратегія подолання бідності на 2016–2020 роки, а також Стратегія людського розвитку від 2021 року та план заходів з її реалізації. Міністерство соціальної політики відповідає за реалізацію Стратегії людського розвитку та регулярно звітує перед Кабінетом Міністрів. Стратегію

реалізують різні стейкхолдери на національному, регіональному та місцевому рівнях, залежно від частки повноважень у відповідних сферах. Її реалізація також підлягає регулярному моніторингу. Система соціального захисту недостатньо розвинута і стикається з такими основними проблемами, як законодавство про соціальні видатки та старіння населення. Система переважно є цільовою та орієнтованою на потреби. Низькі вимоги щодо пенсій (вік і страховий стаж) повільно підвищуються; значна кількість пенсіонерів ризикують не досягти навіть рівня прожиткового мінімуму; це особливо стосується жінок, які можуть вийти на пенсію раніше, ніж чоловіки, і ризикують у похилому віці опинитися у стані бідності. Існує стратегія деінституціалізації, спрямована на дітей в інтернатах.

У контексті **рівності між чоловіками та жінками недискримінація у сфері зайнятості та соціальної політики** за статевою ознакою регулюється законодавством про боротьбу з дискримінацією та гендерну рівність. Відповідні закони містять положення, які охоплюють різні сфери (зайнятість, правосуддя, охорону здоров'я тощо). Конституція забезпечує явний захист тільки за ознаками релігії та статі. У Кодексі законів про працю забороняється будь-яка пряма або непряма дискримінація у сфері праці залежно від релігійних та інших переконань, віку та сексуальної орієнтації, а також статі та гендерної ідентичності. В інших актах законодавства (тобто про оплату праці, оголошення про прийом на роботу, фахову передвищу освіту) забороняється дискримінація на підставі релігійних переконань і статі; у деяких із них вказується така ознака, як вік; однак у них не згадується сексуальна орієнтація.

Відсутні механізми покарання за дискримінацію та виплати компенсації постраждалим. Основні повноваження з протидії дискримінації покладені на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Це незалежний орган, повноваження якого еквівалентні типовим повноваженням національних органів із питань рівності. Крім того, обов'язки у сфері протидії дискримінації покладаються на Міністерство внутрішніх справ і Державну службу України з етнополітики та свободи совісті.

На практиці забезпечення недискримінації, особливо за ознаками гендеру та сексуальної орієнтації, надзвичайно фрагментарне. У сфері гендерної рівності відсутні визначення прямої та непрямой дискримінації, домагань, сексуальних домагань і вказівок до дискримінації. Існує значний гендерний розрив в оплаті праці, і відсутнє належне законодавство в цій сфері. Жінкам не можуть відмовити у працевлаштуванні через вагітність, проте відсутнє правило, що забороняє працедавцям запитувати жінку про вагітність.

Положення про тягар доказування є неналежними, і не у всіх сферах охоплюються домагання. Крім того, існують обґрунтовані відступи (звільнення) від права на недискримінацію стосовно всіх випадків дискримінації, у тому числі за расовою та етнічною ознаками, що не відповідає *acquis* ЄС.

У відповідному законодавстві недостатньо забезпечений баланс між роботою та життям для батьків, які працюють. Законом про рівні можливості матерів і батьків, які здійснюють догляд за дитиною, впроваджено новий вид соціальної відпустки при народженні дитини. Це одноразова оплачувана відпустка тривалістю до 14 календарних днів.

У липні 2021 року в Україні була ухвалена Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року. Вона охоплює такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, зайнятість і соціальний захист. В Україні бракує заходів для протидії соціальному виключенню ромів і забезпечення їх рівного доступу до основних політик і послуг. Україні необхідно докласти зусиль для забезпечення повного узгодження її політик у сфері соціальної інклюзії з Ромською стратегічною рамкою ЄС щодо рівності, інклюзії та участі та з Рекомендацією Ради щодо рівності, інклюзії та участі ромів.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері соціальної політики та зайнятості. Країні необхідно усунути значні недоліки трудового законодавства. Гармонізація з *acquis* ЄС про охорону праці та техніку безпеки має обмежений характер. Необхідно врегулювати неофіційне працевлаштування та заборгованість із заробітної плати. Крім того, існує потреба в удосконаленні соціального діалогу. Законодавство України не узгоджене із законодавством ЄС про гендерну рівність і потребує подальшого узгодження із законодавством ЄС про недискримінацію у сфері зайнятості. Необхідно вдосконалити систему трудових перевірок.

Глава 20. Політика у сфері підприємництва та промисловості

Промислова політика ЄС забезпечує зміцнення конкурентоспроможності, сприяє структурним змінам і заохочує до створення сприятливого для бізнесу середовища, що стимулює розвиток малих та середніх підприємств (МСП).

Співпраця в галузі політики у сфері підприємництва та промисловості охоплюється главою 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» (статті 378–380) і главою 11 «Співробітництво у видобувній та металургійній галузі» (статті 381–382) Угоди про асоціацію/ Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі.

Згідно з конституційними та правовими рамками, відповідальність за **політику у сфері підприємництва та промисловості** розподілена між Міністерством економіки, Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості та Міністерством аграрної політики та продовольства України.

Національна економічна стратегія України охоплює конкурентоспроможність промисловості. Основні передбачені стимули включають інновації та ресурсоефективність для модернізації виробничих процесів, збільшення доданої вартості товарів і цифровізацію промисловості для покриття попиту в рамках глобальних ланцюгів постачання та внутрішньої економіки. У цих сферах реалізуються заходи підтримки, наприклад, у сферах енергоефективності та цифровізації — через консультативні послуги з питань технологій і пов’язане навчання.

У 2018 році була ухвалена Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Вона включає заходи, спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку МСП, покращення доступу МСП до фінансування та спрощення системи оподаткування МСП. До аналізу впливу регуляторного акта для нових нормативно-правових актів був інтегрований тест малого і середнього підприємництва, а також проводяться консультації з МСП. Триває створення «єдиного вікна» для стартапів.

Російська воєнна агресія проти України призвела до руйнівних наслідків для української промисловості та МСП. Відбудову промисловості та МСП необхідно поєднувати із заходами, спрямованими на покращення середовища ведення бізнесу. Вони включають боротьбу з недобросовісною конкуренцією, спричиненою значною часткою тіньової економіки, що призводить до більшого податкового навантаження, ніж було би необхідно у протилежному випадку. Складне середовище ведення бізнесу створює додаткове навантаження на підприємства через надмірне регулювання, тривалі та складні адміністративні процедури, бюрократію та податки.

Ділова спільнота та середовище ведення бізнесу в Україні отримують переваги від участі у Програмі єдиного ринку/ компоненті МСП. Вісім українських організацій взяли участь у роботі Європейської мережі підприємств згідно з програмою «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу» (COSME), і три організації взяли участь у програмі «Еразмус для молодих підприємців». Україну запрошували до участі у конкурсі European Enterprise Promotion Awards, і вона брала в ньому участь у 2020 році.

Українське законодавство не узгоджене із законодавством ЄС у розрізі положень Директиви 2011/7/ЄС про протидію простроченню платежів у комерційних операціях. Відсутня спеціальна нормативно-правова база у сфері протидії простроченню платежів у комерційних операціях. Відповідні положення розпорочені по різним нормативно-правовим актам. Положення щодо процентів і компенсації за прострочення платежів, прискорені процедури стягнення коштів та умови оплати відсутні або не узгоджені.

Що стосується **інструментів політики у сфері підприємництва та промисловості**, визначення МСП в Україні від 2012 року було узгоджене з Рекомендацією Комісії (2003/361). Необхідно докласти подальших зусиль для розмежування автономних компаній і великих груп. Існує потреба в коригуванні законодавства щодо коштів ЄС і державної допомоги.

Згідно з Європейською рамкою підприємницької компетентності, з 2016 року підприємництво є однією з ключових компетентностей у школах. У цій сфері започатковано ряд ініціатив. Жінки-підприємці є цільовою групою заходів підтримки, але поки що не виявлено жодних спеціальних заходів.

В Україні відсутні послуги раннього попередження для підприємців, які перебувають у скрутному становищі. Крім того, відсутні політики або програми, щоб допомогти почати «з нуля», а також інформація про тривалість періоду виконання зобов'язань. Цільовий строк завершення правових процедур ліквідації підприємства становить 12 місяців, проте на практиці це займає 3 роки. Зберігання облікової документації протягом 3 років після банкрутства та обмеження доступу до позик може негативно впливати на компанії, які мають намір почати «з нуля».

У сфері **космічної політики** ЄС і Україна продовжують співпрацювати, зокрема, з метою розширення сфери дії послуг Європейської геостационарної служби навігаційного покриття (EGNOS) на Україну. Україна також висловила інтерес у започаткуванні космічного діалогу між Україною та ЄС на високому рівні згідно з главою 8 Угоди про асоціацію.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** в галузі політики у сфері підприємництва та промисловості. Необхідно ухвалити додаткові акти законодавства для інтеграції *acquis* ЄС у сфері підприємництва та промисловості, зокрема Директиви щодо прострочення платежів. Слід зміцнити адміністративну спроможність відповідних установ і покращити координацію їх діяльності.

Глава 25. Наука та дослідження

У ЄС передбачена істотна підтримка досліджень та інновацій. Усі держави-члени ЄС, асоційовані країни та треті країни беруть участь у програмах ЄС у сфері досліджень та інновацій і можуть користуватися відповідними перевагами, особливо за наявності передового наукового досвіду та надійних інвестицій у дослідження та інновації. Майбутні заходи підтримки для МСП повинні зосереджуватися на інтернаціоналізації, забезпеченні доступу до фінансування, доступу до інновацій (у тому числі переходу до «зеленого» ринку), добросовісної конкуренції та навчання в галузі підприємництва.

Згідно із загальними положеннями Угоди про асоціацію, Україна та держави-члени ЄС зобов'язуються розширити наукову та технологічну співпрацю шляхом зміцнення спроможності та людського потенціалу у сфері досліджень. У сфері політики не вимагається узгодження з *acquis* ЄС. Основна мета полягає в оцінюванні спроможності України реалізувати програми ЄС у сфері досліджень та інновацій і дотримуватися цінностей та принципів, які лежать в основі Європейського науково-дослідного простору (ERA).

В Україні формування та реалізація політики у сфері досліджень та інновацій покладається на Кабінет Міністрів, Національну раду України з питань розвитку науки і технологій та

Міністерство освіти і науки України. У 2017 році була створена Рада з розвитку інновацій як тимчасовий дорадчо-консультативний орган. Національна академія наук і Національний фонд досліджень сприяють співпраці між різними науково-дослідними установами.

Україна вжила значних заходів для модернізації **політики у сфері досліджень та інновацій** та її узгодження з політиками та найкращими практиками ЄС, зокрема шляхом дотримання рекомендацій у рамках інструменту підтримки політики програми «Горизонт 2020» Триває розроблення загальної національної стратегії досліджень та інноваційної діяльності, інноваційної політики і створення двох консультативних рад (з питань розвитку науки і технологій та з питань інновацій), а також Національного фонду досліджень. Створено Український фонд стартапів для зміцнення інноваційної спроможності України, підтримується співпраця з бізнесом через технопарки, податкові пільги та платформу «Наука та бізнес». За даними Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard), Україна належить до групи «Інноватор, що формується».

Протягом 2011–2021 років сферу досліджень та інновацій в Україні регулювали чотири закони. В Україні також закладена правова основа для розроблення стратегій «розумної спеціалізації», і сім з 25 регіонів України майже розробили свої стратегії до початку російської воєнної агресії.

В Україні існує спеціалізована дорожня карта інтеграції до **Європейського науково-дослідного простору** (ERA) і досягнутий прогрес у розрізі окремих його пріоритетів, наприклад у сфері гендерної рівності, відкритої науки (Національний план щодо відкритої науки, ухвалений у жовтні 2022 року) і реформування системи оцінювання досліджень. Проте Україна бере лише часткову участь у роботі керівних структур ERA. З 2016 року Україна є асоційованим учасником **Рамкової програми досліджень та інновацій ЄС** та Програми наукових досліджень та навчання Євратом. У рамках програми «Горизонт 2020» Україна взяла участь у 230 проектах на загальну суму 45,5 млн євро. Українські суб'єкти отримали приблизно 4,9 млн євро за програмами Євратом (2014–2020 рр.) на реалізацію заходів у рамках компонентів ядерного поділу та синтезу. З 09 червня 2022 року Україна є асоційованим учасником програм «Горизонт Європа» та Євратом. Країна також бере участь у регіональній співпраці у сфері досліджень та інновацій у рамках Східного партнерства.

Україна є учасником Європейської хмари відкритої науки, Європейської організації ядерних досліджень, Європейського співробітництва в галузі науки та технологій та Європейського агентства координації науково-дослідної діяльності (EUREKA). У загальному, Україна бере участь у міжнародній співпраці у сфері досліджень та інновацій, і четверта частина її фінансування у сфері досліджень та інновацій надається зовнішніми партнерами. У сфері прав інтелектуальної власності в Україні існує законодавство з питань контролю та обмеження використання технологій, пов'язаних із національною безпекою та суспільним інтересом. Крім того, існують національні регулятивні рамки щодо прямих іноземних інвестицій у стратегічні сектори.

Резюме

Україна демонструє **середній рівень підготовки** у сфері науки та досліджень. Країна бере участь у програмах ЄС у сфері досліджень та інновацій та прагне глибше інтегруватися до Європейського науково-дослідного простору, проте її діяльність у сфері досліджень та інновацій і потенціал освоєння технологій залишаються обмеженими через дефіцит фінансування, неефективні механізми розподілу коштів (наприклад, відсутність тендерів) і фрагментоване управління. Скорочується кількість науковців, і відтік дослідників значно перевищує їх притік. Існує потреба у стратегії утримання та приваблення талановитих фахівців у сфері досліджень та інновацій, зокрема, із числа діаспори, кар'єрної підтримки дослідників та інвестування в дослідницьку інфраструктуру. Хоча в Україні існує відповідне

законодавство щодо вдосконалення системи досліджень та інновацій, його імплементація поки що не принесла вагомих результатів.

Глава 26. Освіта та культура

ЄС підтримує співпрацю у сфері освіти та культури шляхом фінансування програм і координації політики держав-членів за допомогою відкритого методу координації. ЄС і його держави-члени також повинні запобігати дискримінації та забезпечувати якісну освіту для дітей працівників-мігрантів, у тому числі тих, які походять із соціально неблагополучного середовища.

Згідно з Угодою про асоціацію, ЄС, його держави-члени та Україна зобов'язані співпрацювати у сфері освіти. Така співпраця охоплює вищу освіту, навчання, молодіжну політику та працю, неформальну освіту, культуру та спорт.

У сфері **освіти та навчання** Конституція України (стаття 53) гарантує право на освіту. Україна ухвалила низку законів і політик для забезпечення принципів і стандартів згідно зі стандартами ЄС.

Триває реалізація реформи «Нова українська школа». Вона спрямована на впровадження навчання на основі компетентностей та індивідуального підходу до викладання, підвищення доступу до якісної освіти та збільшення тривалості шкільної освіти з 11 до 12 років.

Громадянська компетентність, що входить до Європейської рамки ключових компетентностей навчання протягом життя, регулюється Законом України «Про освіту» і впроваджується на всіх рівнях і для всіх форм освіти (формальна, інформальна та неформальна).

У сфері вищої освіти з 2005 року Україна є учасницею Болонського процесу та ратифікувала Лісабонську конвенцію про визнання. Україна досягла значного прогресу у сфері виконання основних зобов'язань у рамках Європейського простору вищої освіти. Це корисна основа для повної участі в реалізації політики ЄС у сфері вищої освіти та у транснаціональній співпраці.

Що стосується питання національних меншин у сфері освіти, де Україні необхідно повністю реалізувати рекомендації Венеційської комісії Ради Європи до Закону України «Про освіту», а також рекомендації до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», його моніторинг продовжуватиметься в рамках глави 23 «Судова влада та фундаментальні права».

Існують регулятивні рамки у сфері **професійної освіти та навчання**. У Законі «Про освіту» передбачена нова структура системи освіти, що включає професійну освіту та навчання. Важлива роль у Законі відводиться Національній рамці кваліфікацій (НРК), навчання протягом життя та освіті на основі ключових компетентностей. У ньому передбачено впровадження Національної системи кваліфікацій, галузевих рамок кваліфікацій і часткових кваліфікацій. Концепція «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року регулює реалізацію державної політики у сфері професійної освіти та навчання.

Кількість кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій України відповідає кількості рівнів Європейської рамки кваліфікацій. Кваліфікації професійної освіти та навчання, фахової передвищої та вищої освіти також узгоджені з відповідними рівнями Національної рамки кваліфікацій та з кваліфікаціями Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (QF-EHEA).

Триває реалізація пілотного проекту з порівняння Національної рамки кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій.

Навчання на робочому місці відіграє важливу роль (70%) у дуальних програмах професійної освіти та навчання. Дуальна освіта надається у 370 закладах професійної освіти та навчання і охоплює 143 професії. У цьому процесі беруть участь понад 1 200 підприємств, установ і

організацій. У 2020/2021 навчальному році цю форму освіти здобували 12 380 студентів.

Спостерігається низький рівень залучення бізнесу до участі у програмах професійної освіти та навчання, і рівень якості навчання, матеріалів і технічного обладнання закладів професійної освіти та навчання не завжди відповідає вимогам працедавців і особистим потребам здобувачів професійної освіти та навчання.

Широко використовуються технології дистанційного та змішаного навчання.

В Україні налагоджено та впроваджується визнання результатів навчання у рамках неформальної та інформальної освіти. Національне агентство кваліфікацій надає акредитацію кваліфікаційним центрам, які здійснюють незалежне оцінювання професійних кваліфікацій, включно з визнанням результатів навчання в рамках неформальної та інформальної освіти.

З 2021 року **молодіжна політика** регулюється таким законодавчим актом і програмними документами: Законом України «Про основні засади молодіжної політики» (2021 р.), Національною молодіжною стратегією до 2030 року (2021 р.) і Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2021–2025 роки.

В Україні створюється все більше молодіжних рад, які просувають права молоді: Національна молодіжна рада України, Національне українське молодіжне об'єднання та Українська асоціація молодіжних рад. Українська волонтерська служба спільно з ЮНІСЕФ створили ефективну національну волонтерську платформу. Україні слід докласти більше зусиль у сферах партнерств із працевлаштування молоді, залучення молоді, розвитку навичок молоді із соціально неблагополучного середовища та молодіжного підприємництва для розвитку цифрової та «зеленої» економіки.

Україна бере участь у міжнародних молодіжних заходах у рамках програм «Еразмус+» і Європейського корпусу солідарності, а також у програмі EU4Youth.

У сфері **культури** в політиці України, у цілому, відображені загальні пріоритети Нового європейського порядку денного щодо культури. Зокрема, у 2010 році Україна ратифікувала Конвенцію ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. Україна є асоційованою учасницею підпрограм «Культура» та «Міжсекторальна співпраця» і частково підпрограми «Медіа» програми «Креативна Європа» на 2021–2027 роки.

У сфері **спорту** Україна співпрацює з європейськими партнерами, у тому числі в рамках Європейського тижня спорту без кордонів і спортивного партнерства Ради Європи. У 2020 році Україна затвердила Стратегію розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. У 2016 році Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями. Антидопінгова конвенція Ради Європи була ратифікована у 2001 році, а Додатковий протокол до неї — у 2004 році. У 2006 році була ратифікована Міжнародна конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** в розрізі узгодження із цілями ЄС. Система освіти загалом узгоджена із цілями ЄС. Загалом Україна також досягла узгодження із цілями ЄС у сфері молодіжної політики. У культурній політиці України, у цілому, відображені загальні пріоритети Нового європейського порядку денного щодо культури. Україна налагодила належний рівень співпраці з європейськими партнерами у сфері спорту. Країна, у цілому, досягла узгодження з політикою ЄС у сфері навчання та кваліфікацій.

Глава 29. Митний союз

Усі держави-члени ЄС входять до Митного союзу ЄС і дотримуються однакових митних

правил і процедур. Це вимагає узгодження законодавства, достатньої спроможності у сфері імплементації та забезпечення дотримання, а також доступу до спільних комп'ютеризованих митних систем.

Угода про асоціацію/ Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі вимагає від України узгодження її митної системи та **митного законодавства** із системою та законодавством ЄС. Митний кодекс, ухвалений наприкінці 2019 року, узгоджений із Митним кодексом Союзу у частині більшості положень, включно з такими ключовими сферами, як транзит, авторизовані економічні оператори (АЕО) і права інтелектуальної власності. Україна є Договірною Стороною Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження та використовує діагональну кумуляцію походження між державами-учасниками Конвенції. В Україні діє національна програма АЕО, проте необхідно розширити її використання з метою оцінювання для взаємного визнання з програмою АЕО ЄС і завершити реалізацію пов'язаної ІТ-системи. Законодавство у сфері контролю культурних цінностей узгоджене з правилами ЄС.

01 жовтня 2022 року Україна приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами.

Україні необхідно повністю узгодити свій Митний кодекс з Митним кодексом Союзу та працювати над подальшим узгодженням своїх правових рамок із правилами ЄС, зокрема у сферах вільних зон, форм оброблення та перероблення на митній території, інформації, що надається перед відправленням, загальної декларації прибуття (інформації, що надається перед прибуттям) і права бути вислуханим. Крім того, необхідно усунути розбіжності в забезпеченні реалізації прав інтелектуальної власності.

Що стосується **адміністративної та операційної спроможності**, Державна митна служба України є центральним органом виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної митної політики та державної політики у сфері боротьби проти митних правопорушень у контексті забезпечення дотримання митного законодавства. У пріоритеті на найближчі роки залишається розроблення та вдосконалення митних ІТ-систем.

Резюме

Україна демонструє **добрий рівень підготовки** у сфері Митного союзу. Україна підключена до загальної митної інформаційної системи ЄС (спільної комунікаційної мережі) і використовує нову комп'ютеризовану транзитну систему (NCTS). Україна є учасницею Конвенції про процедуру спільного транзиту, що повністю ґрунтується на транзитній системі Союзу. Незважаючи на узгодження більшості положень, митне законодавство вимагає певного додаткового узгодження з *acquis* ЄС, що передбачено в новому Митному кодексі, який буде ухвалений у 2023 році. Існує потреба у пріоритизації вдосконалення адміністративної спроможності в секторі ІТ. Крім того, будуть потрібні певні зміни у поточних процедурах та методах роботи у деяких операційних сферах, щоб удосконалити імплементацію та забезпечення дотримання митного законодавства, приведеного у відповідність до права ЄС.

Кластер 4. «Зелений» порядок денний та стала конективність

Цей кластер охоплює: транспорт (глава 14); енергетику (глава 15); транс'європейські мережі (глава 21); та довкілля і зміна клімату (глава 27). Економічний та інвестиційний план Східного партнерства підтримуватиме розвиток по всіх секторах. Україні потрібно доповнити ці інвестиції діями, спрямованими на узгодження пов'язаного законодавства зі стандартами ЄС.

Глава 14. Транспорт

У ЄС існують спільні правила, що регулюють різні аспекти транспортної політики: технічні стандарти, стандарти безпечності, стандарти безпеки, соціальні стандарти, державна допомога та лібералізація ринку дорожнього, залізничного, внутрішнього водного, комбінованого, авіаційного та морського транспорту.

Стосовно законодавства ЄС щодо **транспорту в цілому**, відповідні положення Угоди про асоціацію спрямовані на підтримку розвитку в Україні ефективної, безпечної та сталої транспортної системи. Угода про асоціацію передбачає прогресивну лібералізацію надання транспортних послуг в Україні у сфері дорожнього, залізничного, внутрішнього водного та морського транспорту. Угода також передбачає прогресивну гармонізацію транспортного законодавства з відповідними актами права ЄС. Поступову інтеграцію України до внутрішнього авіаційного ринку ЄС регулює Угода між Україною та ЄС про спільний авіаційний простір, підписана у жовтні 2021 року. Підписана у червні 2022 року угода у сфері дорожніх перевезень спрямована на лібералізацію двосторонніх та транзитних дорожніх перевезень між Україною та ЄС на початковий період тривалістю один рік. Угода також передбачає визнання українських посвідчень водія та сертифікатів професійної компетентності. Міністерство інфраструктури відповідає за внутрішній та міжнародний транспорт, включно з пов'язаними щодо нього угодами, за відносини з міжнародними організаціями та за підготовку стратегічних документів і планів. До інших основних органів у цій сфері належать Державна авіаційна служба України, Державне агентство автомобільних доріг України, Адміністрація морських портів України та Морська адміністрація України. Державна служба України з безпеки на транспорті є центральним органом, що забезпечує реалізацію державної політики з безпеки і безпечності на всіх видах транспорту.

Національну транспортну стратегію схвалено у 2018 році. План заходів щодо її виконання затверджено у 2021 році, і він охоплює період до 2030 року. План заходів стосується всіх видів транспорту та спрямований на розвиток «зеленої» та ефективної транспортної системи, інтегрованої у транспортну систему ЄС. Стратегію підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні схвалено в жовтні 2020 року, та вона охоплює період до 2024 року. Вона спрямована на зниження рівня смертності внаслідок дорожньо-транспортних пригод порівняно з показниками 2019 року на 30% у 2024 році та на 50% у 2030 році.

Стосовно **дорожнього транспорту**, Україна частково імплементувала правила щодо тахографів. Запроваджено правила щодо доступу до міжнародного ринку дорожніх перевезень та пасажирського транспорту. Що стосується Європейської служби електронної сплати дорожніх зборів (Євровіньєтта), то в Україні відсутня плата за користування дорогами та дорожні збори. У частині соціальних аспектів, національні правила щодо часу керування та часу відпочинку приведено у відповідність до норм ЄС, однак низку інших положень щодо періодів відпочинку досі не імплементовано. Ситуація з безпекою дорожнього руху в Україні покращилася, однак рівень смертності внаслідок дорожньо-транспортних пригод порівняно з державами-членами ЄС залишається високим (44 загиблих внаслідок ДТП на мільйон населення). Законодавство України щодо контролю придатності до експлуатації транспортних засобів приведено у відповідність до норм ЄС частково. Відповідне українське законодавство розроблено ще у 2012 році, тоді як норми ЄС із цього питання були оновлені у 2014 році. В Україні відповідні правила у цій сфері не застосовуються до транспортних засобів категорії L.

Стосовно залізничного транспорту, відсутній розподіл між управлінням інфраструктурою та транспортними операціями, а також на ринку відсутня конкуренція. Існує єдина інтегрована залізнична компанія «Укрзалізниця» (АТ «Українська залізниця»), яка управляє інфраструктурою та пасажирськими і вантажними залізничними перевезеннями. Облік за цими двома напрямками станом на зараз ведеться спільно. І хоча зараз Україна застосовує

певні технічні норми актів права ЄС щодо залізничного транспорту лише частково, наприклад, щодо систем управління безпекою, очікується, що із ухваленням нового закону про залізничний транспорт більшість норм ЄС буде імплементовано. Фінансове становище «Укрзалізниці», яке і до війни вже було критичним, продовжує погіршуватися. Досі не створено незалежного регуляторного органу, національного органу з питань безпеки та органу з розслідування аварій. Зараз завдання та відповідальність, пов'язані з безпекою, покладено на залізничну компанію АТ «Українська залізниця» та на її департаменти.

Згідно з Угодою про асоціацію, лібералізовано послуги міжнародного **морського транспорту**, крім послуг каботажу. Україна продемонструвала безперервний прогрес в узгодженні та імплементатії інструментів Міжнародної морської організації (ММО), норм ЄС та положень Міжнародної організації праці щодо безпеки на морі та захисту морського середовища. У 2020 році Україна ухвалила закон про **внутрішні водні шляхи**. На початку 2023 року Україні потрібно подати свою заявку на визнання сертифікатів, послужних книжок та суднових журналів, виданих українськими органами влади, щоб із 2024 року сертифікати почали визнавати на водних шляхах ЄС.

Зміст законодавства України щодо цифрових вантажних перевезень частково відповідає законодавству ЄС. Україна бере активну участь у Чорноморсько-Каспійському проєкті, який реалізує Європейське агентство морської безпеки для підвищення безпеки та безпечності морського транспорту та посилення захисту морського середовища. Україні потрібно привести у відповідність своє законодавство до положень Регламенту щодо портових послуг 2017/352.

Україна ухвалила законодавство про перевезення **небезпечних вантажів**, що враховує міжнародні інструменти стосовно міжнародних перевезень таких вантажів різними видами транспорту. Однак, вона досі не імплементувала положення Директиви ЄС щодо внутрішніх перевезень небезпечних вантажів, яка робить міжнародні положення обов'язковими для перевезень у межах країни.

У сфері **авіації**, у 2021 році було підписано Угоду між Україною та ЄС про спільний авіаційний простір. Ця Угода відкриває шлях для створення спільного авіаційного простору між Україною та ЄС на основі спільних високих стандартів у таких ключових сферах, як безпека польотів, авіаційна безпека та організація повітряного руху. Вона відкриє доступ до ринку та запропонує нові можливості для споживачів та авіаліній з обох сторін. Із 2017 року Україна досягла значного прогресу у приведенні у відповідність своїх норм в авіаційній сфері до вимог ЄС. Попри війну, Україна змогла зберегти достатній рівень операційної спроможності авіаційного транспорту. Зокрема, Державна авіаційна служба України продовжує підтримувати належний рівень нагляду за безпекою авіаційних перевізників, зареєстрованих в Україні.

Права пасажирів та соціальні аспекти: правила ЄС щодо прав людей з обмеженою мобільністю запроваджено тільки у сфері водного транспорту. Для повної адаптації законодавства України до правил ЄС щодо прав пасажирів на всіх видах транспорту, зокрема стосовно пасажирів рейсових та туристичних автобусів, стосовно прав людей з обмеженою мобільністю та стосовно навчання персоналу, який контактує з ними, необхідно забезпечити подальший прогрес. Законодавство щодо соціального діалогу відповідає соціальному *acquis*.

У 2021 році Україна ухвалила новий закон про **мультимодальні перевезення**. Закон уточнює та спрощує процедури та відповідальність під час здійснення перевезень кількома видами транспорту. Він досягає цього шляхом наближення законодавства України до положень Директиви Ради 92/106/ЄЕС про встановлення спільних правил для деяких типів комбінованих перевезень вантажів між державами-членами, що в цілому допомагає зробити транспортну логістику більш ефективною.

Резюме

У сфері транспортної політики Україна демонструє **певний рівень підготовки**. Країні потрібно продовжувати ефективніше приведення законодавства у відповідність до *acquis* у всіх сферах транспортної політики, зокрема, у залізничному секторі, де існує необхідність у створенні належних адміністративних структур. Однак такі реформи потрібно здійснювати з урахуванням важливої ролі, яку транспорт відіграє у поточному складному контексті. Існує потреба у посиленні адміністративної спроможності, щоб забезпечити належну імплементацію законодавства та відповідних положень, зокрема, щодо органів забезпечення виконання, інспектування та розслідування для різних видів транспорту.

Глава 15. Енергетика

Енергетична політика ЄС охоплює енергопостачання, інфраструктуру, внутрішній енергетичний ринок, споживачів, відновлювальну енергетику, енергоефективність, атомну енергетику, ядерну безпеку та радіаційний захист.

Україна набула членства в Енергетичному Співтоваристві у 2011 році. Із підписанням Договору про Енергетичне Співтовариство Україна взяла на себе зобов'язання транспонувати та імплементувати ключові акти права ЄС у сфері енергетики, розробити адекватну нормативно-правову базу та лібералізувати свої енергетичні ринки відповідно до вимог *acquis* ЄС протягом чітко окреслених часових рамок. Нормативно-правова база Енергетичного Співтовариства складається з актів права у таких сферах: електроенергія, газ, відновлювальна енергія, енергоефективність, клімат, довкілля, конкуренція, статистика, інфраструктура та нафта. З моменту приєднання до Енергетичного Співтовариства Україна працювала над приведенням у відповідність свого законодавства до енергетичного *acquis* ЄС.

Міністерство енергетики України є центральним органом виконавчої влади, що відповідає за формулювання та реалізацію енергетичної політики України. Регуляторним органом у сфері енергетики в Україні є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), створена Кабінетом Міністрів України як «центральний орган виконавчої влади». У цій сфері Україна досі не узгодила своє законодавство з *acquis* ЄС у частині забезпечення незалежного функціонування регулятора від інших органів державної влади. Незалежність та репутація регулятора зазнали негативного впливу внаслідок низки призначень, яким бракувало прозорості.

У 2017 році Україна ухвалила енергетичну стратегію на період до 2035 року. У 2018 році вона ухвалила план заходів стосовно реалізації першого етапу стратегії — реформування сектора енергетики (який тривав до 2020 року). Стратегічна рамка України потребуватиме оновлення з огляду на зміни, що сталися від початку вторгнення Росії в Україну.

Баланс електричної енергії в Україні формують вугілля, природний газ, атомна генерація, великі ГЕС, вітрові та сонячні електростанції. Україна виробляє значні обсяги природного газу. 80% власного споживання виробляється внутрішньо під режимом ліцензування. У той самий час, до початку війни в лютому 2022 року, країна була залежною від імпорту газу (та нафти). До того часу Україна також експлуатувала основний транзитний маршрут для експорту російського газу до Європи.

Стосовно **безпеки постачання**, Україна наразі не має правової рамки для формування обов'язкових аварійних запасів нафти відповідно до вимог Директиви про запаси нафти. Стосовно постачання газу, регулятор НКРЕКП щорічно схвалює десятирічний план розвитку газотранспортної системи на основі поточних та прогнозних показників попиту і пропозиції. Координаційна група безпеки постачання координує національні заходи щодо безпеки постачання у рамках Енергетичного Співтовариства. Створено дві підгрупи, одну для електричної енергії та іншу для газу.

Україна змогла посилити енергетичну безпеку, зокрема, завдяки синхронізації своєї

електричної мережі з мережею континентальної Європи (ENTSO-E) у березні 2022 року, та шляхом інтенсивного використання своїх розгалужених підземних газових сховищ, які в тому числі було запропоновано для користування іноземним газовим трейдерам. Україна є залежною від імпорту нафтопродуктів, а її нафтопереробні потужності були знищені Росією під час війни. Постачання ядерного палива було диверсифіковано з метою доповнення російських постачань або потенційної їх заміни.

Щодо **внутрішнього енергетичного ринку**, Україна привела своє законодавство у відповідність до третього енергопакету ЄС через закон про ринок електроенергії, закон про ринок природного газу та закон про НКРЕКП.

Операторів системи передачі електроенергії та газотранспортної системи розподілено та сертифіковано. Вони набули статусу спостерігачів в ENTSO-E та ENTSO-G. Операторів системи розподілу електроенергії, газорозподільчої мережі та газосховищ юридично та функціонально розділено відповідно до *acquis* ЄС.

У секторі електроенергії функціонують ринки двосторонніх договорів, на добу наперед, внутрішньодобовий, балансуєчий та допоміжних послуг, які відповідають ринковій моделі ЄС, хоча й із застосуванням граничних цін. У секторі газу функціонує біржа газу. Роздрібний ринок було повністю лібералізовано; зі скасуванням регулювання цін (спеціальні обов'язки) для побутових споживачів та компаній, що надають послуги централізованого теплопостачання, у 2020 та 2021 роках роздрібний ринок став повністю лібералізованим. Із запровадженням воєнного стану було повторно введено регулювання, включно із заборонаю експорту.

Як член Енергетичного Співтовариства, Україна має повний доступ до внутрішнього енергетичного ринку. Станом на зараз транскордонна торгівля електроенергією тимчасово зупинена. Під егідою Секретаріату Енергетичного Співтовариства ведеться підготовка до спільних аукціонів. Транскордонна торгівля газом має форму імпорту з європейських ринків, що регулюються мережевими кодексами та настановами, запровадженими оператором газотранспортної системи.

У секторі електроенергії до війни спостерігалось накопичення боргів. Це відбувалося переважно через несплату рахунків публічними споживачами, недостатньо продуману схему постачання останньої надії та надбавки на енергію з відновлюваних джерел, включені до тарифу на передачу. Крім того, ті регульовані ціни, які постачальники універсальної послуги застосовували до побутових споживачів, не відображали реальних витрат. Ліквідність енергетичного сектора зазнала великого впливу від війни.

Ускладнює ситуацію постійне втручання органів влади та компаній у корпоративне врядування операторів системи передачі та у роботу ринку.

У сфері **відновлювальної енергетики**, встановлена потужність відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) становить 9,6 ГВт. Зараз 47% встановленої потужності розташовано у регіонах з активними бойовими діями. Велика частка потужності постраждала внаслідок воєнних дій Росії. Стосовно схем підтримки, з 2020 року «зелені» тарифи застосовуються тільки до проєктів вітрової генерації зі встановленою потужністю до 5 МВт та проєктів на інших технологіях до 1 МВт. Запровадження функціональної моделі підтримки на основі ринкових механізмів залишається пріоритетним витанням для України. Аукціони передбачені законом, проте їх ще не реалізовано на практиці. Електронна система видачі, передачі та скасування гарантій походження перебуває на етапі запровадження за підтримки Енергетичного Співтовариства. У жовтні 2021 року було внесено зміни до закону про альтернативні види палива, внаслідок чого з'явилася основа для стимулювання виробництва біометану.

У сфері **енергоефективності**, Україна ухвалила кілька важливих первинних актів права, включно із законом про енергоефективність, які у своїй більшості відповідають Директиві

щодо енергоефективності ЄС. Положення про обов'язковий енергоаудит великих компаній тепер передбачені законом. Наразі вони ще не підкріплені штрафами за порушення, що може обмежувати ефективність їх застосування. Положення стосовно місцевого енергетичного планування та сприяння розгортанню систем енергетичного менеджменту державними та муніципальними органами враховують добрі практики ЄС. Загалом, Україні все ще належить ухвалити підзаконні нормативно-правові акти, щоб закон про енергоефективність запрацював повною мірою.

Стосовно енергоефективності будівель, український Фонд енергоефективності довів свою ефективність як інструмент на підтримку енергоефективності в житловому секторі, оскільки йому вдалося зосередити свою увагу на досягненні довгострокових цілей, забезпечити прозору структуру корпоративного врядування та запровадити системи контролю і перевірки. З моменту повноцінного запуску в період від вересня 2019 року до липня 2022 року у понад 200 багатоквартирних будинках було повністю або майже повністю завершено термомодернізацію, і ще понад 650 проєктів перебувають на стадії підготовки. Фонд енергоефективності став однією з небагатьох ефективних державних інституцій, які продовжували надавати підтримку бенефіціарам у 2022 році навіть після початку війни.

Із ухваленням закону про енергоефективність будівель у червні 2017 року (включно з подальшими змінами до нього), Україна підвищила узгодженість своєї нормативно-правової бази у цій сфері політики із відповідним *acquis* ЄС. Додаткової уваги вимагає тільки низка додаткових аспектів, що потребують транспозиції положень Директиви 2010/31/ЄС та Директиви 2018/844 (наприклад, інспектування інженерних систем, диференціація сертифікації будівель та енергетичного аудиту будівель, запровадження вимог до сертифікації частин будівель, коли їх продають чи здають).

Закон України про комерційний облік теплової енергії та водопостачання 2017 року великою мірою узгоджений із *acquis* ЄС щодо обліку теплової енергії, та Україна вже на 83% забезпечила житлові будинки, приєднані до мереж централізованого теплопостачання, точними засобами обліку теплової енергії.

Законодавство України великою мірою узгоджене із Директивою ЄС щодо енергетичного маркування та Директивою про екодизайн. Для забезпечення ефективного виконання відповідного законодавства необхідно посилити організаційну та технічну спроможність органу державного ринкового нагляду.

На поточний момент відсутнє законодавство, що стимулює інвестиції у вискоелективне комбіноване виробництво електричної та теплової енергії. Підзаконні нормативно-правові акти, спрямовані на вдосконалення ефективності систем централізованого теплопостачання, особливо теплорозподільних мереж, можуть додатково посилити загальну структуру модернізації.

Стосовно **атомної енергетики, ядерної безпеки та радіаційного захисту**, Україна є стороною всіх міжнародних конвенцій, укладених під егідою Міжнародного агентства з ядерної безпеки, в тому числі Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію та Конвенції про ядерну безпеку. Повністю імплементовано та виконуються зобов'язання та обов'язки, що випливають з міжнародних угод, конвенцій та інших договорів, що підпадають під сферу відповідальності Державної інспекції ядерного регулювання України (регулятор у сфері ядерної безпеки).

Чинна національна нормативно-правова база переважною мірою відповідає *acquis* Евратома у сфері ядерної безпеки. Україна брала участь у добровільних стрес-тестах з ядерної безпеки, організованих ЄС із урахуванням подій на АЕС «Фукусіма», та у першій тематичній партнерській перевірці (ТПП) щодо захисту згідно з Директивою щодо ядерної безпеки. Крім того, ЄС надавав підтримку, спрямовану на вдосконалення безпеки, через позики Євратома і ЄБРР. Станом на поточний момент Україна відповідним чином оновила національні плани

заходів як щодо стрес-тестів, так і щодо партнерської перевірки (останні звіти подано наприкінці 2021 року). Україна сторона повідомила про те, що буде брати участь у другій ТПП, яка відбудеться у 2023–2024 роках.

Існують певні прогалини у сфері радіаційного захисту персоналу, населення та довкілля, та у сфері радіоактивних відходів та управління відпрацьованим паливом (людські і фінансові ресурси, інвентаризація відходів, національна програма). Україна взяла на себе зобов'язання продовжувати процес наближення, однак помітне відставання стосовно директив Євратома щодо ядерної безпеки, управління відпрацьованим паливом та радіоактивними відходами, та базових стандартів безпеки.

Резюме

Україна демонструє **добрий рівень підготовки** у сфері енергетичної політики, адже ухвалено кілька важливих законодавчих актів. Потрібні додаткові дії для забезпечення фінансової і політичної незалежності енергетичних регуляторів. Стосовно безпеки постачання, у нормативно-правовій базі України досі відсутні певні важливі елементи щодо формування обов'язкових аварійних запасів нафти. Україні потрібно оновити стратегічну рамку для врахування змін, що сталися після початку війни. Загалом, країні потрібно продовжити більш ефективне узгодження із *acquis* ЄС у кількох сферах енергетичної політики. Крім того, для забезпечення імплементації потрібно посилити адміністративну спроможність. Потрібна подальша робота над наближенням до норм ЄС з метою підвищення прозорості та стабільності на європейських енергетичних ринках.

Глава 21. Транс'європейські мережі

ЄС сприяє розвитку Транс'європейських мереж (ТЄМ) у сферах транспорту, телекомунікацій та енергетики для зміцнення внутрішнього ринку та сприяння зростанню і зайнятості.

Міністерство інфраструктури є основним органом виконавчої влади, що відповідає за формування та реалізацію транспортної політик. Міністерство енергетики здійснює подібну функцію щодо енергетичної політики. Державне агентство інфраструктурних проєктів України (Укрінфрапроєкт) є центральним органом виконавчої влади, на якого покладено завдання з реалізації державної політики з розробки, побудови, перебудови та модернізації повітряної, морської та річкової транспортної інфраструктури. Національні енергетичні мережі експлуатує, обслуговує та розвиває державний оператор системи передачі «Укренерго» та оператор газотранспортної системи України, за нагляд за якими відповідає Міністерство енергетики. Їхні доходи та інвестиції регулює НКРЕКП (національний регулятор у сфері енергетики і комунальних послуг).

Орієнтовні мапи Транс'європейської **транспортної мережі** (TEN-T) у рамках Східного партнерства, включно з Україною, були схвалені у 2018 році. Розширення TEN-T на Україну забезпечить ідентифікацію основних та комплексних мереж. Орієнтовні TEN-T для України на зараз охоплюють всі види транспорту.

Якість, пропускна спроможність та безпека дорожньої інфраструктури загалом низька, і так було ще до початку агресії Росії щодо України. Інфраструктура залізничних мереж та рухомого складу, за певними напрямками, застаріла, та не відповідає сучасним стандартам щодо якості, пропускної спроможності та безпеки. Крім того, система управління потоками залізничного транспорту складається із застарілих систем, які неможливо приєднати до Європейської системи управління залізничними потоками. Загалом, мережа включає понад 19 000 кілометрів залізничних колій, приблизно 3 000 із них є двоколійними, електрифікованими та у доброму функціональному і технічному стані. Кількість і якість вузлів дорожніх і залізничних з'єднань між Україною та ЄС є недостатньою. Відмінність у

ширині колій (1520 мм в Україні та 1435 мм за стандартом в ЄС) підвищує складність створення інтегрованої транскордонної мережі та вимагає розробки складних технічних рішень. Проте на певних транскордонних ділянках колії, що відповідають стандарту ЄС, були продовжені на територію України. Такі ділянки є на деяких транскордонних вузлах між Україною та Угорщиною, Польщею, Румунією та Словаччиною.

Вдосконалення конективності шляхом оновлення пунктів перетину кордону є однією із п'яти флагманських ініціатив для України у рамках Економічного та інвестиційного плану Східного партнерства, який спрямований на сприяння перевезенню товарів у залізничних та дорожніх пунктах перетину кордону.

Стосовно енергетичних мереж, Україна від початку була учасником проекту спільного інтересу (ПСІ) щодо розширення нафтопроводу Одеса–Броди до Польщі, але цей проект не вдалося реалізувати. На поточний момент Україна не бере участі у жодному ПСІ у сфері енергетики.

Україна працює над включенням Настанов щодо Транс'європейської енергетичної мережі (TEN-E) до національної нормативно-правової бази за технічної підтримки, що фінансується коштом ЄС. Досі очікується узгодження з положеннями Регламенту (ЄС) 347/2013 та призначення національного компетентного органу. Станом на зараз приблизно 40% інфраструктури передачі електроенергії України було знищено внаслідок обстрілів з боку Росії по критичній енергетичній інфраструктурі, що становить надзвичайно велику проблему.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері Транс'європейських мереж. Транспортна інфраструктура потребує оновлення та розвитку, зважаючи як на потребу в реконструкції у сферах, що зазнали впливу від конфлікту, так і на потребу в забезпеченні кращого сполучення з державами-членами ЄС та підвищення ефективності пунктів перетину кордону в контексті ліній солідарності.

Глава 27. Довкілля та зміна клімату

Політики ЄС у сфері довкілля та зміни клімату ґрунтуються на превентивних заходах, а також на принципах «забруднювач платить», боротьби зі шкодою довкіллю передусім у джерелі, спільної відповідальності та врахування проблеми шкоди довкіллю за зміни клімату в інших політиках ЄС. Acquis ЄС, описане в главі 27, включає понад 200 основних актів як наскрізного, так і секторального законодавства (у сферах якості повітря, управління відходами, управління водними ресурсами, захисту природи, контролю промислового забруднення та управління ризиками, хімічних речовин, шуму, цивільного захисту та зміни клімату).

Питання довкілля та зміни клімату охоплені главою 6 (довкілля) та главою 13 (торгівля і сталий розвиток) УА/ПВЗВТ.

Наскрізні екологічні питання

Україна провела вагомую роботу над узгодженням свого законодавства із **acquis ЄС, що визначає наскрізні норми щодо довкілля**. Україна є стороною Орхуської конвенції та вже запровадила до національного законодавства низку норм, які імплементують Орхуські права (доступ до екологічної інформації, участь громадськості у процесі вироблення й ухвалення рішень та доступ до правосуддя). Україна також є стороною Конвенції Еспо, хоча їй було надіслано попередження щодо невідповідності її положенням. Нормативно-правова база потребує вдосконалення та підвищення ефективності й узгодженості її виконання для подолання виявлених прогалин. Інформації стосовно реальної спроможності громадськості здійснювати свої права на практиці недостатньо.

Україна запровадила нормативно-правову базу про оцінку впливу на довкілля та про

стратегічну екологічну оцінку. Однак, її виконання потребує уваги, оскільки у національному та транскордонному контекстах відома інформація про процедурні неузгодженості та непослідовність у застосуванні. Потребують імплементації положення Директиви про екологічну відповідальність. Необхідно забезпечити більш дієве та узгоджене застосування положень щодо доступу до екологічної інформації та участі у процесі ухвалення і вироблення рішень.

Стосовно законодавства ЄС щодо **управління відходами**, Уряд схвалив національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. Також у липні 2022 року набула чинності нормативно-правова база щодо управління відходами, що наблизила законодавство України до певних положень Рамкової директиви про управління відходами. Потрібні додаткові реальні зусилля з переходу на запобігання утворенню відходів, відновлення відходів та системи рециклінгу, та для встановлення функціональної ієрархії відходів та управління специфічними потоками відходів, включно з небезпечними відходами. Системного підходу вимагає проблема незаконних звалищ.

Потрібні значні зусилля та інвестиції для забезпечення узгодження із законодавством ЄС щодо відходів, та модернізації інфраструктури для збирання й оброблення відходів. Система ціноутворення для збирання й оброблення відходів потребує відповідної адаптації. Потребують розроблення та запровадження політики щодо розширеної відповідальності виробника.

Стосовно **якості повітря**, Україна вже частково узгодила своє законодавство з актами права ЄС, зокрема з положеннями директиви щодо зобов'язань зі скорочення національних викидів, Україна запровадила стандарти, що відповідають стандартам ЄС, крім стандартів щодо дрібних твердих часток. У країні запроваджено національну програму моніторингу якості атмосферного повітря. Частково створено реєстри викидів. Україна є стороною Конвенції про транскордонне забруднення повітря Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН), однак не останніх трьох протоколів.

Належить усунути значні прогалини у дотриманні зобов'язань зі скорочення національних викидів та відповідно до положень директив щодо якості атмосферного повітря. Не визначено жодної національної програми контролю за забрудненням атмосферного повітря та національних зобов'язань зі скорочення викидів, як це передбачено додатком II до Директиви про порогові значення для викидів та додатком II до Гетеборзького протоколу до Конвенції про транскордонне забруднення повітря.

Країна демонструє певний рівень підготовки щодо **управління водними ресурсами**. Україна оновила свій Водний кодекс та визначила райони річкових басейнів. Україна приєдналася до Конвенції про водні ресурси та ратифікувала Протокол щодо водних ресурсів. Існує державна програма з розбудови та реконструкції інфраструктури питної води на 2022–2026 роки, але для досягнення відповідності стандартам ЄС вона потребує вдосконалення. І досі залишається потреба у приведенні законодавства у відповідність до директив про оброблення стічних вод та про якість купальної води, а також до переглянутої Директиви щодо питної води. Стосовно виконання, служби, що відповідають за чистоту та очищення вод, існують, однак їх відповідальність стосовно питної води та стічних вод потребує ясності.

Загальні принципи захисту морських вод у законодавстві відображені. Планується здійснення моніторингу для морських вод, включно із природоохоронними зонами. Морську природоохоронну стратегію було схвалено у 2021 році з основним акцентом на досягненні та збереженні доброго екологічного стану відповідно до Директиви про морську стратегічну рамку. Спостерігаються кроки із узгодження з Директивою про нітрати. Досі потребують визначення вразливі до накопичення нітратів зони.

Існує часткове узгодження у сфері **захисту природи**, зокрема з положеннями директив ЄС щодо захисту природи. Україна інвестувала зусилля у визначення та створення її Смарагдової

мережі. Щойно дозволять обставини, Україна заохочується до продовження процесу призначення, щоб досягнути цілей мережі Natura 2000, зважаючи на той факт, що національна Смарагдова мережа лише на 40% охоплює цілі, передбачені мережею, та вимагає значного розширення. Потребують розбудови спроможності для створення та належного управління системою ділянок Natura 2000. Щойно дозволять обставини, потрібно буде заповнити важливі прогалини в узгодженні з положеннями Директиви про оселища та продовжити роботу над питанням інвазійних чужорідних видів.

Країна демонструє певний рівень підготовки щодо **промислового забруднення та управління ризиками**. Україна ухвалила концепції та плани дій, спрямовані на узгодження з *acquis* ЄС у цій сфері. Було ухвалено стандарти щодо вмісту арсену, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів в атмосферному повітрі, спрямовані на покращення якості повітря. Залишилося виконати важливу законодавчу роботу та залучити інвестиції для трансформації промисловості та діяльності з розведення худоби у рамках узгодження із законодавством ЄС щодо промислових викидів. Чинні національні ліміти на викиди забрудників та скиди не відповідають кращим доступним технікам стосовно рівнів викидів згідно з Директивою про промислові викиди, зокрема це стосується приблизно 220 великих установок згоряння. Для досягнення стандартів ЄС потрібні великі інвестиції.

Стосовно промислових аварій, Україна приєдналася до Конвенції про транскордонний вплив промислових аварій ЄК ООН (TEIA) у 2022 році. Законодавство України потребує оновлення для досягнення відповідності вимогам TEIA та додатковим вимогам ЄС.

Рівень узгодження із *acquis* щодо **хімічних речовин** є низьким. Управління небезпечними промисловими відходами є відповідальністю виробників. Існує дублювання положень щодо управління небезпечними відходами та законодавством щодо хімічних речовин. Потрібні значні зусилля для досягнення відповідності зі стандартами ЄС щодо поліхлорованих дифенілів і терфенілів (PCB/PCF) та REACH. Потребують визначення джерела хімічного забруднення; має бути сформовано реєстр таких джерел. Потрібні значні зусилля для впровадження та забезпечення належного виконання законодавства щодо хімічних речовин.

У сфері **шумового забруднення** потрібне подальше узгодження законодавства з *acquis* ЄС. Захист населення та управління ризиками лих

В Україні досить добре структурована система **захисту населення** на національному, регіональному та місцевому рівні. Заходи з реагування координує Державна служба надзвичайних ситуацій. До процесу також залучені інші суб'єкти, зокрема на етапах запобігання та забезпечення готовності. Функції та обов'язки у системі захисту населення вимагають додаткової ясності. У країні існує цілодобова оперативна чергова служба, яка співпрацює з Центром координації реагування на надзвичайні ситуації ЄС. Система захисту населення України має добре задокументовану історію управління ризиками лих, що ґрунтується на потужних тактичних спроможностях та на добре розвинутій правовій та інституційній структурі.

У країні відбувається підготовка та періодичне оновлення національного оцінювання ризиків лих, але для цього відсутня затверджена на національному рівні методологія. В Україні відсутнє повне картування специфічних небезпек. Крім того, може бути додатково посилена система раннього оповіщення.

Зміна клімату

У цілому, рівень узгодження з кліматичним *acquis* є низько-середнім, а імплементація перебуває на початковому етапі. Між Україною та ЄС ведеться діалог високого рівня стосовно Зеленої угоди ЄС та Українського зеленого переходу, що доповнює Угоду про асоціацію.

Україна ратифікувала Паризьку угоду та у липні 2021 року оновила свій національно

визначений внесок (НВВ). Вона підвищила поріг неперевищення, щоб до 2030 року скоротити викиди парникових газів до рівня 35% порівняно з 1990 роком. Цей поріг не був амбітним у довоєнних умовах, зважаючи на рівень викидів станом на 2018 рік (-62% у 2018 році) та на факт значного спаду рівня викидів внаслідок розвалу планової економіки на початку 1990-х. Україна взяла на себе зобов'язання досягнути кліматичного нейтралітету до 2060 року. Відсутні як стратегія, так і план заходів, необхідні для дотримання національно визначеного внеску та для досягнення кліматичної нейтральності. Країна приєдналася до Глобальної ініціативи зі скорочення викидів метану «Global Methane Pledge» під головуванням COP26.

Україна є стороною Монреальського протоколу про речовини, що виснажують озоновий шар, проте вона й досі не ратифікувала Кігалійські поправки. Україна частково узгодила своє законодавство з попередніми версіями регламентів ЄС щодо речовин, що виснажують озоновий шар, та щодо фторованих парникових газів. В українському законодавстві бракує положень щодо скорочення споживання гідрохлорфторвуглеців (HCFC). Україна не має окремого закону щодо зміни клімату. У грудні 2016 року ухвалено концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2030 року, що супроводжувалася планом дій, та у 2018 році Україна ухвалила стратегію низьковуглецевого розвитку. Ці документи потребують оновлення, оскільки вони не відображають нових цілей, що випливають з оновленого НВВ, та не демонструють, як саме Україна планує досягнути кліматичної нейтральності до 2060 року. Активізація кліматичних дій у всіх інших сферах політики перебуває на дуже ранній стадії.

Україна ще не ухвалила ані відповідного законодавства з наближення до Регламенту щодо врядування, який є обов'язковим в Енергетичному Співтоваристві, ані національного енергетичного та кліматичного плану. Як сторона додатка I до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Україна запровадила законодавство, що встановлює національну систему реєстрів парникових газів, готує щорічний реєстр парникових газів та політики, кожні два роки звітує про заходи та прогнози згідно із зазначеною Конвенцією, та має структуровану систему забезпечення та контролю якості.

У 2019 році ухвалено законодавство щодо моніторингу на рівні установок, щодо звітування про викиди та щодо верифікації викидів, що було важливою передумовою для запровадження майбутнього інструменту ціноутворення на вуглець; відповідні суб'єкти розпочали звітувати за 2021 рік, проте через війну звітування та подальша верифікація не були виконані належним чином. Україна досі не узгодила своє законодавство з положеннями Директиви щодо схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів. Система торгівлі викидами поки що не створена. Україна запровадила вуглецевий податок, який значно відрізняється від вуглецевого ціноутворення в ЄС, а його стягнення забезпечується недостатньою мірою. Так само Україна не узгодила своє законодавство із Регламентом про розподіл зусиль або Регламентом про землекористування, зміну цільового призначення землекористування та лісових господарств, хоча впровадження зазначених положень у національне законодавство мало бути зроблено у рамках виконання зобов'язань перед Енергетичним Співтовариством.

Україна не вирішила за допомогою спеціального законодавства проблем із якістю палива та зниженням викидів парникових газів від бензину, дизельного палива та газойлю. Країна бере участь у Європейській конференції цивільної авіації та зголосилася до участі у глобальній Системі компенсації та скорочення викидів вуглецю для міжнародної авіації.

Україна не розробила відповідного національного законодавства, що відповідає б Директиві про уловлювання та зберігання вуглецю. Національну стратегію адаптації схвалено у 2021 році.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері довкілля та зміни клімату.

Останніми роками Україна зробила багато важливого для розбудови своєї нормативно-правової бази у сфері довкілля та порівняно небагато для реформування своєї нормативно-правової бази та узгодження з кліматичним *acquis*. Прогалини в рівні законодавчого узгодження зросли з розширенням і поглибленням *acquis* ЄС у цих сферах у зв'язку із Європейською зеленою угодою. Загалом, потрібно вирішити проблеми, що лишаються зі спроможністю ухвалення відповідного *acquis* ЄС, врахування положень Європейської зеленої угоди в усіх сферах політики та ефективного виконання і забезпечення дотримання законодавства.

Кластер 5. Ресурси, сільське господарство та згуртування

Цей кластер охоплює: сільське господарство та розвиток сільських територій (глава 11); безпечність харчових продуктів, ветеринарну та фітосанітарну політику (глава 12); рибальство (глава 13); регіональну політику та координацію структурних інструментів (глава 22); та фінансові та бюджетні положення (глава 33).

Глава 11. Сільське господарство та розвиток сільських територій

Спільна сільськогосподарська політика ЄС підтримує фермерів та забезпечує продовольчу безпеку Європи. Вона допомагає боротися зі зміною клімату та підтримувати сталі управління природними ресурсами; підтримує сільські території та ландшафти по всьому ЄС; та підтримує життєздатність сільської економіки шляхом сприяння створенню робочих місць у секторах землеробства, агропродовольства та пов'язаних секторах. Це вимагає запровадження належних систем управління і контролю. Також у ЄС існують спільні правила щодо стандартів реалізації, якості та органічного фермерства.

Україна та ЄС поступово розширюють співпрацю та лібералізують їхню взаємну торгівлю сільськогосподарськими продуктами, відтоді як у 2016 році набула чинності Угода про асоціацію, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Питання сільського господарства та розвитку сільських територій охоплені главою 17 та додатком XXXVIII до глави 17 ПВЗВТ, якими передбачено поступове наближення політик та законодавства. Також у розділі IV ПВЗВТ «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та главах 6 та 9 передбачені відповідні зобов'язання стосовно прав інтелектуальної власності та географічних зазначень.

Україна є однією з найродючіших країн на нашій планеті, особливо якщо говорити про значні запаси чорноземів. Із 41-м мільйоном гектарів сільськогосподарських земель, що покривають майже 70% території країни, сільськогосподарський сектор України складає приблизно 16% ВВП країни і майже 20% її робочої сили. Станом на зараз, приблизно 20% сільськогосподарських угідь зазнали впливу війни. Сільське господарство складає важливу роль у житті майже 13 мільйонів українців, що мешкають у сільських районах, та є основним надавачем харчових продуктів як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків. Сектор сільського господарства України характеризується подвійною структурою, маючи як великих виробників, орієнтованих на експорт, так і малі ферми (часто сімейного типу). Сільськогосподарська продукція становить надзвичайно важливу частину експорту України. У 2021 році Україна експортувала 44 мільйони тонн зерна, переважно кукурудзи, пшениці та ячменю, при цьому загальний обсяг експорту становив 28 мільярдів євро (40% у загальному обсязі експорту). Україна є найбільшим світовим виробником соняшникового шроту, олії та насіння, та найбільшим світовим експортером соняшникового шроту та олії.

Відповідно до конституційної та правової рамки, за сферу сільського господарства та розвитку сільських територій переважно відповідає Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики). Належить призначити департамент або орган,

відповідальний за управління та контроль за державними видатками у сфері сільського господарства, що має бути відокремленим від керівного органу, що відповідає за розробку програм. У 2020 році Україна ухвалила юридичне рішення щодо сільськогосподарських земель на основі закону про обіг земель сільськогосподарського призначення. Він супроводжується законодавчим пакетом щодо земель та соціальних заходів, який включено до закону про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві.

Стосовно **горизонтальних питань**, Україна повинна запровадити адміністративні структури, існування яких вимагається для реалізації спільної сільськогосподарської політики. Це включає розширення реєстрації фермерських господарств у державному аграрному реєстрі, розширення державного фонду для підтримки фермерських господарств до сумісного платіжного агентства, створення основних елементів для управління і контролю фондів ЄС — інтегрованої системи адміністрування та контролю (IACS). Існує необхідність у покращенні інтеграції та перевірки даних реєстрів, зокрема, системи ідентифікації земельних ділянок. Також потрібно підвищити ефективність процесів схвалення, виконання платежів та моніторингу.

Нормативно-правова база щодо **спільної організації ринків** продовжує потребувати доопрацювання. УА вимагає поступового наближення законодавства України, що регулює спільну організацію ринків, до *acquis* ЄС. Акцент гармонізаційної роботи має бути на правових актах, що регулюють ринкові стандарти, проте низка таких питань, як втручання у роботу ринку або схеми для шкіл, що є заходами щодо спільної організації ринків, і досі не знайшли вирішення. Запроваджено стандарти реалізації для екстрактів кави і цикорію, фруктових соків та певних подібних продуктів.

У секторі вина Україна не має реєстру виробників винограду та вина, чи кадастру виноградників. Відсутні офіційні дані чи статистика щодо кількості або розміру домогосподарств чи фермерських господарств, що виробляють виноград. У червні 2022 року Мінагрополітики за підтримки ЄС запустило ситуаційний аналіз, спрямований на створення реєстру виноградників та нового виноградарського зонування виноробних регіонів.

Стосовно **розвитку сільських територій**, основні стратегічні сфери діяльності у сфері розвитку сільськогосподарських та сільських територій визначено у Національній економічній стратегії на період до 2030 року. Забезпечення розвитку сільських територій є одним із завдань Мінагрополітики. Воно реалізується на основі комплексної підтримки, спрямованої на допомогу малим і середнім підприємствам у сільській місцевості, та на покращення управління сталим розвитком сільських територій. У сфері політики щодо якості, УА включає положення щодо співпраці та поступового наближення. З цього питання повноваження лежать на Міністерстві економіки та на Мінагрополітики. Ухвалений у 2020 році закон про правовий захист географічних зазначень зробив можливим реєстрацію українських географічних зазначень у відповідності із системою ЄС. Вторинне законодавство, ухвалене у 2021 році, доповнює рамку законодавства про географічні зазначення та включає правила щодо підготовки, заповнення заяв, правила щодо схвалення специфікацій та норми щодо компетентних органів. Триває робота з подальшого узгодження законодавства.

Органічне землеробство в Україні протягом останніх п'яти років безперервно розвивалося, при цьому зростала як кількість фермерів, задіяних у виробництві, так і площа оброблюваних земель. У період 2019–2022 років запроваджено низку законодавчих положень до основного закону щодо базових принципів і вимог щодо виробництва, розповсюдження і маркування органічних продуктів, ухваленого у 2018 році. Ці положення формують необхідну законодавчу базу для реалізації норм щодо національної системи органічного виробництва. Сертифікація органічної продукції здійснюється органами міжнародної сертифікації. Сертифікація відповідно до українського законодавства у сфері органічного виробництва

залежить від акредитації органів контролю акредитаційним органом України та створення трьох реєстрів — схвалених операторів, органічного насіння та затверджених органів контролю.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій. Країна зробила певні кроки з узгодження певного законодавства з *acquis* ЄС, зокрема в рамках зобов'язань за УА/ПВЗВТ, які забезпечують поступове наближення політик та законодавства. Україні необхідно буде повністю узгодити своє законодавство із *acquis* ЄС у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій, та створити структури і системи, а також розбудувати адміністративну спроможність, щоб мати здатність ефективно виконувати та забезпечувати дотримання всіх норм.

Глава 12. Безпечність харчових продуктів, ветеринарна та фітосанітарна політика

Гігієнічні норми ЄС, що регулюють виробництво харчових продуктів, забезпечують високий рівень безпечності харчових продуктів. Вони гарантують здоров'я і благополуччя тварин та безпечність харчових продуктів тваринного походження, якість насіння, захист садивного матеріалу, захист від шкідливих організмів та забезпечення харчових потреб тварин.

УА, включно з ПВЗВТ, містить положення, що вимагають від України узгодження національного законодавства із главою 12 *acquis* ЄС (безпечність харчових продуктів та ветеринарна і фітосанітарна політика). Це вимагає запровадження комплексної стратегії щодо імплементації глави 4 УА стосовно санітарних і фітосанітарних заходів.

Імплементації в українське законодавство потребує 216 правових актів ЄС, оскільки сектор санітарії і фітосанітарії є одним із найбільш комплексних за УА/ПВЗВТ. Станом на червень 2022 року Україна досягнула повного наближення до 77 актів права ЄС, а робота над наближенням до ще 69 триває. Нормативно-правова рамка складається із закону про державний контроль (2017) та закону про безпечність і гігієну кормів (2017), які запроваджують санітарний контроль на національному кордоні та встановлюють стандарти з безпечності кормів. Ця рамка також включає закон про інформацію для споживачів (2019), закон про ветеринарну медицину (2021) та закон про тваринні субпродукти, не призначені для споживання людиною (2021). І досі відсутнє фітосанітарне законодавство.

Відповідно до конституційної та законодавчої рамки, повноваження у сфері політики щодо безпечності харчових продуктів, ветеринарії та фітосанітарії покладено на Мінагрополітики. Створено єдиний компетентний орган, який займається питаннями державного контролю по всьому харчовому ланцюгу. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) є виконавчим органом, що відповідає за реалізацію політики міністерства та відповідає за інспекційний контроль на основі ризиків по всій мережі субнаціональних суб'єктів на регіональному (обласному) та субрегіональному рівнях.

Проведено структурні та інституційні реформи на основі стандартів ЄС, результатом яких стало утворення сектора з оцінювання ризиків у Держпродспоживслужбі. Для запровадження повноцінного функціонування сектора з оцінювання ризиків підготовлено операційні процедури, які було обговорено та погоджено відповідно до внутрішньої процедури Держпродспоживслужби. Підготовлено та затверджено багаторічний план державного контролю на 2022–2026 роки.

Україна надала дозволи лабораторіям на виконання офіційних лабораторних випробувань для санітарного і фітосанітарного контролю, та більшість із них акредитовані відповідно до ISO/IEC 17025. Спроможність лабораторій та кількість акредитованих лабораторних методів для випробувань загалом є задовільними, але їх можна додатково збільшити.

Якомога активнішого прискорення потребує робота з активізації долучення України до участі у системі TRACES.

У сфері **безпеки харчових продуктів загалом**, Україна підвищила кількість експортних авторизацій для низки товарів, що експортуються до ЄС, шляхом досягнення відповідності нормам і вимогам ЄС. Україна прагне поступово узгодити своє законодавство з вимогами ЄС стосовно всіх сільськогосподарських продуктів. Це вимагає активізації роботи та просування відповідно до положень ПВЗВТ.

Стосовно **ветеринарної політики**, були успішно розроблені процедури для ефективного впровадження регіоналізації та зонування у випадку захворювань, щодо яких необхідно надсилати сповіщення, що підтверджено аудитами, проведеними Європейською Комісією. Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити результативне впровадження частин *acquis* ЄС стосовно благополуччя тварин на рівні ферм до 2026 року. У період з 2017 по 2020 рік між українськими органами були погоджені чотири гармонізовані ветеринарні сертифікати для імпорту в Україну різних продуктів тваринного походження з ЄС (молочних продуктів та пастеризованого молока, желатину та/або колагену, м'яса птиці та яєчних продуктів), що створило гармонізовані правила для торгівлі такими продуктами.

Україна здійснює певні заходи контролю, запобігання та викорінення інфекційних хвороб тварин. Вона запровадила заходи контролю тварин, зокрема, стосовно заразного вузликового дерматиту, сказу, бруцельозу та туберкульозу ВРХ. Для повної операціоналізації потребують оновлення системи сповіщення про хвороби тварин та управління інформацією про спалахи. Лабораторна спроможність, включно з персоналом та обладнанням, загалом є задовільною, як і кількість лабораторій, акредитованих щодо методів діагностики хвороб тварин. Охоплення лабораторіями та структура мережі лабораторій потребують приведення у відповідність до стандартів ЄС.

Система для ідентифікації, реєстрації та, особливо, контролю переміщень тварин (включно з центральною базою даних) надають можливості для більш ефективного планування та здійснення відповідних заходів у сфері охорони здоров'я тварин. Україна не має системи для ідентифікації та реєстрації овець, кіз, свиней та коневих. Потребує покращення офіційний контроль, спрямований на забезпечення виконання законодавства щодо реєстрації і ідентифікації тварин, включно з контролем ринків великої рогатої худоби. Наявні процедури недостатньою мірою гармонізовані по всій країні, крім того вони потребують приведення у відповідність із законодавством ЄС.

Стосовно **надання на ринку харчових продуктів, кормів та субпродуктів тваринного походження**, офіційна система контролю харчових продуктів і кормів країни досі не повною мірою узгоджується з *acquis* ЄС, та загалом потребує належного впровадження. Адміністративна спроможність на всіх рівнях є розвинутою. Стосовно інспекційних служб, існують можливості з підвищення професіоналізації персоналу та прозорості процедур, а також вдосконалення забезпечення якості через міжлабораторні порівняльні тести.

Контроль товарів під час імпорту спирається на підхід на основі ризиків. Інспектування та схвалення імпорту в Україну кожної потужності у країнах-експортерах, було замінено на аудит системи контролю країни-експортера в цілому.

Необхідно забезпечити навчання операторів середніх і малих бізнесів у сфері харчових продуктів стосовно специфічних вимог до якості і безпеки, передбачених у ЄС. Україна оновила свій план моніторингу безпеки харчових продуктів. Державний контроль безпеки харчових продуктів стає більш систематичним і заснованим на ризиках, однак потребують посилення такі елементи, як аналіз ризиків і система оцінювання та управління, крім того до нього має бути інтегровано базу даних безпеки харчових продуктів. Україна бере повноправну участь у Системі швидкого оповіщення про харчові продукти і корми (RASFF), однак вона не є членом мережі RASFF.

У 2015 році запроваджено нові правила щодо поводження із субпродуктами, не призначеними для споживання людиною. Залишається необхідність досягнення повного узгодження з *acquis* ЄС.

Були запроваджені законодавчі зміни у **правила щодо безпеки харчових продуктів**. Після ухвалення нормативно-правової бази у 2017 році, було ухвалено понад 30 вторинних актів, спрямованих на узгодження з *acquis* ЄС. Створено національний інститут реєстрації ветеринарних препаратів та кормових добавок. Закон про безпеку харчових продуктів і гігієну (2017) та 20 вторинних актів до нього сприяли підвищенню узгодженості з *acquis* ЄС. Реєстрацію кормів було скасовано, тепер реєстрації підлягають тільки кормові добавки. Були запроваджені норми, що імплементують систему аналізу небезпек і критичних точок контролю на потужностях з виробництва кормів та кормових добавок. Внесено зміни у маркування готових кормів. Запроваджено контроль кормів на основі ризиків.

Нормативно-правова база, що регулює **фітосанітарну політику**, складається із закону про карантин рослин 2017 року та низки інших відповідних постанов Кабінету міністрів, що регулюють, зокрема, питання інспектування та сертифікації. Запроваджено процедури електронної сертифікації.

Існує реєстрація відповідних виробників, імпортерів, експортерів та розповсюджувачів у єдиному фітосанітарному реєстрі, однак видання паспортів рослин і досі не розпочато. Існує програма спеціального нагляду за організмами, що є шкідливими для картоплі, та працює перелік сортів, у якому реєструють нові сорти; однак у країні досі не ухвалено схеми ОЕСР для насіння. Робота та організація лабораторій, що здійснюють офіційну діагностику, та здійснення офіційного контролю імпорту потребують узгодження з *acquis* ЄС. Потрібно збільшити кількість фітосанітарних інспекторів та посилити їх адміністративну спроможність. Необхідно впровадити принципи інтегрованого управління шкідниками, і це має бути зроблено у гармонізований спосіб по всій країні. Необхідно організувати навчання сільгоспвиробників стосовно вимог та стандартів ЄС із використання засобів захисту рослин та застосування максимальних рівнів залишків.

Стосовно **кормів та генетично модифікованих організмів (ГМО)**, Україна застосовує підхід загальної перестороги до використання ГМО та запровадила правила щодо маркування. Встановлено обов'язковість маркування щодо присутності ГМО на основі визначеного рівня. Модернізовано лабораторне обладнання, що використовується для контролю вмісту ГМО у харчових продуктах, кормах та кормових матеріалах. Потребує запровадження державний контроль за використанням ГМО.

Резюме

Україна демонструє **середній рівень підготовки** у цій сфері. Потрібно продовжити узгодження із законодавством ЄС основних положень, зокрема, у секторах здоров'я тварин, добробуту тварин та фітосанітарних заходів. Потребують імплементації положення щодо безпеки харчових продуктів. Україні потрібно відстежувати еволюцію *acquis* ЄС, щоб забезпечувати узгодженість. Слід зміцнити адміністративну спроможність відповідних установ і покращити координацію їх діяльності.

Глава 13. Рибальство

Спільна політика щодо рибальства встановлює правила щодо управління рибальством, захисту живих ресурсів моря та обмежень екологічного впливу на рибальство. Це включає такі елементи, як встановлення квот на вилов, управління розміром флоту, правила контролю, правила щодо ринків та аквакультури, та підтримка рибальства і прибережних громад. Крім того, вона сприяє сталості аквакультури.

Співпраця України та ЄС у сфері рибальства передбачена в УА, глава 18 «Морська політика та політика у сфері рибальства», де визначено взаємовигідні сфери спільного інтересу в

секторі рибальства та співпрацю щодо *acquis* ЄС, зокрема, щодо управління і консервації рибних ресурсів та співпраці з регіональними організаціями у сфері рибальства. Співпраця України та ЄС щодо рибальства відбувається у рамках Генеральної комісії щодо рибальства у Середземному морі (GFCM), Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (CCAMLR), Північно-західної Атлантичної рибальської організації (NAFO), Регіональної комісії з питань рибальства та аквакультури в Центральній Азії та на Кавказі (CACFish) та Спільного морського порядку денного для Чорного моря (СМА). Станом на 2018 рік Україна розпочала процес узгодження з *acquis* ЄС. Робота з розробки нової державної стратегії для рибальства та аквакультури до 2030 року завершена, та перша юридично обов'язкова стратегія буде ухвалена до кінця 2022 року.

Розробка та імплементація політики у сфері рибальства належить до сфери відповідальності Міністерства аграрної політики та продовольства, та підтримується Державним агентством меліорації та рибного господарства.

Сектор прісноводної аквакультури в Україні охоплює широке коло видів та є добре розвиненим. Розвиток морської аквакультури (марикультури) і досі перебуває на рівні експериментальних проєктів, та докладаються зусилля з нарощування обсягів виробництва.

Україні потрібно запровадити заходи із безпечного введення в аквакультуру чужорідних та відсутніх на місцях видів.

Україна досі потребує розвитку необхідної адміністративної та наукової спроможності для збору даних щодо рибальства та щодо інших відповідних питань, а також щодо **управління ресурсами**, пов'язаними з комерційною діяльністю риболовних суден. Систематичний збір біологічних та соціально-економічних даних щодо рибальства та аквакультури не забезпечено. Стосовно **управління флотом**, країна не має окремого реєстру флоту риболовних суден. Зараз судна реєструють або у Державному судовому реєстрі України, або у Судновій книзі України, у кожному з яких обсяг реєстрованих даних недостатньо деталізований та не однаковий. Україні потрібно гармонізувати свої реєстри флоту зі спільним реєстром рибальського флоту Співтовариства. Необхідно буде забезпечити дотримання балансу між риболовною спроможністю та рибальськими можливостями, щоб гарантувати стале використання рибних ресурсів. Необхідно ухвалити заходи з пом'якшення, спрямовані на скорочення побічного вилову чутливих видів, як-от китоподібних у Чорному морі.

Заходи **інспектування і контролю** є обмеженими. Система контролю і моніторингу включає кілька адміністративних суб'єктів, проте співпраця між ними практично не структурована. Відсутні дані про вилов поза межами ексклюзивної економічної зони України та у відкритому морі. Україна не має системи контролю продуктів рибальства, яка б відповідала положенням спільної політики у сфері рибальства ЄС. Законодавство щодо незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства слабе. Україна не має нормативно-правової бази для контролю імпорту продуктів рибальства, що сприяв би боротьбі з незаконним, незареєстрованим і нерегульованим рибальством. Імпорт продуктів рибальства дозволений на основі санітарно-ветеринарного сертифіката, виданого компетентним органом країни-експортера, та сертифіката якості, виданого виробником.

В Україні відсутні спеціальні **структурні дії у сфері рибальства**. Запланована реформа усуне конфліктні моменти щодо водокористування, власності та політики оподаткування у цій сфері. Відсутні заходи державної допомоги, що застосовуються у сфері рибальства чи спрямовані на розвиток аквакультури.

Стосовно **ринкової політики**, існують стандарти, спрямовані на приведення у відповідність нормативно-правової бази у цій сфері з *acquis* ЄС щодо ветеринарних вимог, гігієни та споживчої інформації стосовно харчових продуктів тваринного походження. Законодавство визначає загальні вимоги щодо споживчої інформації для всіх харчових продуктів, що

надаються на ринку, включно з морськими продуктами, тоді як спеціальні ринкові положення для продуктів рибальства й аквакультури, що мають бути подібними до положень Регламенту ЄС про спільну організацію ринку, наразі тільки на початковому етапі розроблення. В Україні існують 5 асоціацій рибальських господарств та чотири асоціації аквакультурних господарств, які зареєстровано відповідно до національного закону про об'єднання громадян. Стосовно **міжнародних угод**, Україна співпрацює із Генеральною комісією щодо рибальства у Середземному морі як недоговоріна сторона і взяла на себе зобов'язання набути повноправного членства. Україні потрібно узгодити свою політику щодо рибальства зі Стратегією GFCM 2030 та відповідними цілями цієї стратегії, щоб таким чином сприяти сталому управлінню рибальством та сталому розвитку аквакультури.

Стосовно **морської регіональної співпраці**, Україна бере участь у Спільному морському порядку денному для Чорного моря (СМА) як член-засновник, та активно співпрацює у рамках NAFO та CCAMLR.

Резюме

Україна демонструє **початковий рівень підготовки** у сфері рибного господарства.

Вже розроблена Україною державна стратегія з розвитку рибальства та аквакультури до 2030 року має бути затверджена. Країна має створити та вести реєстр флоту та запровадити комплексний збір даних. Україна повинна забезпечити дотримання балансу між риболовною спроможністю та доступними рибальськими можливостями. Потрібно покращити адміністративні структури, зокрема, створити керівний орган, який, серед іншого, має управляти структурним фондом рибальства та скеровувати його діяльність. Інституційні спроможності потребують посилення для управління і контролю риболовної діяльності відповідно до спільної політики щодо рибальства ЄС та для боротьби з незаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством. Потрібно розробити заходи із безпечного введення в аквакультуру чужорідних та відсутніх на місцях видів. Загалом, українська нормативно-правова база щодо контролю рибальства вимагає значного посилення.

Глава 22. Регіональна політика та координація структурних інструментів

*Регіональна політика — це основний інструмент ЄС, спрямований на скорочення регіональних розбіжностей та інвестування у стале та інклюзивне соціально-економічне зростання. Її реалізація здійснюється через «спільне управління» з боку Комісії та держав-членів ЄС. Реалізація програм політики згуртування вимагає належної адміністративної спроможності на рівні програм і проєктів, створення систем розсудливого управління фінансами та контролю фінансів, а також дотримання інших елементів *acquis* ЄС, зокрема у сфері захисту довкілля та публічних закупівель.*

Питання регіональної політики охоплені УА (глава 27), згідно з положеннями якої ЄС та Україна зобов'язалися сприяти взаємному розумінню та розвивати двосторонню співпрацю у сфері регіональної політики. Вони також взяли на себе зобов'язання сприяти вдосконаленню методів формулювання та реалізації регіональної політики, зокрема, у частині багаторівневого врядування і партнерства. Це включає запровадження ефективної регуляторної рамки, нарощування потенціалу та заходи з посилення транскордонних і регіональних економічних та ділових мереж.

Стосовно **законодавчої рамки**, Україна ухвалила законодавство про регіональний розвиток та здійснює реформу децентралізації, яку підтримує ЄС. Воно складається з таких положень, як Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», закон про добровільне об'єднання територіальних громад, закон про принципи державної регіональної політики, закон про місцеві державні адміністрації та інші положення. Узгодження нормативно-правової бази з *acquis* ЄС у тематичних сферах, що відповідають політиці згуртування ЄС, неповне.

Регіональні адміністрації, що отримують фінансування з державного бюджету, відповідають

за реалізацію політик розвитку на рівні *області*. Закон визначає регіональні ради як представників загальних регіональних і місцевих інтересів. Реформа децентралізації делегувала додаткові повноваження муніципалітетам, доповнені бюджетними трансфертами. Частка державних податків розподіляється між місцевими бюджетами з використанням механізму вирівнювання. Бюджетний кодекс України дозволяє бюджетну гнучкість. Розробка багаторічних програм регулюється на національному рівні, при цьому існує обов'язок готувати бюджетну декларацію на трирічний період. Державний фонд регіонального розвитку, орієнтований на проекти регіонального розвитку, підтримує місцеві органи влади, які зобов'язані брати фінансову участь у реалізації проектів. У країні не існує соціального фонду на кшталт Європейського соціального фонду+. На поточний момент відсутня необхідна нормативно-правова база для управління структурними фондами відповідно до вимог статті 174 та 175 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Стосовно **інституційної рамки**, Міністерство розвитку громад та територій виконує роль центрального виконавчого органу, що керує реалізацією реформ децентралізації та регіонального розвитку. Міністерство фінансів відповідає за складання національного бюджету, управління ним та за розподіл коштів між різними рівнями врядування. Кабінет міністрів відіграє роль національного органу за програмами транскордонної співпраці на 2014–2020 роки у рамках Європейського інструменту сусідства та програм Interreg NEXT на 2021–2027 роки, що реалізується під спільним управлінням, у яких Україна бере участь на рівних з державами-членами.

Стосовно територіальної організації, в Україні є чотири рівні врядування: національний/центральный, регіональний, субрегіональний (райони) та місцевий (муніципалітети). Регіональний рівень включає 24 *області*, Автономну республіку Крим та два міста зі спеціальним *обласним* статусом — Київ та Севастополь. На субрегіональному рівні, територія розділена на 136 районів. Україна досягла значного прогресу у своїй реформі децентралізації, яка призвела до створення 1469 муніципалітетів, яким було надано широкі адміністративні права та повноваження з надання послуг.

Адміністративний устрій України та велика кількість суб'єктів, що беруть участь у розробці програм та управлінні коштами ЄС, вимагають запровадження високорівневої координації між органами влади на національному рівні та між національним рівнем та іншими рівнями врядування. Проте таку систему високорівневої координації належить розробити. Також належить створити загальнодержавні інституційні та адміністративні структури та розробити й ухвалити законодавчі акти щодо управління та функціонування майбутніх фондів ЄС.

Україна має обмежену **адміністративну спроможність** виконувати вимоги регіональної політики ЄС, що стало зрозуміло з досвіду її участі у програмах транскордонної співпраці. Певні експертні знання у сфері управління проектами присутні. Запроваджено національні системи управління та контролю для спільного управління програмами і проектами транскордонної співпраці у рамках Європейського інструменту сусідства, а також програмами і проектами на їх продовження у рамках Interreg NEXT 2021–2027, які повністю інтегровані у правове й адміністративне середовище політики згуртування ЄС.

Децентралізованим органам бракує специфічного досвіду з політикою згуртування, необхідного щоб діяти як керівний орган у рамках майбутніх регіональних програм. Національні та регіональні/місцеві органи отримали підтримку на розбудову спроможності, зокрема, щодо управління проектами, публічних закупівель, управління фінансами та здійснення контролю за проектами, що фінансуються ЄС.

Починаючи з 2017 року уряд затвердив кілька **програмних документів** для імплементації секторальних політик регіонального розвитку. Стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки є основною національною стратегією України у сфері планування. Регіональні адміністрації та місцеві органи реалізують кілька основних багаторічних

секторальних стратегій з таких питань, як зміна клімату, енергетика, транспорт і цифровізація, а також регіональні та місцеві стратегії. Розумна спеціалізація є однією з основних характеристик нового періоду планування згідно зі стратегіями регіонального планування на 2021–2027 роки, що відповідає рамці розумної спеціалізації для розширення ЄС та сусідніх країн.

Після реформи управління державними інвестиціями, українські органи розвинули спроможність здійснювати **моніторинг та оцінювання** програм державних інвестицій. Також запроваджено систему моніторингу життєвого циклу проєктів державних інвестицій.

Стосовно **систем управління і контролю фінансів**, країна перебуває на початковому етапі розробки середньострокового бюджетного планування, яке було впроваджено у грудні 2018 року з ухваленням змін до бюджетного кодексу України. Бюджетну декларацію складають щорічно шляхом оновлення перших двох років середньострокового плану та додавання третього року.

Прогнози місцевих бюджетів готують та затверджують місцеві ради. Рахункова палата та Державна аудиторська служба відповідають за здійснення аудитів та фінансовий контроль, при цьому аудиторська служба здійснює перевірку закупівель вже після їх проведення. Відсутній внутрішній аудит у місцевих органах влади та попередня перевірка закупівель.

Україна створила систему національного контролю (та управління перевірками) за реалізацією чотирьох програм транскордонної співпраці у рамках Європейського інструменту сусідства 2014–2020 та Дунайської транснаціональної програми, та бере участь у групі аудиторів стосовно зазначених програм. Участь у зазначених програмах дасть Україні змогу ознайомитися з концепцією рамки реалізації та моніторингу політики згуртування, включно з використанням спільних індикаторів результатів і продуктів, поточного та кінцевого оцінювання, планування оцінювання тощо.

Резюме

Україна демонструє **певний рівень підготовки** у сфері регіональної політики. Регуляторна та інституційна рамки для регіонального розвитку лише частково узгоджені з *acquis* ЄС. Успішна реформа децентралізації розширила компетенції і спроможності муніципалітетів у сферах, охоплених політикою згуртування ЄС. Адміністративної спроможності та досвіду досі недостатньо, щоб відповідати вимогам регіональної політики ЄС до управління та використання масштабних фондів. Залишаються певні проблеми з імплементацією на практиці та забезпеченням виконання законодавства, багаторічних програм, моніторингу та оцінювання, а також розсудливого фінансового управління програмами регіонального розвитку. Потребує вдосконалення координація між усіма рівнями врядування.

Глава 33. Фінансові та бюджетні положення

У цій главі розлягаються правила, що регулюють фінансові ресурси, необхідні для фінансування бюджету ЄС («власні ресурси»). Ці ресурси переважно складаються із: (i) внесків на основі валового національного доходу кожної держави-члена; (ii) митних зборів; (iii) ресурсу nereцикльованого пластику та (iv) ресурсу на основі податку на додану вартість. Держави-члени повинні мати відповідні адміністративні можливості для координації і забезпечення правильного обчислення, збору, оплати та контролю власних ресурсів.

В УА/ПВЗВТ відсутні специфічні положення щодо фінансової та бюджетної сфери, проте Україна взяла на себе зобов'язання у рамках зазначеного документа забезпечити, що чинні закони та майбутні закони будуть поступово узгоджуватися з *acquis* ЄС, та що буде забезпечено їх належне виконання та дотримання. Для потенційних країн-кандидатів відсутнє *acquis* ЄС, щодо якого вимагається узгодження у сфері національних бюджетних систем. Правильне застосування правил щодо власних ресурсів великою мірою залежить від

узгодження за іншими главами, зокрема, щодо митниці, оподаткування, статистики та фінансового контролю.

Стосовно **традиційних власних ресурсів**, Україна запровадила майже всі базові принципи в основних сферах політики, що впливають на систему власних ресурсів. Митний кодекс, ухвалений наприкінці 2019 року, узгоджений із Митним кодексом Союзу у частині більшості положень, включно з такими ключовими сферами, як транзит та авторизовані економічні оператори (АЕО). Україна демонструє достатньо добру підготовку у сфері митного союзу. Митне законодавство вимагає певного додаткового узгодження з *acquis* ЄС. Існує потреба у пріоритизації вдосконалення адміністративної спроможності в секторі ІТ. Також будуть потрібні певні зміни у поточних процедурах та методах роботи у кількох операційних сферах, щоб удосконалити виконання та дотримання митного законодавства, приведеного у відповідність до права ЄС.

Єдина система **ПДВ** переважною мірою узгоджена з чинною європейською системою. ПДВ стягують з імпорту, в тому числі в примусовому порядку, якщо існує необхідність. Законодавство про непряме оподаткування включене до Податкового кодексу України. Воно дотримується структури законодавства ЄС. Проте залишається необхідність додаткового узгодження.

Національні рахунки та дані про **валовий національний дохід (ВНД)** частково відповідають вимогам стандартів ESA 2010, включно з розрахунковими оцінками неспостережуваної економіки (17,7% ВДН за 2020 рік).

Державна служба статистики збирає та публікує часткові дані про обсяг нерецикльованого пластику. Вона збирає та публікує дані лише про кількість неперероблених відходів пластику, що потрапили до спеціально призначених місць чи об'єктів, але не враховує загального обсягу неперероблених відходів пластику.

Стосовно **адміністративної інфраструктури**, поточний рівень людських та адміністративних ресурсів недостатній для забезпечення повного і правильного застосування норм ЄС стосовно платежів до бюджету ЄС після набуття членства в ЄС. Для правильного прогнозування, обчислення, звітності, збору, сплати та контролю власних ресурсів потрібно забезпечити достатню координацію між адміністративними структурами.

В цілому механізми для запобігання та боротьби з податковим і митним шахрайством запроваджені. Новостворене Бюро економічної безпеки має повноваження розслідувати та переслідувати фінансові злочини, включно з податковим та митним шахрайством. Однак, необхідно запровадити більш суворе дотримання превентивних політик та більш суворе забезпечення виконання.

Резюме

На поточний момент, у певних сферах власних ресурсів, країна демонструє **початковий рівень підготовки**, але можна вірогідно припустити, зважаючи на ступінь адміністративної спроможності, що у середньостроковій перспективі в Україні не виникне великих труднощів у дотриманні вимог щодо системи власних ресурсів.

Кластер 6. Зовнішні відносини

У цьому кластері дві глави: зовнішні відносини (глава 30) та зовнішня, безпекова та оборонна політика (глава 31).

Глава 30. Зовнішні відносини

ЄС має спільну торгову та комерційну політику стосовно третіх країн на основі багатосторонніх і двосторонніх угод та автономних інструментів. Також в ЄС встановлено правила щодо сфери гуманітарної допомоги та політики розвитку.

Угода про асоціацію та поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі вимагає від України узгодження її комерційної політики з *acquis* ЄС. Міжнародна економічна співпраця та торговельна політика належать до сфери компетенції Міністерства розвитку економіки і торгівлі.

Співпраця з Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) є ключовим фактором у сприянні економічно-соціальному розвитку країни. У липні 2022 року Україна подала заявку на вступ до Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

Україна є членом Світової організації торгівлі (СОТ), та вона приєдналася до Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі та до Протоколу про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Вона також є стороною Угоди про державні закупівлі. На цій основі країна вже дотримується основних багатосторонніх торговельних угод, стороною яких є ЄС. Україна користується генералізованою системою преференцій щодо митних тарифів з кількома країнами, включено зі Сполученими Штатами Америки.

Після приєднання до ЄС, Україна буде зв'язана **спільною торговельною політикою** та буде зобов'язана застосовувати положення щодо митного союзу, спільного митного тарифу та усіх угод про вільну торгівлю, а також автономні (преференційні та непреференційні) торговельні режими, передбачені ЄС для певних країн, що не є членами ЄС; це включає генералізовану схему преференцій. Україні також доведеться припинити дію всіх поточних режимів преференційної торгівлі з третіми країнами та привести усі інші угоди, включно з угодами щодо непреференційної торгівлі, у відповідність із зобов'язаннями, пов'язаними із набуттям членства в ЄС. Крім того, Україна стане стороною Європейського економічного простору і повинна буде застосовувати всі міжнародні торговельні угоди ЄС.

Стосовно **товарів подвійного призначення**, Україна має цілісну нормативно-правову базу з цього питання як щодо товарів, так і щодо послуг. Україна контролює експорт, реекспорт, імпорт, тимчасовий експорт, тимчасовий імпорт, транзит та технічну допомогу/обслуговування щодо товарів подвійного призначення, програмного забезпечення та технологій. Країна дотримується міжнародних режимів контролю експорту, таких як Австралійська група, Вассенаарська домовленість, Група ядерних постачальників та Режим контролю ракетних технологій. Єдиний перелік товарів подвійного призначення, встановлений в Україні, відповідає положенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та ґрунтується на переліку товарів подвійного призначення, встановленому в ЄС. Єдиний перелік, встановлений в Україні, також включає додаткові елементи, пов'язані з інтересами національної безпеки.

Стосовно інструментів, спрямованих на захист торговельних інтересів, в Україні існує розлоге законодавство стосовно антидемпінгових та запобіжних заходів, проте відсутня нормативно-правова база щодо компенсаційних заходів. Україна часто користувалася можливістю проведення захисних розслідувань, часто без дотримання відповідних критеріїв СОТ. Стосовно **експортних кредитів**, в Україні присутня належна нормативно-правова база щодо забезпеченої урядом системи експортних кредитів.

Україна має низку **двосторонніх угод із третіми країнами** та групами країн. Вони включають угоди про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі, Грузією, Молдовою, Туреччиною та Великою Британією. Україна має преференційні угоди з певними країнами чи групами країн, із якими у ЄС немає преференційних угод: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Китай, Казахстан, Туркменістан, Узбекистан, Таджикистан та Киргизстан. З часу анексії Криму Росією у 2014 році, Україна вийшла зі Співдружності незалежних держав, хоча її торговельні угоди з країнами СНД продовжують діяти, за

винятком торговельної угоди з Росією (у 2015 році Росія припинила дію вільної торговельної зони з Україною починаючи з 2016 року). В Україні є 65 двосторонніх інвестиційних угод, 24 з яких укладено з державами-членами ЄС.

Україна має відповідну нормативно-правову базу з нагляду за **прямими іноземними інвестиціями** для оцінки впливу прямих іноземних інвестицій на національну безпеку та запобігання концентрації іноземного капіталу в сферах стратегічної важливості для національної безпеки.

Україна не має відповідного законодавства щодо регулювання експортного контролю товарів, що можуть використовуватися для смертної кари, катувань чи іншого жорстокого, нелюдського чи принизливого поведження.

Україна є членом Процесу Кімберлі та членом Робочої групи алмазних експертів.

В Україні є нормативно-правова рамка для надання гуманітарної допомоги іншим країнам, і така допомога може надаватися за рахунок резервного фонду державного бюджету. В Україні відсутнє законодавство щодо **політики розвитку**.

Резюме

Україна демонструє **добрий рівень підготовки** у сфері зовнішніх відносин. Вона має добру адміністративну спроможність для управління зобов'язаннями, що випливають із зовнішніх міжнародних відносин. Україна демонструє добрий рівень регуляторного наближення до *acquis* ЄС. Як член СОТ протягом майже 14 років, Україна вже уклала переважну більшість основних багатосторонніх торговельних угод, укладених ЄС.

Глава 31. Зовнішня, безпекова та оборонна політика

Держави-члени ЄС повинні мати змогу вести політичний діалог у рамках спільної зовнішньої, безпекової та оборонної політики ЄС, узгоджувати свої політики із заявами ЄС та застосовувати погоджені санкції та обмежувальні заходи.

У рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання поступово зближувати свою зовнішню та безпекову політику з відповідною політикою ЄС, у тому числі зі спільною зовнішньою, безпековою та оборонною політикою. **Спільна зовнішня та безпекова політика** стосується питань, що підпадають під компетенцію Міністерства закордонних справ, яке координує зовнішню діяльність інших українських установ (включно з Міністерством оборони). Окремий «Департамент ЄС і НАТО» у Міністерстві закордонних справ відповідає за розвиток співпраці. Міністерство закордонних справ має політичного директора та загалом має добру спроможність взаємодіяти з ЄС.

Україна має відносно добру історію узгодженості із заявами Високого представника ЄС та рішеннями Ради, і така узгодженість має зростати. У 2021–2021 роках рівень узгодження становив 69% (у 2020 році — 81%; у 2019 році — 62%; у 2018 році — 46%, у 2017 році — 80%). Україна не узгоджувала власні заяви із заявами ЄС у міжнародних організаціях щодо політичної та безпекової ситуації у Східному Середземномор'ї.

Законодавство України дозволяє ухвалення автономних санкцій, що доповнюють реалізацію санкцій ООН. Санкції України щодо Росії є ширшими, ніж санкції, запроваджені ЄС. Існують механізми, які застосовуються для забезпечення прозорості правосуддя.

Україна ще не ратифікувала Римський статут Міжнародного Кримінального Суду та пов'язані з ним інструменти, хоча вона вже двічі приймала юрисдикцію Суду.

Стосовно **спільної безпекової та оборонної політики**, з 2014 року Україна приймає Консультативну місію ЄС для України, що є цивільною місією СБОП. Україна брала участь у військово-морській операції ЄС «АТАЛАНТА» у період із листопада 2010 року до листопада 2011 року (участь офіцерів військово-морських сил) та в січні–лютому 2014 року (надання

фрегата). У 2011–2020 роках Україна також неодноразово брала участь у бойових групах ЄС. Україна готувалася до участі в місії збройних сил ЄС «АЛТЕЯ», яка врешті стала неможливою через воєнну агресію Росії проти України.

У **сфері оборони**, щороку між збройними силами України та Секретаріатом Ради ЄС підписується робочий план співпраці у сфері СБОП. Крім того, Міністерство оборони України та Європейське оборонне агентство підписали адміністративну угоду, що визначає кілька сфер для співпраці. Угода між Україною та ЄС стосовно процедур безпеки при обміні засекреченою інформацією діє з 2007 року.

Україна є стороною Договору про **нерозповсюдження** ядерної зброї. Україна добровільно відмовилася від свого ядерного арсеналу у червні 1996 року, включно із наявними запасами високозбагаченого урану. Україна ратифікувала Договір про нерозповсюдження ядерної зброї; Конвенцію про хімічну зброю; Конвенцію про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної і токсинної зброї та про їх знищення; Конвенцію про конкретні види звичайної зброї та додатки до неї; Конвенцію про заборону застосування, накопичення запасів, виробництво і передачу протипіхотних мін та про їх знищення (Оттавська конвенція); та підписала Гаазький кодекс поведінки проти розповсюдження балістичних ракет.

Попри те, що боротьба з **незаконною торгівлею** зброєю, боеприпасами та вибухівкою залишається проблемою, Україна бере активну участь у різних міжнародних форумах співпраці у цій сфері. Як держава-учасниця ООН, Україна дотримується вимог Програми дій ООН із запобігання і викорінювання незаконної торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями у всіх її аспектах та боротьби з нею. Як учасниця багатосторонніх режимів експортного контролю (Вассенаарська домовленість, Режим контролю за ракетними технологіями, Група ядерних постачальників, Комітет Цангера та Австралійська група), Україна керується відповідними документами щодо кращих практик. Згідно із міжнародними зобов'язаннями, Україна подає звіти про міжнародну передачу певних категорій військових товарів до Реєстру ООН звичайних озброєнь, Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), а також відповідно до Вассенаарської домовленості. Україна підписала Договір про торгівлю озброєннями у 2014 році та продовжує працювати над процедурною підготовкою до подальшої ратифікації.

Україна значно поглибила співпрацю з ЄС у питанні боротьби із **гібридними загрозами** та істотно підвищила свою кібербезпеку. У червні 2021 року ЄС та Україна запустили окремий кібердіалог, який сприяє посиленню стійкості України та узгоджує її політики у сфері кібербезпеки та пов'язане законодавство із правовою та інституційною рамками ЄС. ЄС та Україна також налагодили унікальне співробітництво, спрямоване на боротьбу з дезінформацією.

Україна конструктивно співпрацює у рамках **міжнародних форумів** та є членом різних міжнародних організацій, включно з ООН, Радою Європи, ОБСЄ та Організацією чорноморського економічного співробітництва. Поглиблення інтеграції з НАТО є пріоритетом державної політики, закладеної в Конституцію України. Україна подала заявку на вступ до НАТО 30 вересня 2022 року.

Україна встановила **добрий політичний діалог з державами-членами ЄС** та із сусідніми країнами (крім Росії та частково Білорусі), а також із іншими регіональними ініціативами.

Резюме

Україна демонструє **добрий рівень підготовки** у зазначеній сфері. Україна має добру історію узгодженості із заявами Високого представника ЄС та рішеннями Ради. Україна активно співпрацює з ЄС щодо боротьби з кіберзагрозами та дезінформацією. Нормативно-правова база в цілому відповідає *acquis* ЄС. Ратифікація Римського статуту Міжнародного

Кримінального Суду та пов'язаних із ним інструменти залишається невирішеним питанням. Необхідно виконати додаткову роботу над запобіганням і боротьбою із незаконною торгівлею зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами.